

الحمد لله

ستاد مبارزه با مواد مخدر

ریاست جمهوری
ستاد مبارزه با مواد مخدر
دفتر تحقیقات و آموزش

«گزارش نهایی طرح پژوهشی»

عنوان طرح:

بررسی نقاط قوت و ضعف وضعیت ایستگاه‌های بازرسی و مکان‌یابی بهینه با
استفاده از GIS (مطالعه موردی: ایستگاه بازرسی مرصاد راین)

مجری:

زهرا افضلی گروه

همکار:

علی سالاری خالص

ناظر:

دکتر مظفر صادقی

فروردین ماه ۱۳۹۷

نام کارفرما:

دفتر تحقیقات و آموزش ستاد مبارزه با مواد مخدر

تاریخ شروع:

۱۳۹۶/۴/۱۳

تاریخ اتمام:

۱۳۹۶/۱۰/۱۰ مورخ ۱۵/۲۲۰۴۹۴۱ نامه ۱۳۹۷/۰۱/۱۳ با سه ماه تمدید برابر نامه

اعتبار مصوب طرح:

۶۹/۷۴۰/۰۰۰ ریال

شماره و تاریخ قرارداد:

۱۳۹۶/۰۳/۰۶ مورخ ۵۴/۲۰۹۹۶۱۰

مدت زمان انجام طرح:

۹ ماه

تقدیم

به او که هر چه هست همه از اوست

به محضر پاک آقا امام زمان (عج)

به ارواح طیه شہیدان و روح ملکوتی امام خمینی (ره)

و به تمام غیور مردان سرزمینم که در راه امنیت، اقتدار و بالندگی این مرز و بوم خالصانه و مخلصانه همت

کار داده اند.

تقدیر و تشکر

حمد و ستایش بیکران خدای را که عشق به آموختن را به من عطا فرمود و همواره مرا در پی نمودن این راه پر نشیب و فرازیاری نمود. اینک که به لطف پروردگار مهربان این پژوهش به پایان رسیده است مراتب سپاس و قدردانی خود را حضور کلیه اساتید و سروران و خانواده گرامی که اینجانب را در مراحل این پژوهش یاری کرده اند ابراز می دارم.

مراتب سپاس قلبی خویش را به استاد گرامی جناب **مفخر صادقی** ناظر طرح که با ارشادات و راهنمایی های مدبرانه شان زمینه تدوین این رساله را فراهم نمودند ابراز می نمایم. از خداوند سعادت و بهروزی روزافزون ایشان را خواهم نمود.

از کارکنان شورای هماهنگی مبارزه با مواد مخدر استان کرمان به خصوص **سردار چناریان**، جناب **آقای توحیدی** و **سرکار خانم ندا اسماعیل پور** که رهنمودهایشان کره گشای بسیاری از مشکلات نگارنده در طول تهیه این طرح بوده قدردانی می گردد.

هم چنین از جناب **آقای محمد رحمانی اصل** کارشناس ارشد جغرافیا و برنامه ریزی شهری دانشگاه تهران، **پوران کرباسی** دانشجوی دکتری جغرافیا و برنامه ریزی شهری دانشگاه تبریز و **مسعود دانش** دانشجوی کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه ریزی شهری دانشگاه زابل که با صبر و شکیبایی، اینجانب را یاری نمودند، برای آن ها آرزوی سلامتی، طول عمر، موفقیت و کامیابی در تمام مراحل زندگی را لازم.

و از همکاری و مشارکت صمیمانه مسئولان و کارشناسان محترم پلیس مبارزه با مواد مخدر، به خصوص **سرهنگ کامبیز اسماعیلی**، کلاتری شهر این، **بخصوص آقای یاسر بهادر** پرسنل ایست و بازرسی مرصاد این، **بخصوص آقای میرزایی کمال** تشکر و قدردانی را دارم.

«شایان ذکر است کلیه اعتبارات مالی طرح پژوهشی حاضر، توسط دفتر تحقیقات و آموزش ستاد مبارزه با مواد مخدر استان کرمان تأمین شده است.»

چکیده

قاچاق مواد مخدر از پیچیده‌ترین و پیشرفته‌ترین روش‌ها و مجهزترین سلاح‌ها استفاده می‌کنند. استان کرمان به دلیل قرار در قلب مسیرهای اصلی جنوب و جنوب شرق کشور و هم‌جواری با بزرگ‌ترین تولیدکننده تریاک و هروئین در جهان نقش چشم‌گیری در کنترل این پدیده قاچاق ایفا می‌کند. ایست و بازرسی مرصاد یکی از ایستگاه‌های حساس و مجهز کشور به دلیل قرار گرفتن در مسیر تردد حمل‌ونقل بین‌المللی می‌باشد؛ که شناسایی نقش و جایگاه آن در مبارزه با مواد مخدر و شناسایی عوامل اساسی تضعیف‌کننده و تهدیدکننده و قابلیت‌های موجود عملکرد ایستگاه‌های بازرسی در مبارزه با مواد مخدر ضرورت بسزایی برخوردار است. از این‌رو تحقیق حاضر تلفیقی با روش کتابخانه‌ای و مطالعات میدانی (پوش نوار مصاحبه و پرسشنامه) به تعیین نقاط موجود ایست و بازرسی مرصاد- راین پرداخته است. جامعه آماری تحقیق حاضر شامل دو گروه از افراد دخیل و مرتب با موضوع پژوهش می‌باشد. یک گروه افراد محلی که در نزدیک محدوده مورد مطالعه ایست و بازرسی که در اینجا محقق نزدیک‌ترین شهر و حوزه (شهر راین) را در نظر می‌گیرد که جمعیتی برابر ۱۱۰۰۶ دارد که مطابق فرمول کوکران ۳۸۴ جامعه نمونه برای توزیع پرسشنامه تخمین زده شده است؛ که محقق مازاد بر جامعه نمونه تعیین‌شده برای تطبیق با واقعیت نظرات شهروندان ۲۰ پرسشنامه بین کارشناسان مبارزه با مواد مخدر توزیع شده است. گروه دوم مقامات رسمی (پلیس مبارزه با مواد مخدر و نیروی انتظامی استان که مستقیم، با هدف پژوهش در ارتباطات) که مطابق آمار انجام‌شده ۲۹ پرسنل در محدوده مورد مطالعه در حال انجام وظیفه می‌باشند که با توجه به حجم پایین نمونه از نمونه‌گیری تمام شما برای توزیع پوش نوار مصاحبه استفاده می‌شود. در ادامه با استفاده از مدل-های تحلیل عاملی اکتشافی و مدل SWOT و برنامه‌ریزی کمی (QSPM) به تجزیه و تحلیل نقاط شناسایی شده پرداخته شده است که نتایج حاصل از تحلیل عاملی هفت عامل: ایجاد توانایی و تخصص، سیاست‌ها و برنامه‌ها، مدیریت و تعهد، هماهنگی و نظارت، آمادگی مأموران پلیس، بستر ارتباطات و مشارکت پلیس زن به عنوان عوامل مثبت و شش عامل: تجهیزات و ابزار کشف، عملیات ارتباطی و نقش پلیس زن، عملیات اطلاعاتی، امنیت و مطلوبیت خدمتی، مهارت و شرایط وضعیت خدمتی به عنوان عوامل منفی در عملکرد یگان ایست و بازرسی مرصاد شناسایی شده‌اند؛ و در ادامه با استفاده از مدل SWOT به تجزیه و تحلیل داده‌های پرداخته و راهبردهای مناسب شهر در چهار دسته WO, ST, SO و WT تعیین گردید. در مرحله بعد برای انتخاب بهترین راهبرد جهت ارتقاء عملکرد و جایگاه این ایستگاه ماتریس برنامه‌ریزی کمی (QSPM) به کار گرفته شد، جهت تعیین وزن‌ها عوامل SWOT بر اساس مصاحبه با مطلعین و پرسنل مرصاد کمک گرفته شده است. نتایج تحقیق نشان می‌دهد، راهبرد تدافعی مناسب‌ترین راهبردهای، برای ارتقاء جایگاه ایستگاه مذکور می‌باشد، از میان راهبردهای تدوین‌شده راهبرد، اختصاص دستگاه ایکس‌ری و بادی اسکرن جهت بازدید خودروها و افراد (WT3) با داشتن بالاترین نمره (۱/۸۱) عنوان بهترین راهبرد پیشنهاد شده است.

همچنین به منظور بررسی و ارزیابی تناسب زمین (هدف دوم تحقیق) برای مکان‌یابی بهینه ۶ فاکتور مرتبط شناسایی شدند که شامل: شیب، جهت شیب، خاک، توپوگرافی، فاصله از راه‌های ارتباطی و پوشش اراضی می‌باشد. سپس هر کدام از آن‌ها توسط نرم‌افزارهای GIS فازی شده و در طیف عددی صفر تا یک قرار گرفتند. در نهایت گامای بهینه ۰/۹ به صورت نقشه‌های نهایی تناسب زمین به پنج طبقه کاملاً نامناسب، نامناسب، متوسط، مناسب و کاملاً مناسب تقسیم گردید و مشخص شد که ۱۰/۶۱ درصد از منطقه مورد مطالعه (۴,۵۹۵,۴۳۹ کیلومتر مربع) در کلاس کاملاً نامناسب و ۱۴,۹۳ درصد از منطقه مورد مطالعه (۶,۴۶۲,۱۱۱ کیلومتر مربع) در کلاس کاملاً مناسب قرار می‌گیرد و مکان فعلی ایستگاه در اراضی با قابلیت متوسط قرار گرفته است که بهتر از مسئولین برنامه‌ریزی منطقه‌ای مکانی را در اراضی مناسب و یا نسبتاً مناسب برای مکان‌یابی ایستگاه‌های جدید انتخاب کنند که بر اساس نقشه نهائی طبقه‌بندی می‌توان نتیجه گرفت پهنه‌های مساعد جهت مکان‌یابی در بخش شمال و (به‌طرف شهر کرمان) قرار می‌گیرد.

واژگان کلیدی: ایست و بازرسی، قوت، ضعف، مکان‌یابی بهینه، مرصاد

فهرست مطالب

صفحه

عنوان

فصل اول: کلیات تحقیق

مقدمه.....	۲
بیان مسئله.....	۳
اهداف تحقیق.....	۶
۱-۳-۱- اهداف اصلی تحقیق.....	۶
۲-۳-۱- اهداف فرعی تحقیق.....	۶
۳-۳-۱- اهداف کاربری تحقیق.....	۷
سؤالات تحقیق.....	۷
۱-۴-۱- سؤالات اصلی.....	۷
۲-۴-۱- سؤالات فرعی.....	۷
تعریف مفاهیم.....	۸
۱-۵-۱- تعریف نظری.....	۸
۲-۵-۱- تعریف عملیاتی:.....	۹

فصل دوم: پیشینه و ادبیات تحقیق

مقدمه.....	۱۲
۱-۲- قاچاق مواد مخدر.....	۱۲
۲-۲- تاریخچه مواد مخدر.....	۱۳
۳-۲- مبارزه با قاچاق و مواد مخدر.....	۱۶

- ۱۸-۳-۲- مبارزه بین‌المللی با مواد مخدر:.....
- ۱۹-۳-۲- مبارزات داخلی با مواد مخدر.....
- ۲۱-۳-۲- مبارزه در ایران.....
- ۲۲-۳-۲- مبارزه در سطح کشور:.....
- ۲۵-۳-۲- مبارزات در مرزها و خارج از شهرها:.....
- ۲۵-۴-۲- رویکرد مبارزه با مواد مخدر در بعد انتظامی.....
- ۲۵-۴-۲- از جنبه رویکرد به جرائم.....
- ۲۶-۴-۲- از جنبه رویکرد عملیاتی.....
- ۲۸-۵-۲- شیوه‌های جهانی مبارزه با مواد مخدر.....
- ۲۸-۵-۲- ۱- شیوه بازرسی انتظامی یا عملیات آشکار.....
- ۲۹-۵-۲- ۲- شیوه عملیات اطلاعاتی یا پنهان.....
- ۳۰-۵-۲- ۳- شیوه رزمی - تاکتیکی.....
- ۳۰-۵-۲- ۴- شیوه حمل و تحویل تحت نظارت یا تحویل کنترل شده (نفوذ در شبکه حمل‌ونقل مواد مخدر یا بارکشی).....
- ۳۱-۵-۲- ۵- ابزارهای کشف مواد مخدر.....
- ۳۱-۶-۲- تاریخچه، روش‌ها و نظریه‌های مکان‌یابی.....
- ۳۳-۷-۲- انواع الگوهای تلفیقی اطلاعات جهت مکان‌یابی.....
- ۳۳-۷-۲- ۱- روش بولین.....
- ۳۴-۷-۲- ۲- منطق همپوشانی.....
- ۳۴-۷-۲- ۳- روش منطق فازی.....
- ۳۴-۸-۲- ایست و بازرسی سنتی و هدفمند.....
- ۳۵-۹-۲- پیشینه تحقیق.....

۳۵.....۱-۸-۲- پیشینه تحقیقات انجام شده در داخل از کشور

۳۸.....۲-۸-۲- پیشینه تحقیقات انجام شده در خارج از کشور

فصل سوم: روش شناسی تحقیق

۴۲.....مقدمه

۴۲.....۱-۳- کلیات روش شناسی

۴۴.....۲-۳- روش پژوهش

۴۴.....۳-۳- جامعه آماری

۴۵.....۴-۳- نمونه و روش نمونه گیری

۴۶.....۵-۳- روایی و پایایی

۴۶.....۱-۵-۳- روایی

۴۶.....۲-۵-۳- پایایی

۴۶.....۶-۳- روش و ابزارهای گردآوری اطلاعات

۴۷.....۷-۳- روش تجزیه و تحلیل اطلاعات

۴۸.....۱-۷-۳- تحلیل عاملی

۴۹.....۲-۷-۳- آزمون تی تک نمونه ای

۵۰.....۳-۷-۳- مدل تجزیه و تحلیل SWOT

۵۱.....۴-۷-۳- روش فازی

۵۴.....۸-۳- مدل تحلیلی تحقیق

۵۵.....۲-۳- تبیین و تشریح موقعیت جغرافیایی، جمعیتی، تاریخی، فرهنگی و اجتماعی محدوده مورد مطالعه

۵۷.....۱-۲-۳- عمده دلایل ناامنی در استان کرمان:

۵۸.....۲-۲-۳- وضعیت قاچاق مواد مخدر در استان کرمان:

۶۰ محدود شمالی ۱-۳-۲-۳
۶۱ محدود میانی ۲-۳-۲-۳
۶۴ محدود جنوبی ۳-۳-۲-۳

فصل چهارم: استخراج و تحلیل داده‌های تجربی

۶۸ مقدمه
۶۸ ۱-۴- یافته‌های توصیفی
۶۸ ۱-۱-۴- مشخصات جنسی پاسخگویان
۶۹ ۲-۱-۴- توزیع سنی پاسخگویان
۷۰ ۳-۱-۴- وضعیت تحصیلی پاسخگویان
۷۱ ۴-۱-۴- وضعیت اشتغال پاسخگویان
۷۲ ۲-۴- یافته‌های تحلیلی تحقیق
۷۲ ۱-۲-۴- شناسایی عوامل مؤثر بر عملکرد ایست و بازرسی مرصاد با استفاده از آزمون تی تک نمونه‌ای و تحلیل عاملی
۷۵ ۱-۱-۲-۴- آزمون تحلیل عاملی برای بررسی شاخص مثبت و منفی مؤثر بر عملکرد ایست و بازرسی مرصاد - راین
 ۲-۲-۴- ارزیابی و تحلیل نقاط قوت و ضعف ایست و بازرسی مرصاد با استفاده از مدل SWOT و برنامه‌ریزی استراتژیک
۸۴ کمی QSPM
۹۲ ۳-۲-۴- ماتریس برنامه‌ریزی استراتژیک کمی QSPM
۹۸ ۳-۲-۴- مکان‌یابی بهینه ایست و بازرسی مرصاد - راین با استفاده از مدل Fuzzy در GIS

فصل پنجم: بحث و نتیجه‌گیری

۱۰۶ مقدمه
۱۰۶ ۱-۵- پاسخ به سؤالات تحقیق
۱۰۸ ۲-۵- جمع‌بندی

۵-۳- بحث و نتیجه گیری.....۱۱۱

۵-۴- پیشنهادات.....۱۱۳

۵-۴-۱- پیشنهادات کاربردی.....۱۱۳

۵-۴-۲- پیشنهادات پژوهشی.....۱۱۴

۵-۵- محدودیت های پژوهش.....۱۱۵

منابع

منابع.....۱۱۷

پیوست ها

پیوست ها.....۱

پیوست ۱: پرسشنامه.....۱

پیوست ۲: کارت مصاحبه.....۲

فهرست جداول

عنوان	صفحه
جدول ۱: نظریه‌های مرتبط با مکان‌یابی.....	۳۲
جدول ۱-۳: اطلاعات و تحلیل وضعیت فعالیتی ایستگاه‌های بازرسی فعال استان.....	۶۶
جدول ۱-۴: توزیع جنسی پاسخگویان.....	۶۹
جدول ۲-۴: توزیع فراوانی و درصد فراوانی گروه‌های سنی پاسخگویان.....	۶۹
جدول ۳-۴: فراوانی و درصد فراوانی سطح تحصیلات پاسخگویان.....	۷۰
جدول ۴-۴: فراوانی و درصد فراوانی اشتغال پاسخگویان.....	۷۱
جدول ۴-۵: آزمون T تک نمونه‌ای برای بررسی عوامل مؤثر بر عملکرد ایست و بازرسی مرصاد - راین.....	۷۳
۴-۶: روایی عاملی برای سؤال‌های موردسنجش.....	۷۵
جدول ۴-۷: همبستگی بین متغیرها ارزیابی عوامل منفی بر ایست بازرسی مرصاد - راین.....	۷۶
جدول ۴-۸: عوامل منفی ایست و بازرسی مرصاد - راین و میزان بازهای عاملی به‌دست‌آمده.....	۷۹
جدول ۴-۸: همبستگی بین متغیرها ارزیابی عوامل مثبت بر ایست بازرسی مرصاد - راین.....	۸۰
جدول ۴-۹: عوامل مثبت ایست و بازرسی مرصاد - راین و میزان بازهای عاملی به‌دست‌آمده.....	۸۳
جدول ۴-۱۰: ماتریس ارزیابی عوامل داخلی (IFE) - ایست و بازرسی مرصاد راین.....	۸۵
جدول ۴-۱۱: ماتریس ارزیابی عوامل خارجی (EFE) - ایست و بازرسی مرصاد راین.....	۸۸
جدول ۴-۱۲: راهبردهای توسعه عملکرد مرصاد.....	۹۰
جدول ۴-۱۳: ماتریس برنامه‌ریزی استراتژیک کمی (QSPM) ایست و بازرسی مرصاد (عوامل داخلی).....	۹۳
جدول ۴-۱۴: ماتریس برنامه‌ریزی استراتژیک کمی (QSPM) ایست و بازرسی مرصاد راین (عوامل خارجی).....	۹۵
جدول ۴-۱۵: اولویت‌بندی استراتژی‌های منتج از ماتریس برنامه‌ریزی استراتژیک (QSPM) ایست و بازرسی مرصاد راین.....	۹۷
جدول ۴-۱۵: مقادیر طبقات تناسب زمین برای مکان‌یابی بهینه ایست و بازرسی مدل گامی ۰/۹ فازی.....	۱۰۳

فهرست اشکال

عنوان	صفحه
شکل ۱-۱: فرایند کلی اجرایی شدن پژوهش.....	۱۰
شکل ۱-۳: توابع عضویت فازی در مقابل مجموعه کریسپ	۵۲
شکل ۲-۳: فرایند تحلیلی پژوهش (با توجه به هدف مکان‌یابی بهینه).....	۵۴
شکل ۳-۳: فرایند تحلیلی پژوهش (با توجه به هدف شناسایی نقاط قوت و ضعف).....	۵۵
شکل ۴-۳: نقشه تقسیمات سیاسی استان کرمان.....	۵۶
شکل ۵-۳: نقشه محدوده شمالی مسیر قاچاق و ترانزیت استان کرمان.....	۶۱
شکل ۶-۳: نقشه محدوده میانی مسیر قاچاق و ترانزیت استان کرمان.....	۶۳
شکل ۷-۳: نقشه محدوده جنوبی مسیر قاچاق و ترانزیت استان کرمان.....	۶۵
شکل ۱-۴: توزیع جنسی پاسخگویان.....	۶۹
شکل ۲-۴: توزیع درصد فراوانی گروه‌های سنی پاسخگویان.....	۷۰
شکل ۳-۴: درصد فراوانی سطح تحصیلات پاسخگویان.....	۷۱
شکل ۴-۴: درصد فراوانی اشتغال پاسخگویان.....	۷۲
شکل ۵-۴: نمایش گرافیکی ارزش ویژه هر یک از عامل‌های استخراج شده (منفی).....	۷۸
شکل ۶-۴: نمایش گرافیکی ارزش ویژه هر یک از عامل‌های استخراج شده (مثبت).....	۸۲
شکل ۷-۴: تصاویر محوطه خاکی ایست و بازرسی مرصاد.....	۸۷
شکل ۸-۴: سوله تخلیه بار نیمه ساخته‌شده در پارکینگ ایست و بازرسی.....	۸۹
شکل ۹-۴: تصویر محوطه یگان ایست و بازرسی فاقد حصار.....	۹۰
شکل ۱۰-۴: نمره نهایی ماتریس ارزیابی عوامل داخلی و خارجی.....	۹۲
شکل ۱۱-۴: نقشه فازی شده توپوگرافی.....	۹۹
شکل ۱۲-۴: نقشه فازی شده راه‌های ارتباطی.....	۱۰۰
شکل ۱۳-۴: نقشه فازی شده شیب.....	۱۰۱
شکل ۱۴-۴: نقشه فازی شده پوشش اراضی.....	۱۰۲
شکل ۱۵-۴: نقشه تناسب زمین جهت مکان‌یابی بهینه ایست و بازرسی با گامی ۰/۹ فازی.....	۱۰۳
شکل ۱۶-۴: نقشه نهایی تناسب زمین برای مکان‌یابی بهینه ایستگاه با مدل FUZZY.....	۱۰۴

فصل اول:

کلیات تحقیق

۱-۱- مقدمه

قاچاق مواد مخدر یکی از سودآورترین تجارت در جهان به شما می‌رود. مجاورت بزرگ‌ترین کشور تولیدکننده مواد مخدر جهان یعنی افغانستان با ایران سبب شده است تا بخش عمده‌ای از مواد مخدر تولیدی این کشور جهت مصرف یا ترانزیت وارد کشورمان شود؛ که افراد سودجو فرصت طلب سعی بر آن دارند تا با شگردهای متفاوت به قاچاق و حمل مواد مخدر اقدام کنند. لذا در این زمان است نقش ایستگاه بازرسی در برخورد، مقابله و مبارزه جدی با حمل و قاچاق مواد مخدر، روان گردا و پیش سازها ضرورت پیدا می‌کند. تحقیق سعی دارد نقاط مثبت و منفی ایستگاه بازرسی مرصاد به‌عنوان یکی از حوزه‌های استحضاطی و مهم در استان در کشف مواد مخدر (که از استان‌های شرقی بخصوص استان سیستان بلوچستان وارد استان می‌شود) را شناسایی و بررسی کند.

پژوهش از نظر ماهیت توصیفی و از نظر نوع و هدف کاربردی است. جامعه آماری تحقیق حاضر شامل سه گروه از افراد دخیل و مرتب با موضوع پژوهش می‌باشد. یک گروه افراد محلی که در نزدیک محدوده مورد مطالعه اسکان داند و مشرف بر اوضاع ایستگاه مربوطه می‌باشند. گروه دوم مقامات رسمی (پلیس مبارزه با مواد مخدر و نیروی انتظامی استان) و زندانیان محکوم به جرم قاچاق، حمل مواد مخدر در زندان مرکزی کرمان می‌باشد.

در این تحقیق به بررسی نقاط قوت و ضعف ایستگاه‌های بازرسی و مکان‌یابی بهینه با استفاده از GIS در ایستگاه بازرسی مرصاد راین در پنج فصل به شرح ذیل پرداخته شده است:

- در فصل اول کلیات تحقیق، در قالب مقدمه، تعریف مسئله، سؤالات تحقیق و اهداف پژوهش مطرح شده است.

- در فصل دوم تحقیق، پیشینه داخلی و خارجی قرار گرفته است.

- در فصل سوم، روش‌شناسی تحقیق مورد توجه قرار گرفته است که طرح پژوهش، جامعه آماری، نمونه و روش نمونه‌گیری، ابزار اندازه‌گیری، سنجش روایی و پایایی ابزار تحقیق، روش تجزیه و تحلیل داده‌ها و معرفی اجمالی منطقه مورد مطالعه تبیین شده است.

- فصل چهارم: اطلاعات جمع‌آوری شده در مورد موضوع تحقیق مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است.

- فصل پنجم در قالب فصل بحث و نتیجه‌گیری، ارائه نتایج، پیشنهادات و محدودیت‌های پژوهش را در برمی‌گیرد.

۱-۲- بیان مسئله

حرکت به سمت «جهانی‌شدن»، قاچاق مواد مخدر در میان کشورها را تسهیل نموده و «مدرنیزه شدن» بسیاری از سازوکارهای مرسوم اعمال قانون در زمینه مصرف مواد مخدر را خنثی کرده است. در شرایط کنونی، سرعت تغییرات اجتماعی و اقتصادی دو برابر شده است و این امر، امکان افزایش شتاب سوءمصرف مواد مخدر و فعالیت‌های جنایی در بازار قاچاق مواد را فراهم آورده است. البته این پدیده جدیدی نیست، پیشرفت‌های فناوری که شرایط را برای گسترش مصرف مواد مخدر ایجاد نموده است. بهترین نمونه‌ها در این زمینه عبارت‌اند از: همه‌گیری شدید مشروبات الکلی در قرن هیجدهم پس از کشف فرآیند تقطیر؛ همه‌گیری مصرف دخانیات پس از مکانیزه شدن تولید سیگار و کبریت‌های بی‌خطر در قرن نوزدهم؛ همه‌گیری مصرف تریاک، هروئین و مرفین در اواخر قرن نوزدهم؛ پس از پیشرفت علم شیمی که امکان استخراج یا تصفیه مواد مخدر خالص از تریاک را فراهم آورد؛ همچنین پیدایش و گسترش مواد صنعتی و روان‌گردان در اواخر قرن بیستم و ساخت سرنگ‌های زیرپوستی که تزریق مستقیم مواد مخدر طبیعی و صنعتی به جریان خون را عملی ساخت (UNODC, 2004:33).

سودآوری و ارزش‌افزوده قاچاق مواد مخدر موجب شکل‌گیری گروه‌ها و شبکه‌های مافیایی قاچاق شده است. گروهی بودن، برنامه‌ریزی پیچیده، اغراض مالی بسیار قوی با هدف رسیدن به بالاترین سود، فعالیت در سطوح

ملی، فراملی و بین‌المللی، برخورداری از سیستم اطلاعاتی قوی، تمایل به نفوذ در قدرت‌های رسمی سیاسی برای برقراری ارتباط با عوامل دولتی، تلاش برای تحت نفوذ درآوردن قدرت‌های رسمی و دخالت در تصمیم‌گیری‌های فرهنگ‌سازمانی سخت و خشن و ... همگی از ویژگی‌های قاچاقچیان سازمان‌یافته است. با شناخت این واقعیت که گروه‌های قاچاق مواد مخدر در تغییر اندازه و شکل دادن مواد صنعتی دارای ابتکار عمل هستند و همواره تلاش می‌کنند تا از حریف خود پلیس پیشی گیرند.

موقعیت ایران، نه تنها در منطقه جنوب غرب آسیا بلکه در جهان، به لحاظ قرار گرفتن در مجاورت بزرگ‌ترین کانون‌های تولید مواد افیونی در جهان آسیب‌پذیرترین شرایط را در میان کشورهای جهان دارد. نزدیک ۸۰ درصد مواد افیونی جهان که به‌صورت غیرقانونی مصرف می‌شود، در افغانستان تولید می‌شود (گزارش دفتر مقابله با جرم و مواد مخدر سازمان ملل). لاقلاً ۵۰ درصد آن به قصد ترانزیت و یا مصرف وارد کشور ما می‌شود (غنجی، ۱۳۸۳: ۲۵). البته بخش قابل‌توجهی از این مواد توسط یگان‌های ایثارگر مبارزه با مواد مخدر نیروی انتظامی کشف می‌شود ولی گاهی ورود و جابجایی مواد مخدر به داخل کشور و یا جابجایی داخل کشور به‌صورت غیر آشکار و با استفاده از شگردهای پنهان از طریق جاسازی در وسایل نقلیه و افراد انجام می‌گیرد به‌نحوی که در اماکن کنترل و ایست و بازرسی‌های مصوب موقت از دید کارکنان انتظامی و عوامل گشتی مخفی است؛ و نیاز بر شناخت نحوه جاسازی با آموزش و تجربه دارد.

از آنجایی که شیوه بازرسی انتظامی گسترده‌ترین، متداول‌ترین و مجرب‌ترین شیوه پلیس در کشف مواد مخدر است بنابراین ضرورت دارد نقاط قوت، ضعف شیوه‌های مقابله‌ای آن‌ها مورد ارزیابی قرار گیرد. البته ضرورت دارد این شیوه در کنار شیوه‌های عملیاتی دیگر چون اطلاعاتی و پنهان و تاکتیکی مورد مطالعه قرار گیرد زیرا یکی از بهترین روش‌های که تاکنون در کشور مؤثر واقع شده در کشف مواد شیوه اطلاعاتی بوده است.

قاچاقچیان مواد مخدر سالانه از این مناطق به‌طور ایالت بلوچستان، پاکستان بیش از ۱۲۰۰ تن مواد مخدر تریاکی و یا مشتقات آن وارد استان سیستان و بلوچستان می‌کنند. اگرچه بخشی از این مواد توسط نیروهای انتظامی و امنیتی کشف و ضبط می‌شود اما با وجود ۵۸۰ کیلومتر مرز مشترک بین استانی استان سیستان و

بلوچستان و استان و موقعیت مناسب جغرافیایی استان کرمان و موقعیت ترانزیتی و گذرگاهی آن حجم عظیمی از این مواد وارد استان کرمان می‌شود (ویسی و شهنازی، ۱۳۹۵: ۱۷). در واقع می‌توان استان کرمان را به عنوان پل ارتباطی ترانزیت مواد مخدر از استان‌های شرقی به داخل کشور به شما آورد (فرشید و همکاران، ۱۳۹۵: ۲).

بنابراین می‌توان گفت منطقه جنوب شرق ایران و استان کرمان به دلیل نزدیکی به افغانستان، موقعیت مناسب ژئوپلیتیکی و همچنین به علت قرار گرفتن آن در مسیر ترانزیت مواد مخدر نقش مهمی را در مقابله با قاچاقچیان مواد مخدر بر عهده‌دار که همواره شاهد عبور بخشی از مواد مخدر از حوزه‌های استحفاظی خود بوده است. ایست و بازرسی مرصاد با قرارگیری در محور اصلی زاهدان - کرمان نقش بسیار مهمی را پیشگیری و مقابله با ورود قاچاق به استان و استان‌های غربی و یا شمالی ایفاء می‌نماید؛ بنابراین ضرورت ایجاب می‌کند، تحقیقی در مورد بررسی شیوه‌های مؤثر مقابله با قاچاق مواد مخدر در فرماندهی انتظامی شهرستان کرمان در ایستگاه بازرسی مرصاد انجام شود تا پس از مشخص کردن شیوه یا شیوه‌های مؤثر مقابله مواد مخدر در این ایستگاه، عواملی که باعث می‌گردد این شیوه‌ها بازدهی خوبی داشته باشند بررسی شود تا ضمن تقویت عوامل مؤثر بر آن، الگوی مناسبی برای استان‌ها درگیر با قاچاق مواد مخدر اتخاذ گردد و در صورتی که هیچ یک از شیوه‌ها در عملکرد ایستگاه در مقابله با قاچاق مواد مخدر مؤثر نباشد، علل آن بررسی شود و الگوی بهینه‌ای برای رفع آن ارائه گردد. بدیهی است که این تحقق با بررسی و تبیین نقاط ضعف و قوت موجود می‌تواند طراحی و برنامه‌ریزی صحیح را در امر مقابله با قاچاق مواد مخدر به همراه داشته باشد.

از طرف دیگر به هر اندازه مراکز مبارزه با مواد مخدر و نیروی انتظامی در سطح جامعه با تکیه بر سه اصل سرعت، دقت و صحت بتواند قدرت عمل خود را در مقابله با جرائم و ناهنجاری‌ها نشان دهد؛ زمینه برای گسترش ناامنی کاسته شده فرایند جرم در حیطه کنترلی پلیس قرار خواهد گرفت و در این اوضاع فضای توسعه امنیت اجتماعی فراهم خواهد شد (بیات، ۱۳۸۷: ۱۰)؛ بنابراین، محل استقرار این مراکز در پیشگیری، کنترل و کشف جرائم نقش اساسی دارد. قرارگیری مراکز انتظامی ایست و بازرسی در خارج از محدوده ثقل حوزه مربوطه باعث می‌شود آن قسمت از حوزه استحفاظی که از کنترل مأموران خارج است دچار خلأ امنیتی شده و محلی

مستعد برای بروز جرائم باشد. گستردگی حوزه استحفاظی برخی مراکز و نیز قرارگیری در جای نامناسب موجب شده است که مجرمان با خطر کمتری اقدام به جرم کنند (عبادی نژاد و همکاران، ۱۳۹۰: ۱۵۵)؛ بنابراین با توجه به اینکه در استان کرمان ایست و بازرسی مورد مطالعه با توجه به نقشی که ایفا می‌کند از اهمیت ویژه‌ای برخوردار می‌باشد. در این راستا ضرورت دارد در طرح‌ها و برنامه‌ریزی‌های منطقه‌ای و نظامی مکان‌یابی بهینه این مرکز با توجه به معیارها، ضوابط واقعیت‌های موجود صورت گیرد به گونه‌ای که ضمن پوشش تمامی منطقه، فاصله زمانی و مکانی این مرکز از شعاع تحت پوشش مطلوب باشد تا در صورت نیاز این گونه مراکز بتوانند در اسرع وقت و بدون مواجه با موانع و محدودیت‌های محیطی وارد عمل شوند.

۱-۳- اهداف تحقیق

هدف‌های کلی که از انجام تحقیق حاضر متصور است می‌تواند به شرح ذیل بیان کرد:

۱-۳-۱- اهداف اصلی تحقیق

- شناسایی امکانات و محدودیت‌های موجود ایستگاه بازرسی مرصاد در مسیر مبارزه با حمل و قاچاق مواد مخدر
- شناسایی عوامل اساسی تضعیف‌کننده و تهدیدکننده عملکرد ایستگاه‌های بازرسی در مبارزه با مواد مخدر؛
- تعیین معیارها و عوامل مؤثر در مکان‌یابی ایستگاه‌ها بازرسی به منظور ایجاد الگویی مناسب برای مکان‌یابی بهینه این مراکز

۱-۳-۲- اهداف فرعی تحقیق

هدف‌های جزئی که از انجام تحقیق حاضر متصور است، می‌توان به شرح ذیل بیان کرد:

- بررسی نقش ایستگاه‌های بازرسی در مبارزه با حمل مواد مخدر، پیش‌سازها و رون گردان‌ها،

- ارائه راهکارهای برای بهبود عملکرد ایستگاه بازرسی مرصاد.
- بررسی موقعیت جغرافیایی ایستگاه مرصاد در مسیر اصلی ترانزیت و قاچاق مواد مخدر و نقش آن در ممانعت از بروز انواع بزه نظیر حمل مواد مخدر و امکان پیشگیری آن‌ها به کانون‌های دیگر

۱-۳-۳- اهداف کاربری تحقیق

هدف‌های کاربردی که از انجام تحقیق حاضر متصور است، می‌توان به شرح ذیل بیان کرد:

- معرفی مهم‌ترین فرصت‌ها و تهدیدهای پیش روی ایستگاه بازرسی و جهت‌دهی به تحولات مقابله‌ای آینده ایستگاه مورد مطالعه؛
- بهینه نمودن فضایی ایستگاه مورد مطالعه و بهره‌گیری حداکثر از این محیط،
- معرفی مکان مناسب برای احداث مراکز جدید اصلی و فرعی به منظور تقویت عملکرد، افزایش کالایی و کاهش هزینه‌ها.

۱-۴- سؤالات تحقیق

۱-۴-۱- سؤالات اصلی

- چه نقش و جایگاهی ایستگاه بازرسی مرصاد در مقابله با قاچاق و حمل مواد مخدر، روان گرد‌ها و پیش سازها ایفا کرده است؟
- مهم‌ترین نقاط قوت و ضعف ایستگاه بازرسی مرصاد در شیوه مقابله با قاچاق و حمل مواد مخدر، روان گرد‌ها و پیش سازها کدام‌اند؟
- مهم‌ترین معیارها و عوامل مؤثر در مکان‌یابی ایستگاه‌ها بازرسی به منظور ایجاد الگویی کدام‌اند؟

۱-۴-۲- سؤالات فرعی

- - مهم‌ترین امکانات و محدودیت‌های موجود ایستگاه بازرسی مرصاد در مسیر مبارزه با حمل و قاچاق مواد مخدر کدام‌اند؟
- چه راهکارهای برای بهبود عملکرد ایستگاه بازرسی مرصاد می‌توان ارائه کرد؟
- آیا موقعیت جغرافیای (احداث) ایستگاه مرصاد در مسیر اصلی ترانزیت و قاچاق مواد مخدر توانسته نقش خود در ممانعت از بروز انواع بزه نظیر حمل مواد مخدر و امکان پیشگیری آن‌ها به کانون‌های دیگر ایفا کند؟
- با بهره‌گیری از تحلیل فضایی - جغرافیایی و اصول مکان‌یابی در دانش جغرافیا و در راستای پشتیبانی ایستگاه مرصاد و تقویت عملکرد و جایگاه خطیر و باارزش آنچه مکان‌هایی به‌منظور استقرار ایستگاه - های جدید اصلی و فرعی در منطقه تحت شعاع ایستگاه مرصاد می‌توان پیشنهاد کرد؟

۱-۵- تعریف مفاهیم

۱-۱-۵- تعریف نظری

- بازرسی انتظامی:

این شیوه گسترده‌ترین، متداول‌ترین و مجرب‌ترین شیوه پلیس دنیا در کشف مواد مخدر است. بازرسی در اصطلاح انتظامی عبارت است از: کاوش و جست‌وجو برای به دست آوردن مواد مخدر یا هر اشیای غیرمجاز (شیرزاد، ۱۳۸۹: ۸).

- جاسازی مواد مخدر:

جاسازی مواد مخدر به اختفای دقیق، ظریف و پیچیده آن توسط قاچاقچیان به‌منظور حمل، نگهداری و توزیع مواد اطلاق می‌شود (احتشامی، ۱۳۸۵: ۱۱۵).

- مکان‌یابی:

فرآیندی که از طریق آن می‌توان بر اساس شرایط تعیین‌شده برای یک کاربری مشخص و با توجه به منابع و امکانات موجود، بهترین محل مناسب را تعیین نمود.

۱-۲-۵- تعریف عملیاتی:

- بازرسی انتظامی:

در این پژوهش منظور از بازرسی نمره‌ای است که از طریق پاسخ به پرسشنامه عوامل و شیوه‌های بازرسی انتظامی توسط آزمودنی‌ها کسب‌شده و موردسنجش قرار می‌گیرد.

- جاسازی مواد مخدر:

در این پژوهش منظور از جاسازی مواد مخدر نمره‌ای است که از طریق پاسخ به پرسشنامه توسط پاسخگویان موردسنجش قرار می‌گیرد.

مکان‌یابی بهینه:

یافتن یک موقعیت فضایی مساعد برای کاربری است و بازرسی در پهنه مورد مطالعه.

جمع‌بندی فصل اول:

در فصل اول به مقدمه و کلیات تحقیق با موضوع شناسایی نقاط قوت، ضعف ایستگاه‌های بازرسی و مکان‌یابی بهینه آن‌ها پرداخته شد. در راستای موضوع مورد نظر، بیان مسئله، اهمیت و ضرورت انجام تحقیق، سؤالات و اهداف تعاریف مفاهیم نظری و عملیاتی بیان شدند.

بررسی نقاط قوت و ضعف وضعیت ایستگاه‌های بازرسی و مکان‌یابی بهینه

بیان کلیات پژوهش

تبیین مبانی نظری و پیشینه تحقیق

روش‌شناسی تحقیق

مطالعات میدانی (مشاهده، مصاحبه، تکمیل پرسشنامه و تهیه لایه‌های GIS)

تجزیه و تحلیل داده‌ها از طریق آمار و تحلیل فضایی

پاسخ به سؤالات تحقیق

نتیجه‌گیری، ارائه راهبردها و پیشنهادات و محدودیت‌ها

شکل ۱-۱: فرایند کلی اجرایی شدن پژوهش

فصل دوم:

ادبیات و پیشینه تحقیق

مقدمه

شناسایی نقاط قوت و ضعف ایست و بازرسی‌ها و مکان‌یابی بهینه آن‌ها بخشی برنامه‌های پیشگیری و مقابله در حوزه مبارزه با مواد مخدر می‌باشد. در این راستا برای درک بهتر موضوع تحقیق، در این فصل محقق به ارائه چارچوب نظری تحقیق می‌پردازد، محقق بر آن است تا با تحقیق در متون و ادبیان موجود، به تعریف و مفهوم‌سازی واژه‌های و مفاهیم مرتبط با موضوع تحقیق و نیز به تبیین دیدگاه‌های و نظریات مرتبط با موضع، بپردازد.

در مجموع، با هدف تبیین مسئله تحقیق عناصر تشکیل‌دهنده این فصل در یک فرایند منطقی و مرتبط با موضوع به شرح زیر ارائه می‌گردد:

۲-۱- قاچاق مواد مخدر

قاچاق یعنی وارد و خارج کردن پنهانی متاعی که معامله، ورود آن به کشور و خروج آن کشور ممنوع است. همچنین به معنای وارد و صادر کردن کالاهای مجاری بدون پرداخت عوارض گمرکی می‌باشد.

کشت، تولید، حمل، پخش، خرید و فروش و در اختیاری داشتن مواد مخدر را به سبب ممنوع بودن آن قاچاق مواد مخدر می‌گویند (احتشامی، ۱۳۸۵: ۱۰۹).

چون مواد مخدر در مراکز معدودی صورت می‌گیرد تگر توزیع یا محدودیت‌هایی در توزیع آن وجود داشته باشد به همان نسبت از مشکلات بعدی کاسته شده و در عمل تعدادی از کشورهای تولیدکننده مواد مخدر دچار مشکلات مربوط به آن خواهند بود؛ اما با توجه به جابجایی و حمل و نقل این مواد از نقطه‌ای به نقطه دیگر که به صورت می‌گیرد بیشتر کشورها درگیری مشکلات مربوط به آن هستند (همان).

قاچاق مواد مخدر از سطوح بین‌المللی شروع می‌شود و در قالب شبکه‌های اصلی و گروه‌هایی خاص ادامه می‌یابد. آنچه مسلم است در ایران قاچاق مواد مخدر با دو هدف انجام می‌شود که یکی از بحث بازار مصرف مواد مخدر است و ترانزیت به کشورهای عربی و غربی است.

۲-۲- تاریخچه مواد مخدر

آشنایی با مواد مخدر (مواد اعتیادآور در جهان) سابقه‌ای بس طولانی دارد. در طول تاریخ انسان از مواد مخدر به عنوان دارو و برای از بین بردن التیام دردها استفاده می‌کرده است؛ و زمانی هم برای ایجاد لذت یا فرار از ناراحتی و همچنین در جشن‌ها و مراسم مذهبی و گاهی توسط جادوگرها مورد استفاده قرار می‌داده است. (اسعدی، ۱۳۷۳: ۴).

وقتی اولین تجار اروپایی در قرن پانزدهم میلادی به ایران (خلیج فارس) هندوستان، مالایا و چین آمدند شاید هرگز به فکر مواد مخدر نبودند ولی وقتی ظاهراً در قرن نوزدهم روش‌های استعمارگرانه کهنه را به خاطر اعمال روش‌های نو کنار گذاشتند و آسیا را رها کردند در چین ۴۰ میلیون، در هندوستان ۲۰ میلیون و در پاکستان و افغانستان و ایران و ترکیه حدوداً ۱۵ میلیون معتاد به تریاک و شیره را پشت سر گذاشتند.

آنچه تجار پرتغالی و هلندی و در نهایت انگلیسی‌ها را به سوی شرق جلب کرد ثروت بی‌کرانه بود که پس از هر سفر دریایی نصیب آنان می‌شد. دریانوردانی چون «ماژلان»، «واسکودوگاما» نخستین کسانی بودند که خود را به شرق رسانیدند و در نهایت کمپانی هند شرقی که در سال ۱۶۰۰ میلادی تشکیل شده بود تجارت با هندوستان را آغاز کرد.

برای اولین بار در سال ۱۸۲۹ میلادی تجار هلندی تریاک هندوستان را صادر کردند و برای اولین بار در سال ۱۷۷۵ میلادی دست سیاستمداران انگلیسی از آستین کمپانی شرقی به درآمد و امتیاز انحصار کشت خشخاش در هند را که قبلاً نورالدین محمد جهانگیر گورکانی سلطان هندوستان گرفته بودند زیر عنوان «انحصار تجارت خارجی تریاک خارجی تریاک هند و انگلیس» علم کردند و با به زیر کشت بردن قسمت بزرگی از مزارع

هندوستان کمپانی هند شرقی یا به عبارت بهتر دولت انگلستان بزرگ‌ترین تولیدکننده تریاک در جهان گردید. در این سال‌ها (۱۷۷۳-۱۸۰۰) دولت انگلستان قادر بود سالیانه ۲۰۰ هزار تن تریاک تولید کند و این تولید عظیم صرف‌نظر از مقادیر عمده پولی که نصیب آن‌ها می‌کرد همچون سلاحی برنده علیه همه‌کسانی که قصد مقاومت در مقابل اشغالگران را داشتند به کار می‌رفت. کمپانی هند شرقی در اوایل کار تریاک محصول هندوستان را در بازارهای داخلی هند و هند غربی (پاکستان فعلی) به فروش می‌رسانید، لکن بعدها تصمیم گرفت در ازای چای و ابریشم وارداتی از چین که قیمت آن‌ها بالغ بر ۱۲ میلیون لیره انگلیسی می‌شد به تجار چینی تحویل دهد و در مراحل اولیه ساحل‌نشینان چینی را با تریاک آشنا کردند. روش کار به این ترتیب بود که عده‌ای از میلیونرهای مذهبی و افرادی که ظاهراً طبیب بودند را همراه بعضی تجار در سواحل چین پیاده کرد و تریاک را به عنوان داروی ضد مالاریا به مردم معرفی کردند. از آنجائی که در سواحل و کنار رودخانه‌ها مثل اکثر نقاط دنیا مرداب‌هایی وجود دارد که بیماری مالاریا را اشاعه می‌دادند و مردم قرن هفدهم چین نیز مثل اکثر نقاط با نحوه معالجه این بیماری آشنا نبودند، تریاک اقبال همگانی پیدا کرد. بعد از ساحل‌نشینان کشاورزان و سپس اقشار مختلف چینی با تریاک آلوده شدند و همان‌طور که اشاره شد در پایان ۴۰ میلیون چینی معتاد بودند. مقدمات اعتیاد ایرانیان به تریاک در قرن نوزدهم جوکیان هندی مأمور از سوی بریتانیای کبیر تریاک را در خراسان و سیستان و بلوچستان ترویج می‌کردند و سوخته تریاک را به قیمتی بالاتر از خود تریاک می‌خریدند.

در قرن هفدهم شیوع استعمال بی‌رویه تریاک دولت و مردم چین را از چند جهت زیر فشار قرار می‌داد. از یک طرف هرچه که تولیدکنندگان چینی تولید می‌کردند (چای و ابریشم) دولت یا بازرگانان چینی صادر می‌کردند، در مقابلش کاهش تریاک وارد چین می‌شد و از طرف دیگر به دلیل اشاعه اعتیاد و مصرف تریاک مرتباً تولید کاهش پیدا می‌کرد و کارگران و کشاورزان مولد، تبدیل به معتادان یا غیرقانونی کردن تجارت تریاک اتخاذ می‌کرد، عمال انگلیسی کمپانی هند شرقی با پرداخت رشوه به مأموران ناصالح و رشوه‌خوار چینی کلیه تصمیمات دولت مرکزی را خنثی می‌نمودند.

قوانین جاری چین ۲۲ هزار و ۲۴۰ میلیون صندوق تریاک وارداتی تجار انگلیسی را ضبط کرد و در کرانه رودخانه «کانتن» به آب ریخت. این تریاک متعلق به «ویلیان جاردین» بزرگ‌ترین تاجر تریاک انگلیسی بود که بر مبنای اقدامات، نفوذ و فشاری که به «لذرد پالرسون» وزیر امور خارجه دولت وقت انگلیس وارد کرد دولت انگلستان در چهارم آوریل سال ۱۸۴۰ میلادی به دولت چین اعلان جنگ داد و این جنگ به اولین جنگ تریاک معروف گشت.

اولین جنگ تریاک ۲ سال طول کشید و به علت شکستی که به دولت چین وارد شد بنادر مهمی برای ظاهراً تجارت آزاد به دولت انگلستان که قیومت کمپانی هند شرقی را عهده‌دار بود واگذار گردید و همچنین دولت چین غرامت آنچه دریا سالارین ضبط و معدوم کرده بود و هزینه لشکرکشی جنگ را نیز پرداخت کرد.

بعد از جنگ، قاچاقچی- تاجران انگلیسی برای تجارت تریاک در اعماق چین دستی گشاده پیدا کردند و به کارگیری معتادان و قاچاقچیان داخلی روزبه‌روز به قدرت و ثروت خود می‌افزودند. آنچه این بدبختی‌ها را چند برابر می‌کرد تحمیل قانون قضاوت کنسولی (کاپیتولاسیون) به دولت چین بود که با استفاده از آن اتباع تبهکار چینی با اجیر شدن نزد کمپانی هند شرقی یا اسارت انگلستان جزو اتباع انگلیس محسوب می‌شدند و قادر بودند بدون ترس از مجازات دست به هر کاری بزنند. گزارش‌های در دست است که نشان می‌دهد بعد از جنگ اول تریاک بندر هنگ‌کنگ به مرکزی برای فعالیت قاچاقچیان چینی و اروپایی تبدیل شد و اتباع چینی با کشتی‌هایی که پرچم انگلیس را می‌افراشتند در آب‌های منطقه رفت و آمد می‌کردند و تریاک‌های وارداتی را به داخل چین قاچاق می‌کردند.

در سال ۱۸۵۶ میلادی دولت چین کشتی چینی «لورچا ارو» را که به کار راهزنی و حمل تریاک می‌پرداخت وبری در امان ماندن پرچم انگلستان را می‌افراشت توقیف کرد و همچنین یک نفر کشیش و مبلغ مذهبی فرانسوی که زیر این عنوان به جاسوسی مشغول بود کشته شد. این دو واقعه بهانه‌های لازم را برای حمله مجدد به چین فراهم آوردند و دولت‌های انگلیس و فرانسه مجدداً به چین حمله کردند و نتیجه این جنگ فتح کامل بنادر چین و گشودن سرزمین چین به روی کالاهای غربی و مخصوصاً تریاک بود.

دولت آمریکا ظاهراً در این جنگ‌ها نقشی نداشت لکن سیاست این کشور در جهت حمایت دولت‌های انگلیس و فرانسه بود و شرکت‌های «راشل» و «آگوستین» که مرکز هر دو در آمریکا بود به همراه می‌ساید شرکت‌های کوچک‌تر دخالت بسیار وسیعی در امر حمل‌ترياک به چین و آسیا داشتند. به‌طوری‌که یک پنجم ترياکي که به چین حمل می‌شد به وسیله کشتی‌های آمریکایی و زیر پرچم آمریکا انجام می‌گرفت (شهیدی، ۱۳۷۵: ۴۷-۵۰).

۲-۳- مبارزه با قاچاق و مواد مخدر

این بحث از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است زیرا تلاش و بررسی‌هایی که از سوی علاقه‌مندان و مسئولین در جریان است همه با توجه به این هدف صورت می‌گیرد که مواد مخدر ریشه‌کن شود همان‌طور که مطالعات و بررسی‌های بسیار موجب از بین رفتن بعضی بیماری‌ها نظیر طاعون و یافتن راه مقابله با دیگر بیماری‌ها گردید. به این نکته توجه فرمائید که چرا با این همه علاقه‌مندی و هزینه که در راه مبارزه با مواد مخدر وجود دارد و شاید قابل‌مقایسه با هزینه ریشه‌کن کردن یک بیکاری نباشد، چرا ناموفق بوده و در این موفق نبودن یک دلیل روشن و پاسخ قانع‌کننده برای این امر وجود دارد. برای مبارزه با بیماری همه می‌خواسته‌اند، دولت‌ها، ملت‌ها و مردم. همه چیز مہیای با آن بوده. واحد خانواده از طریق مواد مخدر سازمان‌های ذی‌ربط و بین‌الملل از طریق حفظ بهداشت عمومی؛ دولت‌ها به‌وسیله مقابل عارضه ایستادند و مبارزه کردند. مبارزه را همیشه تازه نگه‌داشتن ادامه دادند و پیروز شدند. مواد مخدر دقیقاً در این شکل می‌گنجد و به مبارزه‌ای به این صورت نیاز دارد. مواد مخدر پدیده‌ای است جهانی و گسترش و رسوخ آن از هر بیماری وسیع‌تر از هر بلایی عظیم‌تر و از هر جرم و مفسده اجتماعی خطرناک‌تر و زیان‌بارتر بوده و می‌باشد. پس چرا علی‌رغم حرکت‌هایی که در مقابله با آن صورت می‌گیرد، هر روز ریشه‌های آن در پیکره جوامع عمیق‌تر فرو می‌رود و چهره آن وحشتناک‌تر می‌شود.

چنانچه از دید جامعه‌شناسی و جرم‌شناسی به این موضوع نگریسته شود، مشخص خواهد شد که به‌طور قطع هیچ ناهنجاری و جرمی این‌چنین شکل جهانی و بین‌المللی به خود نگرفته است، مواد مخدر در حال حاضر

حدومرز نمی‌شناسد. همه ملت‌ها در معرض ویرانگری آن قرار دارند. منتهی کشورهای مختلف متناسب با وضعیت و شرایط اقلیمی یا موارد دیگر، سهمی از این ویرانگری نصیبشان می‌گردد. به موضوعی که در ابتدا اشاره شد یعنی عدم موفقیت مبارزات به شکل فعلی برگردیم مهم‌ترین دلیل یکپارچه و همسو نبودن مبارزات و همچنین عدم یک‌زبانی و هم‌زبانی دولت‌هاست. عدم یک‌زبانی یعنی واقعاً همه دولت‌ها در اینکه می‌گویند باید مواد مخدر را ریشه‌کن کرد، صادق نیستند. سعی در صداقت و جامعه عمل پوشانیدن در این کار ندارند. بگذریم که اغلب، مساعدت‌ها و فراهم کردن زمینه‌هایی هم در مواردی به صورت مشکوک مشاهده می‌شود و این فکر را به وجود می‌آورد که فرضاً آیا می‌شود سازمان مافیا یا کوزانوسترا بدون مساعدت دولت‌ها یا سازمان‌هایی این چنین تاخت‌وتاز نماید و ضمن غارت ملت‌ها آنان را به ورطه نیستی بکشاند. آیا دولت‌ها در مسائلی که امنیت سیاسی آن‌ها را به خطر می‌ایستند، پس چرا این قدرت و مقابله را در مقابل سازمان‌ها و افرادی که در سطح جهان به فعالیت در امر مواد مخدر اشتغال دارند به کار نمی‌برند. این امر ظن برانگیز است. عده‌ای عقیده دارند وضعیت موجود بیشتر منافع غیرمجاز آنان را تأمین می‌نماید و در جهت خواسته‌های آنان است. عدم هم‌زمانی را می‌توان این چنین تعبیر نمود که علی‌رغم تشکیل جلسات و درس گروهی‌های بین‌المللی برای مبارزه هرکس ساز خود را می‌زند. چراکه هرکس فکر می‌کند برنامه‌های او صحیح‌تر است و یا چنانچه مشارکتی در این جهت وجود داشته باشد، احتمالاً خطراتی برای آن‌ها به وجود آید یا برنامه‌های مبارزه لو برود و نظیر آن. مهم‌ترین دلیل عدم هم‌زمانی این است که به جز سمینارها و بررسی‌های عملی و تئوری چه اقدام عملی و بین‌المللی تا به حال صورت گرفته آیا یک نمونه تشکل نیرو و مبارزات همه‌جانبه مرزی و اشتراک عمل در سطح جهان وجود داشته است؟

حداکثر اقدامات انجام‌شده در حد مبادله اطلاعات و نظایر آن می‌باشد.

به‌طور کلی باز هم به این مسئله اشاره می‌شود که باید به صورت جدی به یک زبانی و هم‌زبانی در امر مبارزه با مواد مخدر توجه شود و این شعار در سطح بین‌المللی مطرح و سرلوحه مبارزات قرار گیرد. اگر آفتی گیاهی یک منطقه را فراگیرد بهترین را از بین بردن قطعی آفت چیست؟ آن است که از تمام منطقه یک‌باره رفع آلودگی

شود. اگر تنها یک قطعه کوچک باقی بماند همه منطقه در معرض گسترش مجد آفت قرار خواهد گرفت. البته در منطقه مبارزه بین‌المللی و منطقه‌ای مشکلات و موانعی نظیر اختلافات مرزی سیاسی وجود دارد که خود بحران‌هایی را در رابطه با مبارزه به همراه دارد؛ و گاهی مواد مخدر به صورت حربه‌ای پنهانی مورد استفاده قرار می‌گیرد. (احتشامی، ۱۳۸۵: ۲۵).

۲-۳-۱- مبارزه بین‌المللی با مواد مخدر:

مبارزات بین‌المللی مواد مخدر سابقه‌ای نسبتاً طولانی دارد ولی اقدامات منسجم به حدود ۶۵ سال قبل (تأسیس انترپول) باز می‌گردد. مبارزات منطقه‌ای و دو جانبه شاید سابقه‌ای طولانی‌تر داشته باشد. موضوعی که قابل توجه است شکل مبارزه است که بیشتر به صورت عملی و تئوری بوده و به خاطر نداشتن ضوابط اجرائی، وعدم ضمانت اجرا، موفقیت به شکل میزگردها سمینارها و اجلاس‌های بین‌المللی بوده و مبارزات بین‌المللی اجرائی وجود نداشته است. البته نمی‌توان منکر ارزش کار سمینارها و اعتبار بررسی‌ها و مطالعات بین‌المللی انجام شده بود ولی طبیعی است که حرف بدون عمل به‌ویژه آنکه ضمانت اجرائی هم نداشته باشد و کشورها پایبند آن نباشند نه تنها براندازی باندها و قاچاقچیان حرفه‌ای بین‌المللی است که دقیقاً این جریان‌ها را تعقیب و میزان حساسیت کشورها را از موضع‌گیری آن‌ها در این سمینارها ارزیابی می‌نمایند.

دفتر مقابله با مواد مخدر و جرم سازمان ملل متحد همگام با همت کشوری در جمهوری اسلامی ایران و جامعه بین‌المللی برنامه جدید مقابله با مواد مخدر و جرم را برای سال‌های ۲۰۱۱ تا ۲۰۱۴ در دستور کار خود دارد دفتر مقابله با مواد مخدر و جرم سازمان ملل متحد اقداماتی که منعکس‌کننده سه کنوانسیون بین‌المللی در زمینه کنترل مواد و کنوانسیون‌های مبارزه با جرائم سازمان‌یافته فراملی و فساد است را به اجرا گذاشته است.

• فعالیت تحقیقی و تحلیلی در افزایش دانش و فهم مسائل مربوط به مواد مخدر و جرم و گسترش مبانی عینی

سیاست‌گذاری و تصمیمات عملیاتی؛

• فعالیت هنجاری در کمک به دولت‌ها برای تصویب و اجرای معاهدات بین‌المللی ذی‌ربط، توسعه قوانین داخلی

درباره مواد مخدر، جرم و تروریسم و تدارک خدمات ستادی و اساسی برای نهادهای تصمیم‌گیرنده و پیمان محور؛

• پروژه همکاری فنی ناحیه محور برای ارتقاء ظرفیت دولت‌های عضو در مبارزه علیه مواد مخدر، جرم و تروریسم؛

• فعالیت‌های قانونی در جهت کمک‌رسانی به تصویب و اجرای معاهدات بین‌المللی مربوطه، توسعه قوانین داخلی در زمینه مواد مخدر، جرم و تروریسم همچنین نظارت دبیر کل و خدمات بنیادی به هیئت معاهده‌ای و هیئت‌های حاکمه؛

• تحقیق و فعالیت‌های تحلیلی در جهت افزایش دانش و شناخت در زمینه مسائل مربوط به مواد مخدر و جرم گسترش مبانی عینی برای تصمیم‌گیری‌های سیاسی و عملیاتی.

دفتر مقابله با مواد مخدر و جرم سازمان ملل متحد در جمهوری اسلامی ایران بر ارائه خدمات کیفی و علمی مدار به کشور پیرامون سه موضوع مدیریت مرزی و قاچاق غیرقانونی، کنترل اچ آی وی و کاهش تقاضای مواد مخدر و پیشگیری از جرم و عدالت کیفری تأکید دارد. علاوه بر این، این دفتر به عنوان طرف گفتگو همکاری‌های بین مرزی منطقه‌ای میان کشورهای افغانستان، ایران و پاکستان را ارتقاء می‌دهد تا با چالش‌های جرائم سازمان‌یافته و قاچاق مواد مخدر به‌طور جدی برخورد شود.

۲-۳-۲- مبارزات داخلی با مواد مخدر

با توجه به موانعی که در بخش اول تشریح گردیده و با عنایات به امر حاکمیت کشورها که محدوده سرزمین و قلمرو مربوط به آن‌هاست. در حال حاضر نمی‌توان به مبارزات مهم و مؤثری در سطح بین‌المللی امید داشت. بنابراین مبارزه اساسی می‌باید در داخل کشورها صورت گیرد و هر کشور در قبال مبارزه قطعی احساس تعهد

واقعی داشته باشد. کشورها به این نکته هم توجه داشته باشند که این جرم و بلای بین‌المللی اگر حتی در یک منطقه از جهان هم باقی بماند در فرصت مناسب و در اسرع وقت مجدداً تمام نقاطی را که پاک‌سازی شده در معرض خطر و ابتلای مجدد قرار می‌دهد و یک ریشه باقی مانده به ریشه‌های محکم و پیچیده‌ای تبدیل می‌گردد. این است که مبارزات داخلی و درون‌مرزی بی‌ارتباط با مبارزات کشورهای دیگر نمی‌تواند باشد هماهنگی در مبارزات داخلی کشورها- بخصوص کشورهای مجاور و آلوده- فرصت رسوخ مجدد را به میزان زیادی کاهش خواهد داد.

متأسفانه امروزه گاهی از مواد مخدر به عنوان حربه سیاسی هم استفاده می‌شود. استفاده‌کنندگان که فقط به امر غافل‌اند که مواد مخدر گلوله سلاح نیست که فقط به‌طرف مقابل باشد. این سلاح جهت و هدف نمی‌شناسد و چه‌بسا که استفاده‌کننده در امر مبارزه یکی همین استفاده غیرانسانی و یا بی‌تفاوتی در قبال کشورهای دیگر است. وجود باندها و سازمان‌های بین‌المللی تبهکاری که گاهی مورد حمایت قرار می‌گیرند از موانع به شما می‌آیند. علت دیگری را که می‌توان برای عدم موفقیت جهانی ذکر کرد وضعیت حکومت در برخی کشورها- بخصوص کشورهای تولیدکننده مواد مخدر است که به علت مشکلات سیاسی تمام تلاش‌ها در جهت حفظ موقع و مقام دولتمردان است و فرصتی برای توجه به زوال مردم سرزمین تحت حاکمیت خود ندارند. همچنین مشکلات زیاد- بخصوص برای کشورهایی که نمی‌خواهند تحت سلطه باشند، باعث می‌شود تا مسائلی مانند اعتیاد و مواد مخدر رشد نماید.

افغانستان درگیر با مشکلات فراوان چگونه می‌تواند با تولید مواد مخدر مبارزه داشته باشد. کشوری که در چند دهه اخیر تحت استبداد داخلی و سپس تحت اشغال نیروی خارجی بوده محیطی است مناسب برای افزایش فعالیت‌های این گونه.

تایلند، برمه، لائوس و سرزمین‌های ویژه تولیدکننده مواد مخدر اغلب گرفتار هرج‌ومرج سیاسی بوده و می‌باشند بنابراین اشاره به سیاسی بودن مسئله مواد مخدر و یا استفاده از آن به عنوان حربه سیاسی چنانچه

گسترش اعتراض باشد این امر که سیاست و مسائل سیاسی در گسترش مواد مخدر به طور مستقیم و یا حداقل غیرمستقیم دیده می شود انکارناپذیر است.

بندر هنگ کنگ که نقطه‌ای در کانون مواد مخدر جنوب آسیای شرقی است از چگونه حکومتی برخوردار مواد مخدر عقب ماندگی فرهنگی و اقتصادی ملل محروم تلاشی که در این جهت ملموس است و خواست آن فقیر نگه داشتن و یا حفظ بازار مصرف یکی دیگر از عوامل عدم موفقیت برخی کشورها در مقابله با اعتیاد و تولید مواد مخدر است. این موضوع در منطقه هند و چین قابل لمس است. وضعیت زندگی کشاورزان رنج دیده تایلندی با کار طاقت فرسا در مزارع برنج که حاصل تلاش آن‌ها در جیب دیگران است و رنج و مشقت کار را با بی خبری حاصل از اعتیاد جبران می نمایند و همین طور در کشورهای مشابه. قاره آفریقا نمونه جدیدی برای این موضوع است. قاره‌ای که تا چندی قبل نشانه‌ای از مواد مخدر نداشت هم‌اینک عرصه تاخت و تاز قاچاقچیان مواد مخدر شده و با قطع پای قاچاقچیان بین‌المللی از مناطقی چون ایران نقشه ترانزیت مواد مخدر با فلش‌هایی بر روی قاره آفریقا تغییر کرده و قاچاقچیان نیجریه‌ای، سنگالی و دیگر کشورهای آفریقایی، رهبران باندهای بین‌المللی گردیده‌اند. سرزمین خشک آفریقا که توانایی فراهم آوردن نانی برای ساکنین محروم خود ندارد به کشتزارهای وسیع شاهدانه و کوکو تبدیل گردیده است. (همان: ۲۹).

۲-۳-۳- مبارزه در ایران

مرحوم «میرزای شیرازی» تنباکو را تحریم کرد و واقعاً تحریم شد، مواد مخدر هم تحریم شد. ولی زمان می‌خواهد و توجه بیشتر چون کشورهای همسایه آن‌چنان که باید نمی‌خواهند ناچار ما باید به‌جای آن‌ها هم بخواهیم، یعنی مبارزه با مواد مخدر در ایران، پاکستان و افغانستان؛ زیرا ما تولید مواد مخدر نداریم، مواد مخدر از پاکستان و افغانستان وارد می‌شود، پس مبارزه‌ای در مرزهای ۱۶۷۲ کیلومتری غیرمستقیم و بازدارنده به‌منظور منصرف کردن سوداگران از گسیل مواد به ایران، از بین بردن بازار تقاضا، خنثی کردن طرح‌های شوم آن‌ها در رابطه با ایران و جبران بی تفاوتی آنان نسبت به این امر مهم است، این مبارزه بسیار مشکل است ولی مبارزه در جریان است و با شدت هرچه بیشتر ادامه خواهد داشت تا همچون کشورهایی نظیر کوبا و برخی کشورهای

منطقه ریشه‌های آن را در کشورمان قطع نماییم. بررسی‌ها و مطالعات علمی در کنار اقدامات عملی انجام می‌گردد تا مکمل و یاری‌دهنده آن باشد. برگزاری درس گروهی‌های سالیانه مربوط به مبارزه با مواد مخدر از سوی امور اجتماعی وزارت کشور و وجود ستادهایی در سازمان‌های ذی‌ربط که به شکل علمی و تحقیقاتی فعالیت دارند از این موارد است. مبارزه با مواد مخدر داخل کشور مؤثرترین و نزدیک‌ترین راه مبارزه با اعتیاد هم می‌باشد.

مبارزه داخلی با مواد مخدر در دو بخش شهری و مرزی به صورت توأم و مرتبط صورت می‌گیرد. جلوگیری از ورود مواد مخدر جدید و کشف و جمع‌آوری مواد موجود و جلوگیری از توزیع و پخش آن بین مصرف‌کنندگان؛ این شکل کلی مبارزه است که نحوه اجرا و چگونگی آن باید مشخص و مطابق طرح و نقشه و با برنامه‌ریزی دقیق باشد. برنامه‌ریزی مناسب در هر کاری شانس پیروزی را افزایش می‌دهد و در مبارزه با مواد مخدر علاوه بر اینکه موفقیت بیشتر را تضمین خواهد کرد موجب کاهش لطمات خواهد بود.

۲-۳-۴- مبارزه در سطح کشور:

مبارزه در سطح کشور بسیار مشکل‌تر از مبارزه در مرزهاست یکی از علل گسترش اعتیاد در جامعه‌ها در گذشته عدم توجه کافی به توزیع داخلی و مبارزه با خرده‌فروش‌ها و به اصطلاح (بسته فروش‌ها) بود؛ این امر هنوز تا حدودی قابل لمس است. شکلی نیست، مبارزه با قاچاقچیان عمده و واسطه ارزشمند و مؤثر است ولی بر خلاف آنچه تصور می‌شود با اینکه بعضی می‌گویند «فقط به سراغ عمده فروش‌ها بروید» به سراغ خرده‌فروش‌ها هم باید رفت مگر نه آن است یک جنس عمده که وارد می‌شود بلافاصله و در زمانی کوتاه و باور نکردنی به کوچک‌ترین شکل خرد می‌شود، یعنی یک جنس عمده در یک شکل وسیع استتار می‌گردد اگر فقط به دنبال عمده‌فروش‌ها باشیم و دنبال جنس‌های عمده بگردیم شاید تنها ۱۰ درصد جنس وارداتی کشف شود. چون قاچاقچیان به تمام این موارد آگاهی کامل دارند. مبارزه داخلی را می‌توان این‌چنین ترسیم کرد: مبارزه با

قاچاقچیان و توزیع کنندگان مواد مخدر در هر سطحی که باشند. کسانی که در امر مبارزه تجربه‌ای دارند می‌دانند سرخ اصلی کشف مواد عمده از خرده‌فروش‌ها و توزیع کنندگان مواد و مخدر به دست می‌آید.

توجه کنید شما به‌سادگی می‌توانید در مآنک‌ها و خیابان‌ها، افراد معتادی را که پرسه می‌زنند مشاهده نمایند وقتی دقت نمایید می‌بینید پرسه زدن آن‌ها وضعیتی خاص دارد. عده زیادی از آن‌ها ساده‌ترین عوامل توزیع مواد مخدر هستند و بطوری که اشاره شد در قبال چند بسته مواد که توزیع می‌کنند سهم خود را دریافت می‌دارند. اگر آن‌ها جمع‌آوری و مورد بازرسی و کنترل قرار گیرند در اغلب موارد با کوچک‌ترین فشار، از آن‌ها بسته چند سانی مواد مخدر به دست خواهد آمد. اهمیت مبارزه شهری چنین عملیاتی است، این اهمیت به دو صورت تجلی می‌کند، صورت مستقیم که انعکاس مبارزه بین بسته فروش‌ها و عدم امکان فعالیت آسوده به‌وسیله آن‌هاست. دوم شکل غیرمستقیم که تحریک و کنجکاوی مردم عادی بخصوص جوانان در وضعیت آن‌ها و جلب‌توجه آنان به مواد مخدر جلوگیری می‌گردد. با توجه به اهمیت مبارزه در این سطح بهره‌وری از کلیه نیروهای انتظامی و الزام آنان در جهت مقابله با توزیع جزئی مطرح و مورد توجه قرار می‌گیرد. می‌باید دیگر ادارات نهادهای اجتماعی به همراه نیروهای انتظامی موظف باشند در قبال پخش مواد مخدر واکنش نشان دهند. تجربه نشان داده است که مسئول بودن امری، وسواس ایجاد می‌کند. مأمورین انتظامی به هر صورتی که هستند و در هر شکلی که فعالیت دارند اعم از امور اداری، حراست، نگهبان بانک و دیگر دسته‌ها به حکم قانونی در قبال مواد مخدر مسئول باشند و انگیزه‌ای هم برای آنان ایجاد شود. البته وجود ارگان و ستادی مجزا، مستقل و اختصاصی برای مبارزه با هر پدیده، شکل مبارزه را کانالیزه می‌کند ولی این امر نباید موجبی برای رهایی دیگر نیروهای انتظامی از این امر باشد.

مبارزاتی که در طول سال‌های اخیر بخصوص بعد از انقلاب اسلامی در سطح کشور علیه مواد مخدر صورت گرفته از حجمی بسیار وسیع برخوردار است. اجرای طرح‌های متعدد و تخریب و پلمپ مراکز جرم خیز و فروش مواد، جدیدترین نمونه اقدامات است. میزان کشفیات به‌قدری است که تعجب همگان را برانگیخته، ده‌ها تن کشفیات نشانگر تلاش بی‌وقفه مسئولین و مأمورین مبارزه گر می‌باشد. آن‌ها که به مبارزه با مواد مخدر آشنای

دارند می‌دانند قاچاقچیان مواد مخدر خطرناک‌ترین مجرمین هستند. این کشفیات حاصل صدها عملیات مختلف است که در کوچک‌ترین آن‌ها وجود خطر از بین رفتن مأمورین اجتناب‌ناپذیر بوده است.

نگاهی به ۳۲۹۹۱۵ کیلوگرم انواع مواد مخدر کشف‌شده در طول سال‌های ۱۳۵۸ تا پایان ۱۳۶۷ که کارنامه جمهوری اسلامی ایران در امر مبارزه با این بلای جهانی است نشان می‌دهد که در مقایسه با مبارزات دیگر کشورها، کشور ما سهم زیادی در نابودی این ماده مخرب به هر حال مقداری از آن‌ها در حال ترانزیت از ایران بوده، دارا است.

مبارزه با مواد مخدر در شهرها باید با توجه به موارد خاصی صورت گیرد. در شهرها مناطقی به عنوان پخش مواد مخدر مشهورند و علاوه بر آن مراکزی چون چایخانه‌ها در کلیه شهرها و حتی کافه‌رستوران‌های بین‌شهری از مناطق سنتی توزیع مواد مخدر و تردد معتادین هستند.

از بررسی وضعیت چندین کافه و چایخانه نتایج زیر به دست آمد:

- به جز یک مورد در کلیه کافه چایخانه‌های مورد مراجعه افراد معتاد یا مشکوک به اعتیاد دیده شد.

- در نیمی از کافه‌ها و چایخانه‌ها کارکنان معتاد یا مشکوک به اعتیاد بودند.

- رفت‌وآمد افراد مشکوک به اعتیاد وجود داشت.

عدم توجه کافی به این مراکز، موجب لطمه به مبارزات و به نتیجه کامل نرسیدن آن‌ها خواهد بود. دواير و واحدهای بررسی و برنامه‌ریزی یگان‌های مبارزه، وظیفه ارائه راهکارهای مناسب را به عهده‌دارند. اقداماتی چون شناسایی نقاط جرم خیز، نقاط پرتردد، گشت‌های ویژه نامحسوس و پراکنده در سطح شهر، جمع‌آوری اطلاعات و سوابق ویژه در هر منطقه در اتاق فرمان و کنترل عملیات، ارزیابی شیوه‌های اعمال‌شده و انتخاب شیوه عملیات، ارزیابی شیوه‌های اعمال‌شده و انتخاب شیوه مناسب و مؤثر در مناطق مشابه تشکیل شناسنامه برای منطقه جلب و احضار مشکوکین به اعتیاد به صورت گسترده و قابل لمس که معتادین احساس امنیت و راحتی در قبال مصرف

مواد مخدر نمایند حتی برای چند ساعت نکات نمونه‌ای است که در بررسی‌ها می‌تواند موردنظر قرار گیرد.
(همان: ۳۵).

۲-۳-۵- مبارزات در مرزها و خارج از شهرها:

امروزه کلیه کشورهای که درگیر با مواد مخدر می‌باشند بخصوص کشورهای که مورد هجوم سوداگران مرگ قرار دارند- برنامه‌های مبارزه خود را به مرزها کشانیده و در جلوگیری از ورود مواد مخدر به داخل کشور متمرکز کرده‌اند. کشور ایتالیا که دو بار از نزدیک مورد بررسی قرار گرفت، ۹۰ درصد تلاش خود را به‌صورت مذکور اعمال می‌نماید. نیروهای ویژه با امکانات نسبتاً کافی از قبیل دستگاه‌های کشف مواد مخدر و سگ‌های آموزش‌دیده به این کار اختصاص یافته‌اند و به‌وسیله گشتی‌های متعدد در دریا، هوا و زمین و فرودگاه‌ها ورودی را به‌شدت کنترل می‌نمایند. یکی از مسئولین پلیس کشور ایتالیا اظهار می‌داشت: «به خاطر مراقبت‌ها و مبارزاتی که وجود دارد ذخیره مواد مخدر در این کشور نسبتاً پائین بوده و در حد خطرناکی نیست» بنابراین چنانچه مرزها فرودگاه‌ها و مبادی ورودی و ترانزیت تحت کنترل باشد و حتی‌الامکان از ورود مواد مخدر جلوگیری و یا میزان ورود کاهش می‌یابد. علاوه بر اینکه نیرو و زمان کمتری مصرف می‌شود؛ شکل مبارزه را آسان‌تر می‌سازد؛ زیرا اگر مواد وارد و پخش شود مبارزه با بسته‌های چند گرمی بسیار مشکل و کار زیاده‌تر خواهد شد (همان: ۳۶).

۲-۴- رویکرد مبارزه با مواد مخدر در بعد انتظامی

۲-۴-۱- از جنبه رویکرد به جرائم

- ۱) مقابله با کشت و تولید مواد مخدر (ممنوعیت تولید و ایجاد هرگونه تولید و دستگیری متخلفان)؛
- ۲) مقابله با ورود و حمل و ترانزیت مواد مخدر که مشکل‌ترین و پرمخاطره‌ترین مرحله مبارزه با مواد مخدر است و ناجا در این راه خسارات زیادی را متحمل شده و هزاران شهید در این راه تقدیم کرده است. بیشترین نیروهای درگیر در این بخش جمعی قرارگاه‌های عملیاتی، هنگ‌های مرزی و دسته‌های عملیاتی مبارزه با مواد مخدر شهرستان‌های شرقی هستند؛

۳) مقابله با توزیع مواد مخدر؛

۴) مقابله به مصرف که هر ساله به طور میانگین ۷۰ درصد دستگیری های جرائم مواد مخدر را جرم مصرف تشکیل می دهد (غنجی، ۱۳۸۲: ۳۱-۳۲).

۲-۴-۲- از جنبه رویکرد عملیاتی

۱) عملیات انتظامی: این شیوه توسط مأموران مبارزه با مواد مخدر با استفاده از آموزش های تخصصی، امکانات و تجهیزات پلیس و بهره گیری از تجربیات سال ها خدمت در مبارزه با مواد مخدر به دو صورت دائم و مقطعی انجام می پذیرد که اهم آنها عبارت اند از:

- بازرسی بدنی افراد مشکوک به حمل مواد مخدر؛

- چهره زنی و شناسایی عوامل حمل و توزیع مواد مخدر؛

- بازرسی وسایل نقلیه و کشف جاسازی؛

- بازرسی وسایل همراه مسافران؛

- پاک سازی نقاط آلوده از وجود توزیع کنندگان و مصرف کنندگان

- عکس برداری و رادیوگرافی از عناصر مشکوک به حمل مواد به روش بلع و انباری؛

- استفاده از دستگاه های اشعه ایکس برای تشخیص جاسازی؛

- استفاده از سگ های مواد یاب در کشف آب زن های مواد مخدر؛

- اجرای عملیات گشت در حوزه استحفاظی هر منطقه به ویژه در نقاط آلوده

(۲) عملیات اطلاعاتی: هر نوع اقدام علیه قاچاقچیان، بدون بهره‌گیری از اخبار و اطلاعات دقیق، کورکورانه به دام حریف افتادن است. بنابراین یکی از مهم‌ترین اقدامات در مبارزه با مواد مخدر، فعالیت‌های اطلاعاتی است. با بهره‌گیری از این اقدامات می‌توان بدون دادن کوچک‌ترین تلفات انسانی، در شبکه‌های تهیه، حمل و ترانزیت مواد مخدر نفوذ کرد. اهم اقدامات اطلاعاتی به شرح زیر است:

- شناسایی باندهای تهیه و توزیع مواد مخدر؛
- عامل یا خبرگیری از عناصر تهیه و توزیع نفوذ در باندها و شبکه‌ها؛
- نفوذ در شبکه‌های حمل و توزیع مواد مخدر؛
- اجرای عملیات تعقیب و مراقبت؛
- رد زنی و ردیابی؛
- تهیه شناسنامه اطلاعاتی از سرگذشت قاچاقچیان مواد مخدر، سرکرده قاچاقچیان و محل‌های عبور و ترانزیت مواد مخدر.

(۳) عملیات تاکتیکی (شبه‌نظامی): این عملیات بیشتر در برخورد با عناصر ورود مواد مخدر در شرق کشور و با استفاده از سلاح‌های نیمه سنگین در مناطق کویری یا کوهستانی مورد استفاده قاچاقچیان صورت می‌گیرد. در این شیوه، نیروها با شناخت و رد زنی مسیرهای تردد کاروان‌ها و گروه‌های قاچاق مواد مخدر با اجرای کمین با قاچاقچیان مبارزه می‌کنند. نمونه‌های این عملیات به شرح زیر است:

- اجرای گشت و کمین در مناطق مشکوک به تردد گروه‌های قاچاق مواد؛
- درگیر شدن با قاچاقچیان و کاروان‌های مسلح مواد مخدر؛
- پاک‌سازی مناطق آلوده از حیث تردد قاچاقچیان برای تهیه آذوقه و دریافت طلب‌های ناشی از معامله مواد مخدر.

بسیار روشن است که آگاهی از نحوه انجام عملیات تاکتیکی بسیار حساس و مهم است و متقابلاً عدم آشنایی در برخورد مناسب با عناصر قاچاق در صحنه‌های درگیری به وارد آمدن خسارت‌های انسانی و مالی به نیروهای خودی منجر خواهد شد (غنجدی، ۱۳۸۲: ۲۷).

۲-۵- شیوه‌های جهانی مبارزه با مواد مخدر

برای اینکه یک کالا از دست تولیدکننده به دست مصرف‌کننده برسد، باید مراحل را پشت سر بگذارد. در فرایند تولید و مصرف یک کالا، باید مراحل حمل‌ونقل، نگهداری و فروش طی شود. مواد مخدر نیز به عنوان یک کالا ممنوعه و سودآور ناگزیر به طی این مراحل است، اما ممنوعیت خرید، فروش، نگهداری و حمل‌ونقل مواد مخدر از یک‌سو ضرورت حمل و نگهداری و فروش آن برای قاچاقچیان از سوی دیگر سبب گردیده است که جاسازی و حمل‌ونقل مواد مخدر برای سوداگران مرگ حائز اهمیت بسیاری باشد (اردبیلی، ۱۳۸۳: ۵۳). شیوه‌های جهانی مبارزه با قاچاق مواد مخدر عبارت‌اند از:

۲-۵-۱- شیوه بازرسی انتظامی یا عملیات آشکار

این شیوه گسترده‌ترین، متداول‌ترین و مجرب‌ترین شیوه پلیس دنیا در کشف مواد مخدر است. بازرسی در اصطلاح انتظامی عبارت است از: کاوش و جستجو برای به دست آوردن مواد مخدر یا هر نوع اشیای غیرمجاز. کالای قاچاق می‌تواند در وسیله نقلیه، نفر، محموله، مکان قرار گیرد که بازرسی هر یک از آن‌ها معمولاً با مجوز قضایی یا بنا به مأموریت ذاتی پلیس هر کشور و برابر دستورالعمل‌ها و بخش‌نامه‌های صادره انجام می‌شود.

۱- **وسیله نقلیه:** بیشترین جابه‌جایی و کشف مواد مخدر عمدتاً از طریق وسیله نقلیه است.

۲- **نفر:** قاچاقچیان، توزیع‌کنندگان خرده‌پا و معتادان مواد مخدر برای جابه‌جایی مقادیر کم و جزئی، به دو روش مواد را در بدن خود جاسازی می‌نمایند: الف) روش بلع: مواد را داخل نایلون، بادکنک و ... در بسته‌های کوچک بسته‌بندی و آب‌بندی کرده و می‌بلعند و پس از رسیدن به مقصد دفع می‌کنند. ب:

روش انبار کردن: ابتدا مواد را به شکل شیاف در آورده سپس با بادکنک یا نایلون، انگشتانه و ... آببندی کرده سپس آن را با مواد لغزنده کننده در درون مقعد یا رحم قرار می‌دهند. جاسازی و حمل در روی بدن نیز شایع است. در این روش با استفاده از حفره‌ها، برآمدگی‌ها یا تورفتگی‌های بدن به حمل مواد اقدام می‌نمایند. رایج‌ترین این محل‌ها عبارت‌اند از: بستن مواد به میچ دست، دور کمر، روی شکم، زیر پا، زیر سینه، دور کمر اطفال، زیر گچ گرفتگی‌ها و ... (غنجدی، ۱۳۸۲: ۸۶، ۷۰، ۴۸، ۶).

۳- **محموله:** این روش فوق‌العاده پیچیده متنوع و متعدد بوده و محدودیت ندارد. محموله‌هایی که بیشترین سهم را در جابه‌جایی دارند عبارت‌اند از: لوازم‌خانگی، میوه و تره‌بار و مواد غذایی، صنایع چوبی و بهداشتی، مصالح ساختمانی، ابزار صنعتی، محموله‌های پست برای داخل یا خارج از کشور.

۴- **مکان:** همانند ساختمان محل سکونت (کف، سقف، دیوارها و)، مستغلات.

۲-۵-۲- شیوه عملیات اطلاعاتی یا پنهان

در مقابل عملیات انتظامی یا آشکار، عملیات اطلاعاتی یا پنهان به شیوه دیگری در کشف مواد مخدر اطلاق می‌شود. در این روش، مأموران اجرایی با رعایت کلیه مقررات و ضوابط و در قالب دستورالعمل‌ها و بخشنامه‌های اداری و تخصصی سازمانی و با اخذ مجوز قضایی از محاکم و معمولاً با لباس غیرنظامی در شناسایی و کشف عناصر فعال در امر قاچاق مواد مخدر مبادرت می‌نمایند. روش‌هایی که در این شیوه از آن استفاده می‌شوند عبارت‌اند از:

۱) روش معامله صوری: این معامله به‌منظور به دام انداختن عناصر و گروه‌های قاچاق مواد مخدر و حتماً با مجوز قضایی انجام می‌گیرد (غنجدی، ۱۳۷۹: ۴۲).

۲) روش اطلاعاتی: مهم‌ترین اصل در این روش، جمع‌آوری اطلاعات و شناسایی محل فعالیت سران عناصر وابسته، مسیرهای تردد، باراندازها، پاتوق‌ها، نحوه ارتباطات، شبکه‌ها و باندهای مواد مخدر است. این امر با استفاده از روش‌های خاص اطلاعاتی و پوششی، همانندسازی از قبیل تعقیب و مراقبت،

شنود، استراق سمع، به کارگیری تجهیزات الکترونیک و استخدام منابع صورت می گیرد. بازجویی های فنی و تخلیه اطلاعات متهمان مواد مخدر هم از نمونه های دیگر این روش محسوب می شوند.

۳) روش نفوذی: در این روش یک یا چند مأمور به تدریج به باندها و شبکه های مواد مخدر نفوذ می کنند و ظاهراً به صورت یکی از عوامل قاچاق و باند در می آیند به نحوی که در آن تشکیلات جا افتاده و اعتماد و اطمینان سران باند را به دست می آورند و به طور نامحسوس اطلاعات و اخبار شناسایی انجام شده را به سایر رده های ذی ربط در خارج باند منتقل می کنند (همان: ۴۹).

۲-۵-۳- شیوه رزمی - تاکتیکی

این شیوه در همه کشورهای جهان عمومیت ندارد. کاروان ها و گروه های قاچاق مواد مخدر که از افغانستان و پاکستان به داخل کشور ما می آیند، به انواع سلاح های سبک و نیمه سنگین روز، تجهیزات مخابراتی و خودروهای تندرو مجهزند و برای رسیدن به اهداف خود با آمادگی کامل وارد سرزمین ما می شوند و حتی مرتکب جرائمی مانند راهبندی، گروگان گیری، گروکشی، آدم ربایی، اخاذی، آزار و اذیت روستاییان و مرزنشینان می شوند. روش های مختلف مبارزه با این شیوه، گشت رزمی، اجرای کمین، رد زنی، تعبیه تله های انفجاری در مسیر عبور قاچاقچیان، درگیر شدن و انجام عملیات رزمی - تاکتیکی، پاک سازی مناطق آلوده از حیث تردد قاچاقچیان و ... است (غنجدی، ۱۳۸۴: ۲۱).

۲-۵-۴- شیوه حمل و تحویل تحت نظارت یا تحویل کنترل شده (نفوذ در شبکه حمل و نقل مواد مخدر یا بارکشی)

این شیوه به استناد ماده ۱۱ کنوانسیون ۱۹۹۸ مبارزه با مواد مخدر سازمان ملل جنبه بین المللی به خود گرفته است. در این روش، مأموران ویژه مبارزه با مواد مخدر در مبادی ورودی کشورها مستقر می شوند و پس از آگاهی از وجود محموله های مواد مخدر، روان گردان یا پیش سازها با اطلاع و تحت نظارت مقام صلاحیت دار قضایی، درحالی که امکان کشف و توقیف محموله و دستگیری حاملان را دارند، اجازه می -

دهند محموله مذکور وارد کشور شده یا از آن خارج شود. از این زمان مأموران انتظامی اطلاعات خود را به مأموران کشورهای مسیر و مقصد و جلب همکاری آنها، محموله مواد مخدر را تا منطقه تحویل رهگیری و به منظور شناسایی همه کسانی که در شبکه‌های درون و برون مرزی کشور دست‌اند کار قاچاق مواد هستند، نقاط بارگیری و بار انداز و شگردهای گوناگون قاچاق را در تهیه حمل و اختفای مواد مخدر کشف کنند (اردبیلی، ۱۳۸۳: ۸؛ غنچی، ۱۳۷۹: ۳۸).

۲-۵-۵- ابزارهای کشف مواد مخدر

۱- انسان: علی‌رغم پیشرفت‌های علمی بسیار در ساخت دستگاه‌های مختلف کشف مواد، تاکنون هیچ ابزاری نتوانست جای انسان را در این زمینه بگیرد.

۲- استفاده از دستگاه اشعه ایکس.

۳- دستگاه‌های تجزیه و تحلیل نوترون حرارتی: که با تابش اشعه گاما روی شئی مورد نظر و تجزیه و تحلیل بازتاب‌های اشعه تابانده شده قادر به شناسایی مواد مخدر جاسازی شده در چمدان است.

۴- استفاده از سگ‌های مواد یاب.

۵- دستگاه الکترومغناطیسی برای کسانی که بلع مواد داشتند.

۶- سیستم‌های کشف مواد مخدر: بر اساس روش‌های کروماتوگرافی گازی، طیف‌سنج جرمی و ... عمل می‌کند (غنچی، ۱۳۸۵: ۲۷؛ اردبیلی، ۱۳۸۳: ۷۲-۷۰).

۲-۶- تاریخچه، روش‌ها و نظریه‌های مکان‌یابی

در راستای توسعه صنایع و پیامدهای اقتصادی و اجتماعی آن به منظور بهره‌وری بیشتر از فعالیت‌های صنعتی و کم کردن آغاز منفی و ضررهای اقتصادی نظریه‌های مکان‌یابی ارائه شد. مرکز ثقل نظریه‌های مکان‌گزینی به کشور آلمان برمی‌گردد.

قدیمی‌ترین مدل مکان‌گزینی متعلق به شافل در سال ۱۸۷۸ است که نظریه خود را بر مبنای مدل جاذبه ارائه کرد. لانهار در سال‌های ۱۸۸۵-۱۸۸۲ میلادی نظریه مکان‌یابی صنایع خود را مطرح کرد اما چارچوب علمی این نظریه توسط وبر آلمانی در سال ۱۹۰۹ میلادی پایه‌ریزی شد. سپس لوش و کریستالر با بسط و توسعه این نظریه، نظریه مکان مرکزی را ارائه کردند و در نهایت، هوور این نظریه را به بلوغ و کمال رساند (پاپلی یزدی، ۱۳۸۹: ۱۷۸-۱۷۷). به‌طور کلی، از لحاظ نگرش و تحلیل مسائل نظریه‌های مکان‌یابی به سه دسته تقسیم می‌شوند که در جدول شماره (۱-۲) به‌طور خلاصه اساس نظریه اندیشمندان این دوران مطرح شده است.

جدول ۱: نظریه‌های مرتبط با مکان‌یابی

نظریه	سال	نظریه‌پرداز	نظریه‌های مکان‌یابی
ارائه مدل ساده مثلثی برای مکان‌یابی بهینه صنایع یا در نظر گرفتن هزینه‌های حمل‌ونقل	۱۸۸۲	لانهارد	مبنی بر روش بر حداقل هزینه
بر پایه حداقل کردن هزینه با در نظر گرفتن عوامل حمل‌ونقل، نیروی کار و تجمع صنعت	۱۹۰۹	وبر	
مکان‌یابی صنعتی با فرض رقابت کامل بین تولیدکنندگان و فروشندگان و تحرک حمل عوامل تولید	۱۹۴۸	هوور	
توجه به امر تقاضا در نظریه عمومی مکان‌یابی	۱۹۴۰	آگوست لوش	مبتنی بر روش تجزیه و تحلیل دسترسی (حداکثر درآمد) (دهه ۶۰ و ۷۰)
مکان‌یابی برای استقرار صنایع جایی است که دو منحنی هزینه و درآمد بیشترین فاصله را از هم دارند.	-	گرین هات	مبتنی بر روش کسب حداکثر سود (اواخر دهه ۷۰)
تعیین مکان‌یابی بهینه صنعت بر اساس کاربرد اصل جایگزینی میان عوامل تولید	-	والتر ایزارد	

منبع: سلطانی و طالبی، ۱۳۹۲: ۱۱۳

هم‌زمان با گسترش شهرها مسائلی از قبیل محدودیت منابع و فقدان مکان‌گزینی کاربری‌های خدماتی در سطح شهر متخصصان مرتبط با شهر را به اتخاذ تدابیر و راهبردهایی برای فائق آمدن به این نابسامانی‌ها ملزم

ساخت که یکی از این راهبردها در واقع، مکان‌یابی: انتخاب و مکان‌یابی بهینه است (فرج‌زاده و رستمی، ۱۳۸۳: ۱۳۴). سلسله عملیات و اقدامات و تمهیداتی است که در زمینه حصول از وجود شرایط و فراهم آمدن امکان اجرای یک فعالیت بوده و بر اساس آن دستگاه اجرایی با دید باز برنامه اجرایی فعالیت‌ها را از جهات مختلف مورد ارزیابی قرار داده و در صورت دستیابی به هدف نسبت به اجرای عملیات در مکان انتخاب شده اقدام می‌نماید (یغفوری، ۱۳۹۲: ۸)؛ به عبارت دیگر، مکان‌یابی طی فرایندی سایت‌های مفروض برای کاربری موردنظر را با توجه به معیارهای کمی و کیفی مؤثر در استقرار آن معین می‌کند و این فرایند معمولاً دارای دو مرحله است:

۱- نمایش و تشکیل گزینه‌ها: مشخص کردن سایت‌های محدودی از سطح وسیع جغرافیایی زمین که

دارای حدی از عوامل مکان‌یابی باشند؛

۲- ارزیابی: بررسی دقیق سராچه‌ها برای انتخاب بهترین سایت (chang et al, 2008).

۲-۷- انواع الگوهای تلفیقی اطلاعات جهت مکان‌یابی

۲-۷-۱- روش بولین

ساده‌ترین روشی که با استفاده از آن ارزیابی چند معیاره را انجام می‌دهند روش بولین است. در این روش تمامی معیارها به صورت محدودیت عمل می‌شوند که ارزش آن‌ها به صورت صفر و یک - باینری- است. خروجی نهایی نقش‌های با دو کلاس مناطق نامناسب ارزش صفر و کلاس کاملاً مناسب با ارزش یک است. در این مدل برای ترکیب از عملگر AND (ضرب معیارها باهم) استفاده می‌شود (قنبری و قاضی، ۱۳۹۰: ۱۹۲).

۲-۷-۲- منطق همپوشانی^۱

در این مدل به عوارض مختلف و کلاس‌های متفاوت موجود وزن‌های مختلف داده شده و ترکیبات انعطاف‌پذیری از نقشه‌ها به دست می‌آید که دامنه‌ای از اعداد را در برمی‌گیرد (فرهودی و همکاران، ۱۳۸۴: ۱۷). منطق همپوشانی به دو نوع اجتماعی و اشتراکی تقسیم‌بندی می‌شود. همپوشانی اجتماعی روشی است که در آن همگی لایه‌ها دو اجزای آن‌ها در یک لایه قابل‌رؤیت هستند اما در همپوشانی اشتراکی بین لایه‌های موجود اشتراک گرفته می‌شود تا منطقه و موقعیت مناسبی که تمامی شرایط پروژه را دارا باشد به دست آید. همپوشانی که در مکان‌یابی استفاده می‌شود همپوشانی اشتراکی است (سنجری، ۱۳۸۷: ۲۲۱).

۲-۷-۳- روش منطق فازی^۲

روش فازی احتمال عضویت یک پیکسل را به مجموعه‌های فازی با توجه به تابع عضویت فازی ارزیابی می‌کند. مجموعه‌های فازی (کلاس‌های فازی) فاقد مرز مشخصی هستند و عضویت یا عضویت نداشتن یک مکان در مجموعه‌ای خاص به صورت تدریجی است. این عملگر در مقوله عملگرهای توازنی بوده و شرایط مناسبی از درجه AND و OR بودن ایجاد می‌کند (Khan & Alnuweiri, 2004).

۲-۸- ایست و بازرسی سنتی و هدفمند

بازرسی در اصطلاح انتظامی عبارت است از: کاوش و جست‌وجو برای به دست آوردن مواد مخدر یا هر اشیای غیرمجاز (شیرزاد، ۱۳۸۹: ۸). در عملیات‌های ایست و بازرسی سنتی، مأموران در زمان‌های خاص و در محل‌های خاص که معمولاً ثابت است گماشته می‌شوند و خودروها و افراد مشکوک را بازرسی می‌کنند. یکی از معایب این گونه اقدامات آن است که بر اساس الگوی ثابتی انجام می‌شود و شناسایی الگوی آن برای مجرمان

^۱ - Index orverly

^۲ - Fuzzy Logic

چندان دشوار نیست. بنابراین مجرمان مکان و زمان انجام فعالیت‌های مجرمانه خود را تغییر می‌دهند و با این کار راهبردهای پلیسی برای پیشگیری از جرائم بی‌اثر می‌ماند. این گونه ایست و بازرسی‌ها هدفمند باشند و در نقاط جرم خیز که موقعیت دقیق آن مشخص شده است متمرکز شوند، مؤثرتر واقع خواهند شد.

پلیس ضمن انجام گشت‌های هدفمند می‌تواند با استفاده از متخصصان تجزیه و تحلیل جرائم و فناوری‌های GIS و GPS، ایست و بازرسی‌های هدفمند در «شاهراه‌های» نقاط جرم خیز ترتیب دهند.

۲-۹- پیشینه تحقیق

در ارتباط با بررسی نقاط ضعف و مثبت ایستگاه‌های بازرسی و مکان‌یابی بهینه این ایستگاه‌های برون‌شهری چه به لحاظ ماهیت و چه به لحاظ محدوده مورد مطالعه تحقیقاتی صورت نگرفته است. می‌توان گفت چنین موضوعی اخیراً به یکی از مهم‌ترین محورهای تحقیقات مبارزه با مواد مخدر در داخل و خارج از کشور تبدیل شده است. مهم‌ترین تحقیقاتی که به‌طور غیرمستقیم با موضوع مورد مطالعه ارتباط داشته در ذیل به آن‌ها اشاره می‌گردد:

۲-۸-۱- پیشینه تحقیقات انجام‌شده در داخل از کشور

- بهادر (۱۳۹۶) در پایان‌نامه کارشناسی از شد خود تحت عنوان بررسی و تحلیل علل و عوامل پیشگیری از جرم قاچاق مواد مخدر روان‌گردان در کرمان با استفاده از روش توصیفی - تحلیلی تلاش کرده است که ماهیت این مجازات را در جرائم مواد مخدر و روان‌گردان از بُعد شرعی و حقوقی مورد بررسی قرار دهد و از سوی دیگر، معین سازد که اعمال این مجازات در جرائم یادشده چه تأثیری بر بازدارندگی این جرائم در نظام حقوقی ایران دارد؛ که با توجه به تفکیک بازدارندگی از کارآمدی، به نظر می‌رسد مجازات اعدام در جرائم مورد بحث، از کارآمدی لازم برخوردار نیست، اما این مجازات از بازدارندگی در این جرائم برخوردار نیست

- سجادیان و همکاران (۱۳۹۴) در مقاله خود تحت عنوان بررسی نظام توزیع فضایی و تحلیل مکان‌گزینی کلانتری‌های شهر اهواز با استفاده از تحلیل سلسله - مراتب (FAHP)، به چگونگی توزیع جغرافیایی و

مکان‌یابی بهینه این مراکز با توجه به استانداردها و ضوابط علمی پرداخته‌اند. نتایج پژوهش گویای آن است که توزیع فعلی کلانتری‌ها در منطقه مورد مطالعه متناسب نبوده و بیشتر کلانتری‌ها در قسمت‌های مرکز شهر متمرکز هستند و نواحی حاشیه‌ای شهر از وجود این مرکز بی‌بهره‌اند.

- ویسی و محمدی نژاد (۱۳۹۴) تأثیر قاچاق مواد مخدر بر امنیت اجتماعی (مطالعه موردی استان کرمان) با استفاده از آزمون همبستگی در نرم‌افزار SPSS و تحلیل فضایی در محیط Arc GIS را مورد مطالعه قرار داده‌اند. نتایج تحقیق نشان داد که قاچاق مواد مخدر بیشتری در آن‌ها صورت می‌گیرد دارای جرائم امنیتی بیشتری نیز می‌باشند. به‌گونه‌ای که شهرستان‌های نیمه‌ی شرقی استان کرمان که مناطق تحت نفوذ قاچاقچیان و درگاه ورودی مواد مخدر به داخل استان و کشور است، نسبت به شهرستان‌های نیمه غربی از وضعیت امنیت اجتماعی نامناسب‌تری برخوردار هستند.

- طالبیان و الیاسوند (۱۳۹۳) در مطالعه خود تحت عنوان پیشگیری وضعی در کاهش قاچاق کالا و ارز با روش توصیفی - تحلیلی در دو بعد به بررسی پرداخته‌اند؛ مبحث اول آن به نظام اقتصادی و راهکارهای موجود در پنج مؤلفه با مصادیق مربوطه اختصاص دارد و در مبحث دوم، نظام گمرکی را تبیین و راهکارهای مرتبط به آن در جهت کاهش قاچاق کالا و ارز احصا گردیده است. گفتنی است که پیشگیری وضعی از قاچاق کالا و ارز، فرصتی را فراهم خواهد آورد تا در نگرش به موضوع این پدیده شوم و نیز در طرح برنامه‌ها و شیوه‌های موجود تجدیدنظر کرده و برنامه‌های پیشگیرانه کارآمدتر و مفیدی تدوین و مورد استفاده قرار گیرد.

- علوی و همکاران (۱۳۹۰) در پژوهشی با استفاده از قابلیت‌های سیستم اطلاعات جغرافیایی و روش ارزیابی چند عامله ابتدا عوامل مؤثر بر استقرار بهینه مراکز انتظامی را بررسی کرده سپس موقعیت مکانی جدیدی را به عنوان مرکز استقرار بهینه نیروی انتظامی در منطقه تهران ارائه کردند.

- رمضان زاده و همکاری (۱۳۹۱) در پژوهش خود با استفاده از الگوریتمی ابتکاری برای تصمیم‌گیری چند شاخصه در محیط فازی به انتخاب منطقه انتظامی برتر پرداختند و به این نتیجه دست‌یافتند که فرآیند

معرفی شده قابلیت مدل سازی و ارزیابی را با استفاده از داده های کیفی دارد؛ بنابراین در مسائل تصمیم گیری گسترده قابلیت اجرایی دارد.

- مکانیکی و همکاران (۱۳۹۱) با استفاده از سامانه اطلاعات جغرافیایی و فرآیند تحلیل سلسه مراتبی به اولویت بندی زمین های شهر بیرجند برای ایجاد مراکز نظامی پرداختند. نتایج این پژوهش نشان می دهد مراکز انتظامی موجود به غیر از مراکز انتظامی واقع در سایت اداری (جنوب غرب شهر) در پهنه مناسب و متوسط قرار دارند و از موقعیت مناسبی برخوردارند.

- جهانشیری (۱۳۸۹) در مقاله ای تحت عنوان نقش پلیس زن در مقابله با قاچاق و حمل مواد مخدر و روان گردان با استفاده از روش پرسشنامه ای به این نتیجه دست یافتند که نیروی انتظامی در بحث وظایف اصلی خود اعم از نظم، امنیت، آرامش با در نظر گرفتن مقوله پیش بینی، پیشگیری، مقابله و ... در ارائه خدمات به اقشار گوناگون زنان، دختران و کودکان نیز سروکار دارد مسلم است که امنیت و آرامش کامل برای این قشر از جامعه بدون به کارگیری پلیس زن محقق نخواهد بود. از این رو آموزش و آشنایی مأموران پلیس زن در خصوص شناخت انواع مواد مخدر، انواع جاسازی، نحوه بازرسی بدنی متهمان زن، شگردهای متهمان، فنون بازجویی و جمع آوری و تجزیه و تحلیل اطلاعات از بدو استخدام در مراکز آموزشی و دانشگاهی و اعزام به دوره های تخصصی باید مورد توجه قرار گیرد.

- شیرزاد و همکاران (۱۳۸۹) در مطالعه ای تحت عنوان بررسی مؤثرترین شیوه های انتظامی در جلوگیری از ورود مواد مخدر (مطالعه موردی: شهرستان اصفهان) با استفاده از روش پیمایشی مؤثرترین شیوه های جلوگیری از ورود مواد مخدر به فرماندهی استان اصفهان را بررسی کردند، نتایج تحقیق نشان داد که شیوه های اطلاعاتی، بیشترین تأثیر را در مقابله با قاچاق مواد مخدر در شهرستان اصفهان در سال ۱۳۸۷ داشته است و در رتبه اول قرار دارد. پس از آن امکانات مالی و تجهیزات در رتبه دوم، آموزش عوامل انسانی در رتبه سوم، شیوه های انتظامی در رتبه چهارم و شیوه های رزمی - تاکتیکی در رتبه پنجم قرار دارند.

- کلانتری و همکاران (۱۳۸۹) در مقاله خود با عنوان نقش ابر کانون‌های جرم‌خیزی در شکل‌گیری الگوهای فضایی بزهکاری مورد مطالعه ایستگاه بازرسی علی‌آباد شهر بیرجند از نمونه‌ای مرکز متوسط، بیضی انحراف معیار و تخمین تراکم کرنل استفاده کرده‌اند. نتایج نشان می‌دهد: به نظر می‌رسد قرارگیری ایستگاه بازرسی علی‌آباد در گلوگاه ترانزیتی استان، تأثیر به‌سزایی در کاهش جرائم مواد مخدر در شهر بیرجند داشته است و مانع رشد سایر کانون‌های شهر شده است و مانع افزایش سایر بزه‌های مرتبط شده است؛ بنابراین با شناسایی، موقعیت‌یابی، احداث گلوگاه‌های تجهیز یافته برای کنترل جرائم مرتبط با مواد مخدر که منجر به شکل‌گیری یک کانون مصنوعی خواهد شد از بروز انواع بزهکاری‌ها در سایر کانون‌ها و محدوده‌های شهر جلوگیری می‌نماید و امکان پیشگیری و کنترل بزهکاری را به نحو بهتری فراهم خواهد ساخت.

- جاوید و همکاران (۱۳۸۸) در مطالعه‌ای تحت عنوان بررسی نقش گشت‌های پیشگیرانه پلیس در نقاط جرم خیز در کنترل وقوع جرائم با استفاده از روش اسنادی - توصیفی به این نتیجه دست‌یافتند که پلیس با استفاده از راهکارهای مدرن و جایگزین، مانند گشت‌های هدایت‌شده استفاده از فناوری‌های GIS و GPS، ایست و بازرسی‌های هدفمند، گروه‌بندی نیروها، می‌تواند عملکرد مؤثری در پیشگیری از وقوع جرائم در نقاط جرم خیز داشته باشد.

۲-۸-۲- پیشینه تحقیقات انجام‌شده در خارج از کشور

- اسکار نیومن (۱۹۷۳) در راستای اندیشه‌های پیشگیری جرم دیدگاه فضای مقاوم در برابر جرم (فضای قابل دفاع) را مطرح کرد. مطالعه نیومن پاسخی به میزان بالای جرائم در شهرهای آمریکا بود. به اعتقاد او فضاهای مقاوم در برابر جرم امکان مناسبی برای باز ساخت محیط مسکونی شهرها فراهم می‌آورد تا بدین‌وسیله محیط امن و سالمی در شهرها برای زندگی ایجاد گردد. وی عقیده داشت ایجاد تغییرات فیزیکی در محیط جهت کاهش جرم اغلب موجب واکنش از سوی مجرمین می‌شود. بدین‌صورت که بزهکاران به تغییر در رفت از خود یا تغییر محل ارتکاب جرم می‌شوند.

- پل و پاتریشا برانتینگهام (۱۹۸۱) بر اساس پژوهشی در خصوص توزیع فضایی جرم با توجه به نوع کاربری‌ها در شهرها انجام دادند، دریافتند فعالیت‌های غیرقانونی بیشتر در نزدیکی شریان‌های اصلی حمل‌ونقل و شاهراه‌ها متمرکز است و همچنین در مسیرهای بین میادین و چهارراه‌ها که دارای عملکردهای گوناگون هستند، میزان بسیار بالایی از جرائم اتفاق می‌افتد.

- براگا ۲۰۰۲ می‌گوید که برای پیشگیری و حل مؤثر جرائم باید مشکلات را دقیق‌تر شناسایی کرد، سپس به تحقیق و پژوهش در مورد آن‌ها پرداخت؛ و با بررسی دقیق ماهیت راهبردهای حال حاضر پلیس و شناخت نقاط ضعف و قوت آن‌ها، راهبردهای جایگزین را ابداع و آن‌ها را اجرا کند.

- آناستازیا لاوکی تاو سایدريس و همکاران (۲۰۰۲) در مطالعه‌ای ارتباط میان محیط فیزیکی و اجتماعی و جرم عبوری در امتداد خط آهن لس آنجلس و ایستگاه‌های آن نشان داده شد. این پژوهش ارتباط معنادار میان بروز بزهکاری و استقرار ایستگاه‌های خط آهن ویژگی‌های فیزیکی- اجتماعی ایستگاه و مکان‌های مجاور آن‌ها را تأیید کرد.

- فرانس (۲۰۰۲) در مطالعه‌ای تحت عنوان تحلیل فضایی رابطه بین ساختمان‌های مخروبه در محلات و جرم: این پژوهش نشان می‌دهد جرائمی که در محلات رخ می‌دهد بیشتر در منازل محقر و مخروبه است و این‌گونه مکان‌ها به عنوان یک مکان ناامن، همیشه مورد توجه پلیس و نیروهای امنیتی هستند.

- جری رادکلیف (۲۰۰۴) در مقاله‌اش فنونی را برای شناخت ترکیب فضایی و زمانی کانون‌های جرم خیز و تحلیل زمانی و مکانی کانون‌های جرم خیز استفاده کرد، پژوهش وی به فرماندهان پلیس کمک کرد تا برای مقابله با بزهکاری و تعیین یک راهبرد مناسب برای پیشگیری از جرم اقدام کنند.

توداری (۲۰۱۲) با استفاده از سیستم اطلاعات جغرافیایی و الگوریتم ژنتیک به تحلیل فضایی موقعیت ایستگاه‌های پلیس در بین شهرستان‌های هشتادگانه ایالت اِتهایی پرداخت. نتایج پژوهش بیانگر این است که

محدوده مورد مطالعه نیازمند دست کم ۴۳ ایستگاه جدید پلیس است. همچنین، ایستگاه پلیس باید در نزدیکی مناطق جرم و با رعایت تناسب فاصله از هم قرار گیرند.

جمع‌بندی

آنجا که مبانی نظری پایه و اساس تحقیقات کاربردی را تشکیل می‌دهند، با توجه به موضوع تحقیق مبانی نظری در این تحقیق به این شکل بوده که ابتدا در مورد مفاهیم و تعاریف مواد مخدر، ایست و بازرسی و مبارزه با مواد مخدر شهری اشاره شده، سپس تاریخچه، وضعیت مبارزه با مواد مخدر، شیوه‌ها و رویکردها، مکان‌یابی، انواع الگوهای مکان‌یابی بیان شد.

فصل سوم:

روش‌شناسی تحقیق

این فصل از دو بخش تشکیل شده است بخش اول روش تحقیق، بخش دوم تبیین موقعیت جغرافیای، جمعیتی، تاریخی، فرهنگی و اجتماعی محدوده مورد مطالعه مورد بررسی قرار خواهد گرفت.

۳-۱- کلیات روش‌شناسی

تحقیق از نظر لغوی، به معنی به حقیقت امری رسیدگی کردن، رسیدگی و بازجویی است. در اصطلاح علمی، تحقیق عبارت است از اعمال روش‌های توأم با طرح و اندیشه که برای کشف حقیقت به کار می‌رود. امروزه واژه «تحقیق» اغلب برای تشریح روشی برای جمع‌آوری اطلاعات نمونه‌ای از افراد استفاده می‌شود.

دونالد کوپر و همکاران (۲۰۰۳) به نقل از راجر بنت تحقیق را چنین تعریف می‌کنند: «تحقیق یک بررسی دقیق و سیستماتیک برای کشف اطلاعات یا روابط جدید و توسعه یا بازبینی دانش موجود برای یک هدف خاص می‌باشد.» منظور از هدف خاص در این تعریف، مسائلی است که ذهن محقق را به خود مشغول نموده و می‌تواند نظری یا عملی باشد. تحقیق را به دو منظور متفاوت انجام می‌دهند.

نخست حل مشکلاتی که در حال حاضر در محل کار وجود دارد و دوم افزودن به مجموعه دانش بشری در زمینه خاصی که مورد علاقه محقق است. هنگامی که با هدف برخورداری از نتایج یافته‌ها برای حل مسائل موجود در سازمان به تحقیق می‌پردازیم آن را «تحقیق کاربردی» می‌نامیم؛ اما وقتی اساساً برای بهبود درک خود درباره مسائل بخصوصی که به‌طور معمول در محیط‌های سازمانی روی می‌دهند و نیز چگونگی حل آن‌ها تحقیق کنیم آن را «تحقیق بنیادی یا پایه‌ای» می‌خوانیم که تحقیق محض نیز نامیده می‌شود (تقی‌زاده، تازی، ۱۳۸۶: ۴-۵).

جغرافیا با توجه به تنوع موضوعاتی که مورد مطالعه قرار می‌دهد، به نظر می‌رسد که فاقد یگانگی و وحدت است. لیکن همان‌طور که میدانید، جغرافیا علم زمین است و زمین آفریده شده توسط خداوند و یا دستکاری شده توسط انسان را بررسی و شناسایی می‌کند و بنابراین موضوع این علم را می‌توان یکی از منسجم‌ترین موضوعات

دانست. در حقیقت، این موضوع نیست که در این علم متنوع است، بلکه روش‌های به کار رفته توسط این علم برای شناخت، متنوع و متعدد می‌باشد. در واقع، جغرافیا اگرچه موضوعات متنوعی را داخل این رشته واحد مورد دقت و کنکاش قرار می‌دهد، لیکن هدف آن فراهم نمودن شناخت لازم از محیط برای یک زندگی سالم و پایدار و توأم با آسایش و راحتی برای انسان است. به همین دلیل و برای نیل به این هدف، اطلاعات و داده‌های رشته‌های متنوعی را مورد بهره‌برداری قرار می‌دهد. به همین دلیل است که جغرافیا بیش از همه، شیوه‌ای برای طبقه‌بندی، سنجش و توصیف نتایج خام حاصل از کاربرد روش‌های تدارک دیده‌شده از سوی علوم حائز خصیصه علمی، است. جغرافیدان باید به کاربرد روش‌های تحقیقی مربوط به جامعه‌شناسی و تجزیه و تحلیل اقتصادی آگاهی داشته باشد. تهیه و فراهم آوردن یک روش تحقیق کامل و جامع که تمامی نیازهای این رشته وسیع علمی را پوشش دهد، بسیار مشکل و بعضاً غیرممکن می‌باشد. این در حالی است که روش‌شناسی‌های موجود با گذشت زمان و پیشرفت‌های علمی و فنی دائماً در حال تغییر و تحول است. به هر حال و با هر دیدگاهی که به مطالعات جغرافیایی نگاه کنیم، این تحقیقات در مواردی ناچارند که مسائل و مشکلات خود را بررسی و تحقیق قرار دهند و از این طریق، به حل و کشف آن‌ها بپردازند. در این راه، این علم، همچون سایر علوم، ناچار از به بارگیری روش تحقیق علمی می‌باشد (صابری فر، ۱۳۸۴: ۱۵-۱۳).

جغرافیا همچون دیگر رشته‌های مهم علمی، از دوره‌های متشنج پس از جنگ عبور کرده و روش‌شناسی آن از «انقلاب کمی» دهه ۱۹۰۶ به‌طور پیوسته در حال تغییر است. گسترش تغییرات در روش‌شناسی به‌طور طبیعی با توسعه انواع متفاوتی از فنون همراه بوده است. دامنه وسیع موضوعه‌ای متنوعی که جغرافیدانان با آن‌ها سروکار دارند نشان‌دهنده این است که جغرافیا به‌صورت یک کل، دامنه‌ای غیر موازی از فنون را شامل می‌شود که از یک طرف تجزیه و تحلیل ترکیب ذرات، شدت جریان رودها و آلودگی جو و از طرف دیگر، مشاهده مشارکتی جوامع و رمزگشایی چشم‌اندازهای فرهنگی را در بر دارد. ابزار و فنون بیشتر حوزه عمل متخصصان جغرافیای طبیعی محسوب می‌شوند. طرح‌های تحقیقی در زمینه جغرافیای طبیعی اغلب به تجهیزات گران نیاز دارد، ولی در مجموع، هزینه جغرافیای انسانی که بیشتر بر اساس زمان و نیروی کار محاسبه می‌شود، نه بر اساس

سخت‌افزار، در بودجه تجهیزات منظور نمی‌شود. به هر حال عدم توازن در استفاده از تجهیزات در این دو شاخه جغرافیا باعث این فکر اشتباه شده است که متخصصان جغرافیای انسانی از ابزار و فنون استفاده نمی‌کنند. اگرچه جغرافیای انسانی نیز در توسعه فنون کمی نقش خود را ایفا کرده است، توجه زیاد آن به روش‌های کیفی باعث شده است بر زمینه‌هایی تأکید شود که رویه‌های مشخص و معین آن‌ها نسبتاً کم و حتی در برخی موارد ناخوشایند است (رضوانی، ۱۳۸۱: ۳ و ۴).

پژوهش‌های جغرافیای به معنای کاربرد روش علمی در جهت حل مسائل فضایی، اعم از مطالعه اجتماعی یا طبیعی است. به این ترتیب چنین روشی می‌بایست مبتنی بر داشتن یک مسئله، اطلاعات دقیق، ارائه یافته‌ها و استنتاج باشد. روش تحقیق در این پژوهش توصیفی – تحلیلی و از نوع پیمایش می‌باشد. حجم نمونه بر اساس نمونه‌گیری کوکران برای جامعه محلی ۳۸۴ و برای کارشناسان مربوط با تکنیک دلفی ۲۰ و برای پرسنل مرصاد با توجه به حجم پایین نمونه تمام شما (۲۹) می‌باشد که پس از انجام مرحله پرسشگری داده‌ها و اطلاعات به دست آمده با استفاده از نرم‌افزار SPSS²³ تجزیه و تحلیل شدند. به این ترتیب آزمون‌های مورد استفاده تی تک نمونه‌ای «One sample T-test» و تحلیل عاملی اکتشافی مورد استفاده قرار گرفته است و نیز جهت شناسایی نقاط موجود از تکنیک SWOT و برنامه‌ریزی استراتژیک QSPM استفاده شده و در انتها برای مکان‌یابی بهینه از مدل منطق فازی با استفاده از GIS استفاده گردیده است.

۳-۲- روش پژوهش

انتخاب روش انجام تحقیق بستگی به هدف‌ها، ماهیت موضوع پژوهش و امکانات اجرایی دارد روش ماهیت توصیفی – تحلیلی و به هدف کاربردی می‌باشد.

۳-۳- جامعه آماری

جامعه آماری تحقیق حاضر شامل دو گروه از افراد دخیل و مرتب با موضوع پژوهش می‌باشد. یک گروه افراد محلی که در نزدیک محدوده مورد مطالعه اسکان دارند که در اینجا محقق نزدیک‌ترین شهر و حوزه (شهر راین) را در نظر می‌گیرد که مطابق آخرین سرشماری مرکز آمار ایران جمعیتی برابر ۱۱۰۰۶ می‌باشند.

گروه دوم مقامات رسمی (پلیس مبارزه با مواد مخدر و نیروی انتظامی استان که مستقیم با هدف پژوهش در ارتباطاند) که مطابق آمار انجام‌شده ۲۹ پرسنل در محدوده مورد مطالعه در حال انجام وظیفه می‌باشند.

۳-۴- نمونه و روش نمونه‌گیری

همانگونه که گفته شد جامعه آماری این تحقیق، شامل دو گروه (مردم محلی و مقامات رسمی)؛ که با توجه به حجم پایین نمونه مقامات رسمی از نمونه‌گیری تمام شما برای توزیع پوش نوار مصاحبه استفاده می‌شود.

در تحقیق حاضر برای محاسبه حجم نمونه مردم محلی از فرمول کوکران استفاده شد که در رابطه شماره ۱-۱ به آن اشاره شده است و حجم نمونه، ۳۸۴ نفر برآورد گردیده است؛ که محقق جهت تطبیق با واقعیت ۲۰ پرسشنامه با استفاده از روش دلفی و کارشناسانه بین متخصصین و مطلعین تکمیل کرده است که مجموعه ۴۰۸ پرسشنامه تکمیل شده است.

$$n = \frac{\frac{T^2 PQ}{d^2}}{1 + \frac{1}{N} \left[\frac{t^2 pq}{d^2} - 1 \right]}$$

۳-۵- روایی و پایایی

۳-۵-۱- روایی

قبل از کاربرد هر نوع ابزار و روشی در تحقیق بایستی روایی و اعتبار آن موردسنجش و ارزیابی قرار گیرد. روایی و اعتبار از خصایصی هستند که برای مفید و مؤثر واقع شدن روش‌های جمع‌آوری داده‌ها، شرایط اساسی به شما می‌رود (صابری‌فر: ۱۳۸۴، ۶۸). مقصود از روایی آن است که ابزار اندازه‌گیری بتواند خصیصه ویژگی موردنظر را اندازه بگیرد. موضوع روایی از آن جهت اهمیت دارد که اندازه‌گیری‌های نامناسب و ناکافی می‌تواند هر پژوهش علمی را بی‌ارزش و ناروا سازد.

روایی ابزار تحقیق در این پژوهش که شامل پرسشنامه می‌باشد از طریق ارزشیابی توسط اساتید دانشگاه و ناظرین طرح مورد بررسی قرار گرفت و پس از رفع اشکالات و نواقص مورد تأیید قرار گرفت.

۳-۵-۲- پایایی

میزان توانایی یک وسیله اندازه‌گیری برای حفظ ثبات خود در طول زمان است به عبارتی پایایی عبارت است از ثبات اندازه‌ها در دفعات اندازه‌گیری (ظهوری: ۱۳۷۸، ۱۳۵).

دو نوع پایایی تحت عناوین «ثبات» و «سازگاری» وجود دارد. ثبات؛ به یکسانی نتایج کل آزمودنی‌ها در اندازه‌گیری متعدد اشاره دارد و سازگاری؛ یکسانی اجزای اندازه صفت در آزمودنی‌ها، در اندازه‌گیری‌های متعدد است (تقی‌زاده، غفاری، ۱۳۸۶: ۳۸ و ۳۷). برای تعیین سازگاری از آزمون آلفای کرونباخ استفاده می‌شود. پایایی پرسشنامه در این پژوهش با استفاده از آزمون آلفای کرونباخ در محیط SPSS بر ۰.۸۳۲ به دست آمد؛ که این مقدار نشان‌دهنده قابلیت اعتماد بالای سؤالاتی است که نقاط موجود ایست و بازرسی مورد مطالعه را بررسی می‌نماید.

۳-۶- روش و ابزارهای گردآوری اطلاعات

جمع‌آوری داده‌ها و اطلاعات در این تحقیق به صورت منابع و اسناد کتابخانه‌ای و مطالعات میدانی می‌باشد.

الف: روش کتابخانه‌ای و اسنادی: در این روش از طریق مطالعه منابع مرتبط با موضوع تحقیق، مبانی پژوهش، پیشینه و سوابق موضوع، ضرورت و اهمیت تحقیق، مفاهیم کلی و عملیاتی، اهداف و شاخص‌ها و متغیرها و در مجموع مبانی نظری تحقیق نگاشته می‌شود.

ب: روش میدانی: این روش شامل تهیه ابزار گردآوری اطلاعات و به کار بردن آن در منطقه مورد مطالعه می‌باشد. در این راستا ابزارهای به کار رفته در این تحقیق شامل پرسشنامه، کارت مصاحبه، مشاهده مستقیم و تهیه نقشه‌ها و لایه‌های GIS محدود می‌باشند.

با توجه به سؤالات پرسشنامه و پوش نوار مصاحبه در دو بخش اطلاعات عمومی (سن، جنس، شغل وضعیت تحصیلی) و سؤالات مربوط به نقاط مثبت و منفی ایستگاه بازرسی مرصاد مؤثر در قتل بر اساس طیف لیکرت در پنج سطح طراحی شده است.

۳-۷- روش تجزیه و تحلیل اطلاعات

با توجه اینکه پژوهش حاضر دو هدف اصلی بررسی نقاط قوت و ضعف و مکان‌یابی بهینه ایستگاه مورد مطالعه را دنبال می‌کند از این‌رو:

برای هدف اول: از آزمون تی تک نمونه‌ای تحلیل عاملی برای شناسایی عوامل مؤثر با استفاده از نرم‌افزار SPSS استفاده می‌شود. در ادامه با استفاده از مدل SWOT و استراتژی کمی QSPM با شناسایی نقاط قوت و ضعف راهبردهای جهت بهبود شرایط وضع موجود ارائه می‌شود.

و برای رسیدن به هدف دوم تحقیق: از مدل Fuzzy با استفاده از سیستم اطلاعات جغرافیایی GIS به مکان‌یابی و تحلیل فضایی ایستگاه موردنظر پرداخته می‌شود؛ که به تشریح هر یک از این مدل‌ها پرداخته می‌شود:

۳-۷-۱- تحلیل عاملی

گالتون اولین کسی بود که پایه‌های اولیه تحلیل عاملی را بنا نهاد. پس از او کارل پیرسون در اوایل قرن بیستم روشی برای تحلیل عاملی بر اساس یک فضای چند بعدی هندسی ارائه داد و در پی آن مک دونالد این روش را در زمینه شناسایی جراثیم و ارتباط آن با ویژگی‌های فیزیکی افراد مورد استفاده قرار داد. اسپیرمن نیز در سال ۱۹۰۴ به معرفی مدل‌های ریاضی این روش پرداخت. با این تلاش‌ها اصول و بنیان‌های تحلیل عاملی شکل گرفت و امروزه در سطح وسیع به‌وسیله شاخه‌های مختلف علوم نظیر روانشناسی، اقتصاد، جامعه‌شناسی، جغرافیا، برنامه‌ریزی شهری و... مورد استفاده قرار می‌گیرد.

تحلیل عاملی نامی عمومی است برای برخی روش‌های آماری چند متغیره که هدف اصلی آن خلاصه کردن داده‌ها می‌باشد. این روش به بررسی همبستگی درونی تعداد زیادی از متغیرها می‌پردازد و در نهایت آن‌ها را در قالب عامل‌های کلی محدودی دسته‌بندی و تبیین می‌کند. تحلیل عاملی روشی هم وابسته بوده که در آن کلیه متغیرها به‌طور هم‌زمان مدنظر قرار می‌گیرند، به عبارت دیگر در این تکنیک که به دو نوع Q و R قابل تقسیم است، هر یک از متغیرها به عنوان یک متغیر وابسته لحاظ می‌شوند (www.spss-ir).

تحلیل عاملی از تعدادی فنون آماری ترکیب شده که هدف آن‌ها ساده کردن مجموعه پیچیده داده‌ها است (کلاین، ۱۳۸۰: ۱۱). به بیان دیگر، تحلیل عاملی به مجموعه‌ای از فنون آماری اشاره می‌کند که هدف مشترک آن‌ها ارائه مجموعه‌ای متغیر برحسب تعداد کمتری متغیر فرضی است (کیم و مولر، ۱۳۸۱: ۱۶). هدف عمده تحلیل عاملی رعایت اصل اقتصاد و صرفه‌جویی از طریق کاربرد کوچک‌ترین مفاهیم تبیین‌کننده به‌منظور تبیین بیشینه مقدار واریانس مشترک در ماتریس همبستگی است (رضایی راد و بمانیان، ۱۳۹۰: ۵). تحلیل عاملی،

چندین روش اضافی برای تحلیل داده‌ها دارد که مهم‌ترین آن‌ها روش مؤلفه‌های اصلی است. در این روش، تحلیل داده‌ها با یافتن ترکیبی خطی از متغیرهایی (یک مؤلفه) که برای چنین تغییری در متغیرهایی اصلی محاسبه می‌گردند و با مؤلفه قبلی همبستگی ندارند. به‌طور معمول برای بیشتر تغییرات، چند مؤلفه محاسبه خواهد شد که این مؤلفه‌ها می‌توانند جایگزین متغیرهای اصلی شوند. این روش‌ها بیشتر اوقات برای کاهش تعداد متغیرها به کار می‌روند (فطرس و بهشتی‌فر، ۱۳۸۸: ۲۰). تحلیل عاملی کاربردهای مختلفی دارد. اگر در تحلیل عاملی هدف خلاصه کردن تعداد شاخص به عوامل معنی‌دار باشد، باید تحلیل عاملی نوع R به کار رود؛ و در صورتی که هدف ترکیب و تلخیص تعدادی از مکان‌ها یا نواحی جغرافیایی در گروه‌های همگن در درون سرزمین باشد، باید تحلیل نوع Q مورد استفاده قرار گیرد. در این تحقیق از تحلیل عاملی نوع R به روش مؤلفه‌های اصلی استفاده شده است (کلانتری، ۱۳۸۲: ۲۸۱).

۳-۷-۲- آزمون تی تک نمونه‌ای^۱

از این آزمون هنگامی استفاده می‌کنیم که بخواهیم ببینیم آیا میانگین یک متغیر تفاوت معناداری با یک مقدار ثابت (مقدار آزمون) دارد یا خیر؛ به عبارت دیگر هر گاه بخواهیم ببینیم با میانگین و انحراف معیار مشخص، نمونه ما به جامعه تعلق دارد یا خیر از این آزمون استفاده می‌کنیم؛ بنابراین برای استفاده از این آزمون باید میان آزمون را داشته باشیم تا بتوانیم میانگین نمونه خود را با میانگین جامعه مقایسه کنیم. استفاده از آزمون تی یک نمونه‌ای منوط به شرایطی است که این شرایط عبارت‌اند از:

۱- توزیع جامعه نرمال باشد.

۲- نمونه‌ها به صورت تصادفی انتخاب شده باشند.

۳- متغیر مستقل در سطح سنجش اسمی و متغیر وابسته در سطح سنجش فاصله‌ای (یا نسبی) باشد.

^۱ - One sample T-test

۳- مقدار ثابت (میانگین و انحراف معیار جامعه) مشخص باشد و بخواهیم بدانیم میانگین یک متغیر با این مقدار ثابت تفاوت معناداری دارد یا خیر.

فرمول محاسبه تی برای داده‌های یک نمونه‌ای عبارت است از:

$$t = \frac{\bar{X} - \mu}{S/\sqrt{n}}$$

اگر قدر مطلق تی محاسبه‌شده مساوی یا بزرگ‌تر از تی جدول بود، دلیلی برای رد فرضیه تحقیق نداریم؛ بنابراین فرض صفر را رد می‌کنیم و نتیجه می‌گیریم بین دو متغیر اختلاف معناداری وجود دارد. ولی اگر قدر مطلق تی محاسبه‌شده کوچک‌تر از تی جدول بود، فرض صفر (H_0) را رد نمی‌کنیم و نتیجه می‌گیریم بین متغیرها اختلاف معناداری وجود ندارد (گودرزی، ۱۳۸۸: ۲۳۰-۲۳۹).

۳-۷-۳ مدل تجزیه و تحلیل SWOT

تکنیک SWOT ابزاری برای شناخت تهدیدها و فرصت‌های موجود در محیط خارجی یک سیستم و بازشناسی ضعف‌ها و قوت‌های داخلی آن به منظور سنجش وضعیت و تدوین راهبرد برای هدایت و کنترل آن سیستم است. عبارت دیگر این مدل یک نوع تجزیه و تحلیل سازمانی است که به سازمان‌ها کمک می‌کند تا بتوانند منابع داخلی خود را در دوره‌های قدرت و ضعف تجزیه و تحلیل کرده و آن‌ها را در برابر محیط خارجی در دوره‌های فرصت و تهدید باهم هماهنگ کنند. در واقع این روش، بهترین روش برای سازمان‌دهی فضا است (مرادی مسیحی، ۱۳۸۱: ۴۰).

مدل SWOT یکی از ابزارهای استراتژیک تطابق نقاط قوت و ضعف درونی سیستمی با فرصت‌ها و تهدیدات برون سیستمی است (هریسون و جان، ۱۳۸۲: ۱۹۲). اساساً SWOT یک ابزار برنامه‌ریزی استراتژیک است

3) (Hom- Haacke, 2001). روش SWOT (نقاط قوت، نقاط ضعف، فرصت‌های و تهدیدات) نتیجه مستقیم دانشکده تجاری هاروارد می‌باشند (مهدوی، ۱۳۸۲: ۱۱۸).

تجزیه و تحلیل SWOT در تقسیمات مربوطه به انتخاب راهبردی مورد استفاده قرار می‌گیرد. رایج‌ترین کاربرد آن، فراهم کردن یک چهارچوب منطقی برای هدایت نظام‌مند بحث‌های سیستم، راهبردهای مختلف و در نهایت انتخاب راهبرد است. آنچه یک برنامه‌ریز به عنوان فرصت می‌بیند برنامه‌ریزی دیگر ممکن است آن را یک تهدید تلقی کند. همچنین یک نقطه قوت را احتمال دارد دیگری ضعف ببیند. بدین ترتیب تشخیص‌های متفاوت ممکن است بازتاب ملاحظات اساسی قدرت در درون سیستم و یا تفاوت چشم‌اندازهای واقعی باشد، نقطه کلیدی در این مدل، تجزیه و تحلیل دامنه‌ای از همه جنبه‌های موقعیتی سیستم و در نتیجه فراهم‌کننده چهارچوب مفیدی برای انتخاب راهبرد است (پیرز و رابینسون، ۱۳۸۲: ۱۵۷).

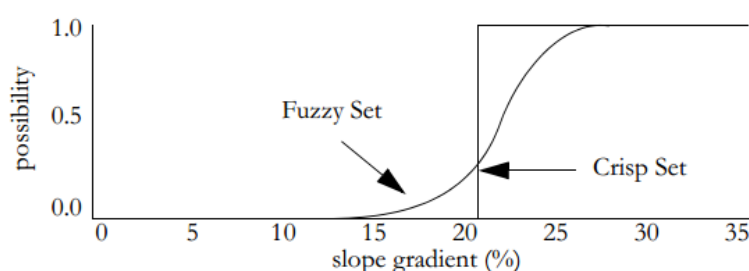
تجزیه و تحلیل SWOT، شناسایی نظام‌مند عواملی است که استراتژی باید بهترین سازگاری را با آن‌ها داشته باشد. منطق رویکرد مذکور این است که استراتژی اثربخش باید قوت‌ها و فرصت‌های سیستم را به حداکثر برساند و ضعف‌ها و تهدیدات را به حداقل برساند. این منطق اگر درست به کار گرفته شود نتایج بسیار خوبی برای انتخاب و طراحی یک راهبرد اثربخش خواهد داشت (همان، ۱۵۵).

۳-۷-۴- روش فازی

تئوری مجموعه فازی به وسیله [لطفعلی عسکر زاده] (۱۹۶۵) معرفی شد و تحلیل فرایندها یا پدیده‌های طبیعی ناگسسته^۱ را آسان نمود (Regmi et al. 2010: 25-38). در کانون تئوری مجموعه فازی، مفهوم عضویت فازی قرار دارد (Openshaw and J. Abrahart, 2000: 173-174)؛ که میزان عضویت را در رابطه با برخی از صفات خاص بیان می‌کند (Regmi et al. 2010: 25-38). در رابطه با نقشه‌ها، صفات مورد نظر با فواصل یا بازه‌های گسسته سنجش می‌شوند و تابع عضویت می‌تواند به صورت یک جدول مربوط به کلاس‌های

1- Non-Discrete

نقشه مطابق با مقادیر عضویت بیان شود (Lee, 2007: 615-623). این تئوری متفاوت از تئوری مجموعه کلاسیک است (Regmi et al. 2010: 25-38). یک مجموعه بولین^۱ به وسیله کدهای دودویی^۲ تعریف می‌شود که به موجب آن، کد ۱ برای اشیای که در مجموعه حضور داشته باشد، اختصاص می‌یابد و کد ۰ برای اشیای که در مجموعه نباشد. درحالی‌که یک عضویت فازی، به وسیله هر عدد واقعی در بازه [۰ و ۱] تعریف می‌شود (Openshaw and J. Abrahart, 2000: 173-174). مجموعه‌های فازی، مجموعه‌های (یا کلاس‌های) بدون مرزهای قطعی هستند؛ به عبارت دیگر، گذر بین عضویت و عدم عضویت از یک موقعیت یا مکان، تدریجی است. یک مجموعه فازی به واسطه یک درجه عضویت فازی در دامنه ۰ تا ۱ مشخص می‌شود که نشان‌دهنده یک افزایش پیوسته از عدم عضویت تا عضویت کامل می‌باشد. به عنوان مثال، در ارزیابی اینکه آیا یک شیب تند است، ممکن است یک تابع عضویت فازی تعریف شود، بطوریکه، شیب ۱۰ درصد دارای عضویت ۰ و شیب ۲۵ درصد دارای عضویت ۱ می‌باشد. بین ۱۰ درصد و ۲۵ درصد، عضویت فازی شیب به صورت تدریجی در دامنه ۰ تا ۱ افزایش می‌یابد (شکل ۳-۱). این مغایر با مجموعه قطعی^۳ (کریسپ) کلاسیک است که دارای مرزهای مشخص می‌باشند (Eastman, 2012: 155).

شکل ۳-۱: توابع عضویت فازی در مقابل مجموعه کریسپ (Eastman, 2012: 156).

^۱ Boolean

^۲ - Binary

^۳ - Crisp

برای اجرای تکنیک فازی نیاز به عملگرهای اجتماع، اشتراک، ضرب جبری، جمع جبری و گاما است. در این مطالعه از عملگرهای جمع جبری، ضرب جبری و گاما استفاده شده است فرمول مربوط به عملگر ضرب، جمع و گامای فازی به صورت روابط (۱)، (۲) و (۳) تعریف می شود که برای تلفیق نقشه ها در این پژوهش استفاده شده است.

$$\mu_{combination} = \prod_{i=1}^n \mu_i \quad \text{رابطه (۱)}$$

در رابطه بالا μ_i تابع عضویت فازی می باشد. عملگر ضرب فازی درجه عضویت های یک موقعیت در نقشه های مختلف را در هم ضرب می کند این عملگر باعث کاهش عضویت نهایی می شود و نتیجه آن تعلق وزن بسیار کوچکی به هر موقعیت است که در صورت زیاد بودن نقشه های ورودی این عدد به سمت صفر میل می کند. در نتیجه تعداد پیکسل کمتری در کلاس خیلی خوب قرار می گیرد به همین دلیل این اپراتور دقت و حساسیت بالایی در مکان یابی اعمال می کند.

رابطه (۲)

$$\mu_{combination} = 1 - \prod_{i=1}^n \mu_i (1 - \mu_i)$$

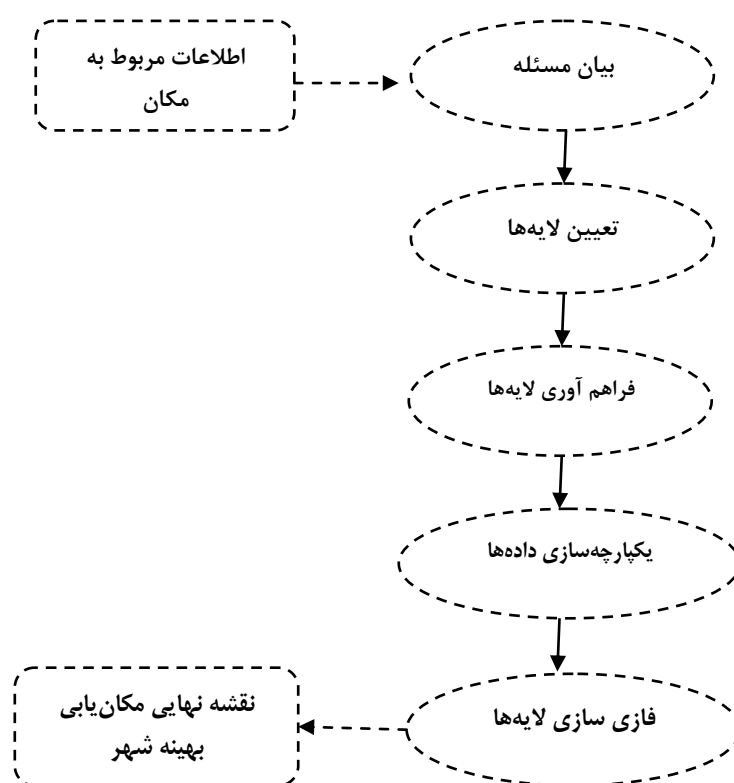
با اعمال عملگر جمع فازی، مقدار عضویت نهایی پیکسل ها در نقشه خروجی بزرگ شده و در صورت زیاد بودن ورودی ها به سمت یک میل می کند. به دلیل بزرگ بودن وزن های موقعیت های نهایی، اثر این عملگر افزایشی است. در نتیجه تعداد پیکسل بی شماری در کلاس خیلی خوب قرار می گیرد. به همین دلیل این عملگر حساسیت خیلی کمتری در مکان یابی دارد (مهرورز و همکاران، ۱۳۸۴: ۴۵۶).

رابطه (۳)

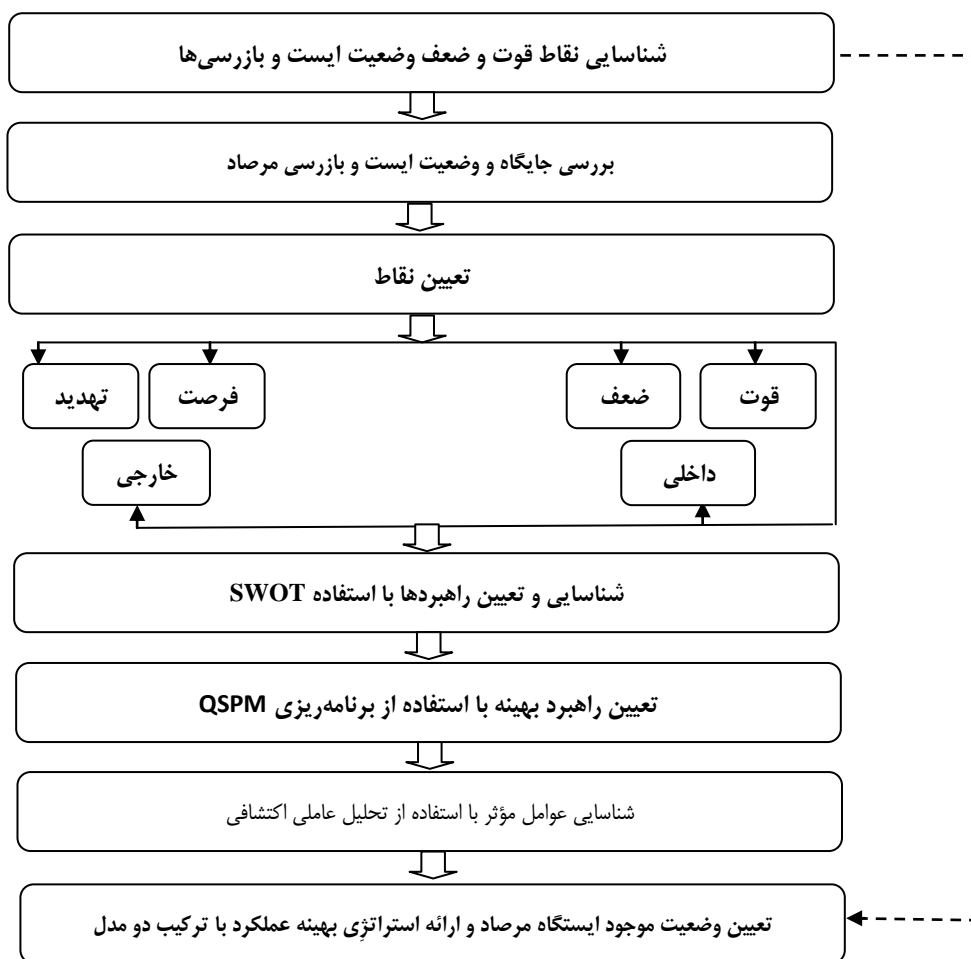
$$\mu_{combination} = (\text{Fuzzy } 1g \text{ ebralcsun})^\lambda * (\text{Fuzzy } 1g \text{ ebralproduct})^{1-\lambda}$$

عملگر فازی گاما، حالت کلی روابط عملگرهای ضرب و جمع فازی است و می‌توان با انتخاب صحیح مقدار گاما، پارامترهای کاهشی و افزایشی را هم‌زمان تلفیق نموده، به مقادیری در خروجی‌ها دست‌یافت که حاصل سازگاری قابل‌انعطاف میان گرایش‌های افزایشی و کاهشی دو عملگر ضرب و جمع می‌باشند. مقدار λ بین صفر و یک است که مقدار آن از طریق قضاوت کارشناسانه تعیین می‌شود. گامای صفر معادل ضرب فازی و گامای یک معادل جمع فازی است (لی، ۲۰۰۷: ۸۴۷). در این تحقیق مقادیری از تابع فازی گاما نظیر $0/7$ ، $0/8$ و $0/9$ مورد استفاده قرار گرفت.

۳-۸- مدل تحلیلی تحقیق

شکل ۳-۲: فرایند تحلیلی پژوهش (با توجه به هدف مکان‌یابی بهینه)

شکل ۳-۳: فرایند تحلیلی پژوهش (با توجه به هدف شناسایی نقاط قوت و ضعف)

۳-۲- تبیین و تشریح موقعیت جغرافیایی، جمعیتی، تاریخی، فرهنگی و اجتماعی محدوده

مورد مطالعه

اولین استان پهناور کشور با مساحت ۱۸۳۰۰۰ کیلومترمربع (۱۱٪ کل مساحت کشور). دارای جمعیتی بالغ بر

۳۱۳۸۹۸ نفر تقریباً ۵/۳٪ جمعیت کل کشور و تراکم نسبی آن ۱۱ نفر در هر کیلومتر مربع می‌باشد

(۲) هم جوارى با استان سیستان و بلوچستان و نزدیکی به کانون بحران منطقه‌ای افغانستان و پاکستان

(۳) ۶۰٪ مواد مخدر ورودی کشور بالاجبار از استان کرمان صورت می‌پذیرد.

۴) وجود کویر پهناور و وسیع غیرقابل کنترل حائل بین چهار استان سیستان و بلوچستان، کرمان، خراسان جنوبی و یزد (به مساحت ۲۰۴۰۰۰ کیلومتر مربع) ۳۶٪ از مساحت استان را کویر لوت تشکیل می‌دهد.

۵) فقر فرهنگی حاکم بر منطقه

۶) فقر اقتصادی ناشی از حوادث طبیعی و غیرمترقبه (زلزله - خشک‌سالی - سرمازدگی)

۷) پراکندگی جمعیت.

۸) رشد نرخ بیکاری

۹) وابستگی فامیلی طوایف جنوبی با استان س و ب

شکل ۳-۴: نقشه تقسیمات سیاسی استان کرمان (منبع: اسماعیل‌پور، ۱۳۹۶: ۴)

۳-۲-۱- عمده دلایل ناامنی در استان کرمان:

۱. موقعیت مناسب جغرافیایی و طبیعی استان کرمان جهت حمل و مواد مخدر به واسطه وجود کویرها وسیع
۲. همسایگی با استان سیستان و بلوچستان به عنوان خواستگاه طوایف مختلف بلوچ که در امر قاچاق مواد مخدر فعالیت دارند.
۳. وسعت زیاد، (کویری و کوهستانی) بودن استان کرمان و عدم اشرافیت کامل بر تمامی نقاط.
۴. همجواری با مرکز عمده‌ی تولید مواد مخدر در جهان (افغانستان).
۵. به وجود آمدن بازار فروش مواد مخدر در شهرستان‌های جنوبی کرمان.
۶. بافت قبیله‌ای و عشیره‌ای و نیز دسترس بودن آن‌ها به سلاح مجاز و غیرمجاز.
۷. به وجود آمدن شیوه جدید فروش مواد مخدر، معاوضه آن با سلاح غیرمجاز جنگی که از غرب کشور انتقال داده می‌شوند.
۸. خشک‌سالی‌های پی‌پی و نبود منبع و ممر درآمد برای اغلب افراد رو آوردن به فعالیت‌های شرارت‌آمیز.
۹. عدم رسیدگی و توجه کافی سازمان‌های خدماتی و حمایتی در رفع مشکلات مناطق حاشیه‌نشین شهرها و کافی نبودن خدمات ارائه نشده از سوی این نهادها به اقشار ضعیف و گرایش آنان به سوی ابراز و جرم قاچاق.
۱۰. عدم توزیع عادلانه بودجه و امکانات و تسهیلات بانکی و سرمایه در جنوب کرمان
۱۱. حضور بیش از ۲۰۰۰۰ افغانی مجاز و غیرمجاز در شهرستان‌های جنوبی کرمان و مشارکت در ارتکاب بخشی از جرائم موجود در این شهرستان‌ها.
۱۲. شیوه و استفاده بیش از پیش مواد مخدر روان‌گردان در میان قشر جوان.
۱۳. گسترش روزافزون آمار معتادان و انجام اعمال مجرمانه توسط این قشر.

۱۴. وضعیت اقتصادی و بیکاری تعداد زیادی از جوانان و رو آوردن به فعالیت‌های کاذب و ضد امنیتی نظیر قاچاق مواد مخدر، قاچاق کالا، راه‌بندی مسلحانه، سرقت‌های مسلحانه و عادی (بیهادر، ۱۳۹۶: ۳۵).

۳-۲-۲- وضعیت قاچاق مواد مخدر در استان کرمان:

با توجه به این که کرمان در عقب دو استان مرزی سیستان و بلوچستان و خراسان جنوبی واقع گردیده موقعیت شهرستان‌های جنوبی آن (رودبار، کهنوچ، قلعه گنج، منوجان، عنبرآباد و جیرفت) صرفاً به عنوان یک معبر و گذرگاه عمومی مطرح می‌باشد و محورهای ورودی و خروجی قاچاق مواد مخدر در استان و شهرستان‌ها به شرح زیر می‌باشد که کشفیات مواد مخدر می‌باشد:

الف) مبادی ورودی:

۱. محور اصلی جاده‌ی دلگان به رودبار و کهنوچ.
۲. محور اصلی قلعه گنج به کهنوچ.
۳. محور اصلی جاده زاهدان به بم (اکثراً مسلحانه)
۳. جاده‌های فرعی روستاهای شهرستان رودبار و قلعه گنج به کهنوچ (اکثراً مسلحانه).

ب) مبادی خروجی

۱. محور اصلی جاده کهنوچ- منوجان- بندرعباس
۲. محور فرعی جاده کهنوچ به بافت (مشهور به تنگ موردان)
۳. محور فرعی کهنوچ به رودان بخش رودخانه.

۴. محور اصلی کهنوج-عنبرآباد (بلوک).

۵. محور اصلی کهنوج-جیرفت.

۶. محورهای فرعی روستایی گلباف به کرمان (اکثراً مسلحانه).

۷. محور فرعی روستایی راین به کرمان (اکثراً مسلحانه).

پ) محورهای کنترلی در استان کرمان:

۱. ایست بازرسی پل بهادر آباد (مربوط به شهرستان رودبار ابتدای حوزه استحفاظی کهنوج).

۲. ایست بازرسی موقت در محور جیرفت-کهنوج.

۳. ایست بازرسی موقت در محور قلعه گنج-کهنوج.

۴. ایست بازرسی موقت در محور رودبار-کهنوج.

۵. ایست بازرسی موقت در محور قلعه گنج-منوجان.

۶-ایست و بازرسی مرصاد واقع در سهراهی راین

۷-ایست و بازرسی موقت واقع در نصرت آباد بم

۸-ایست و بازرسی موقت یگان تکاوری راور، ماهان، جیرفت و بم در مسیرهای بیابانی

۹-ایست و بازرسی موقت واقع در مسیرهای تردد قاچاقچیان در گلباف

۱۰-ایست و بازرسی موقت در محور بافت کرمان (روستای پنگ) (همان، ۳۷).

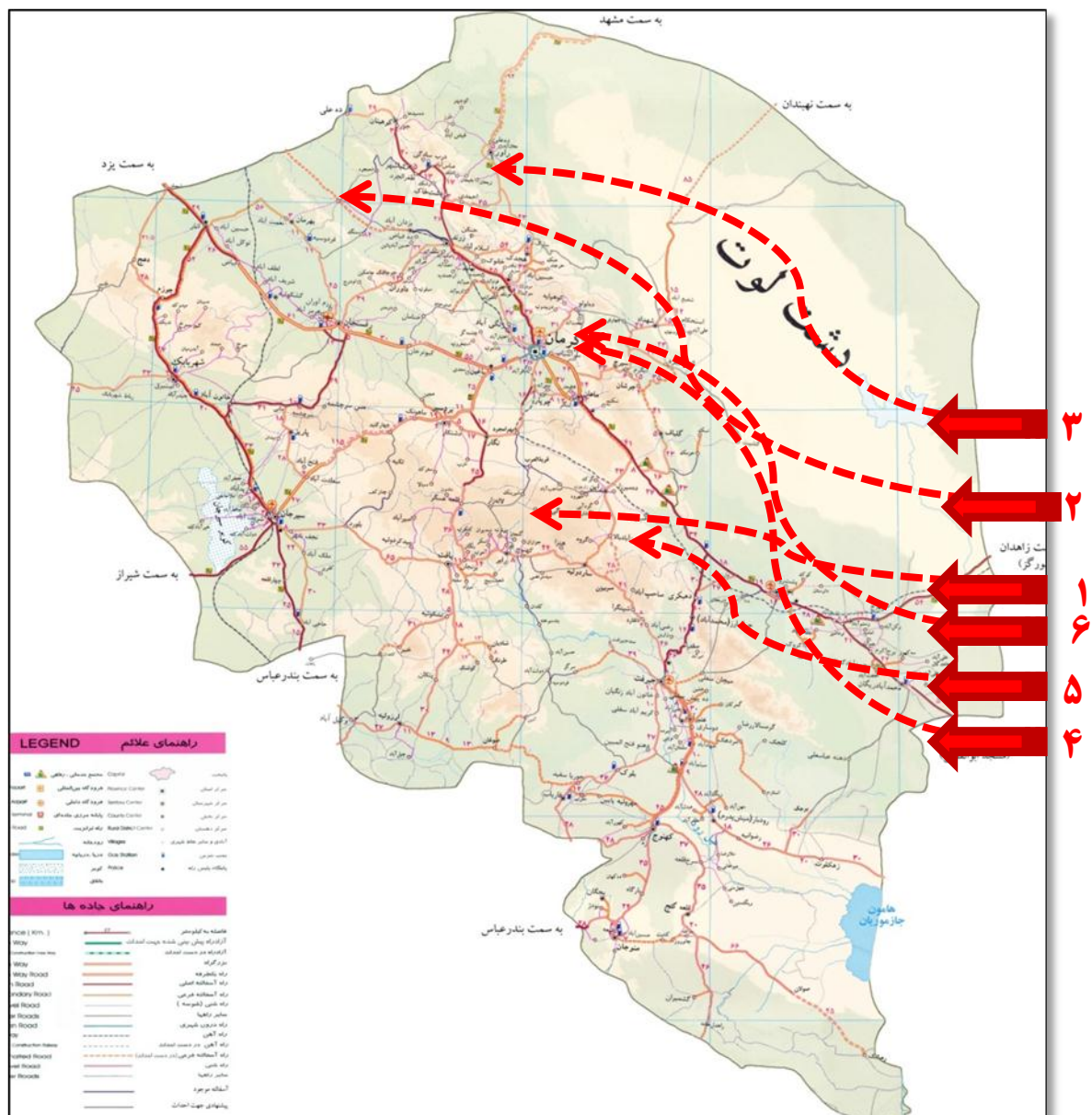
۳-۲-۳- مسیرهای قاچاق و ترانزیت و نیز شیوه‌های حمل مواد مخدر، روان‌گردان‌ها و

مواد پیش‌ساز

۳-۲-۳-۱- محدوده شمالی

این محدوده در عمق کویر لوت قرار گرفته و محموله‌های مواد مخدر پس از ورود از مناطق مرزی و با استفاده از خلأهای موجود به سهولت به شهرستان‌های کرمان، راور، کوهبنان و مناطق شهداد، گلباف، راین و ... وارد و سپس به استان‌های مجاور حمل می‌گردد، برابر بررسی‌های صورت گرفته و تجزیه و تحلیل انجام شده حدود ۲۰ درصد مواد مخدر به صورت مسلحانه از محورهای شمالی استان و کویر لوت به استان کرمان و نهایتاً استان‌های هم‌جوار و مرکز کشور حمل می‌شود که در این محدوده ۶ مسیر عمده برای انتقال مواد مخدر:

- ۱- زابل، نه‌بندن، دشت لوت، کلات شهداد ارتفاعات اندوه‌جرد ارتفاعات سیرچ و شهرستان کرمان
- ۲- زابل، دشتک، کوه لنگه، تپه‌های شنی، آب‌انبار شماره ۱ آب‌انبار شماره ۲ شهرستان‌های راور، کوهبنان و نهایتاً بافق در استان یزد
- ۳- زابل، سفیدآبه، مادکاریز، دشت لوت، آب‌انبار شماره ۱ آب‌انبار شماره ۵ و نهایتاً به سمت شهرستان طبس در استان یزد
- ۴- زاهدان، دشتک، سفیدآبه، دشت لوت و نهایتاً ارتفاعات لکرکوه در شهرستان راور
- ۵- زاهدان، نصرت‌آباد، دشت لوت، ارتفاعات نروئیه و کلاغونی در شهرستان گلباف
- ۶- زاهدان، نصرت‌آباد، دشت لوت و ارتفاعات حرجند در شهرستان راور

شکل ۳-۵: نقشه محدوده شمالی مسیر قاچاق و ترانزیت استان کرمان (منبع: اسماعیل پور، ۱۳۹۶: ۴)

۳-۲-۳-۲- محدوده میانی

این محدوده در حاشیه جنوبی کویر لوت و غرب ارتفاعات صعب‌العبور پیرسوران و دشت سمسور قرار گرفته که محموله‌های مواد مخدر پس از ورود به شهرستان‌های بهم، فهرج، ریگان، نرماشیر و ... به مرکز استان و نهایتاً استان‌های هم‌جوار و مرکز کشور حمل می‌گردند، برابر تجزیه و تحلیل صورت گرفته حدود ۳۰ درصد مواد مخدر

به صورت مسلحانه و جاسازی در انواع خودروهای سبک و سنگین، در این محدوده، از استان سیستان و بلوچستان به سمت استان کرمان و نهایتاً استان های هم جوار و مرکز کشور حمل می گردد که در این محدوده ۶ مسیر عمده برای انتقال به شرح ذیل وجود دارد:

۱- زاهدان، نصرت آباد، ارتفاعات پیرسوران، کهورک، شاهرخ آباد، فهرج، رستم آباد، بروات، بم و نهایتاً کرمان

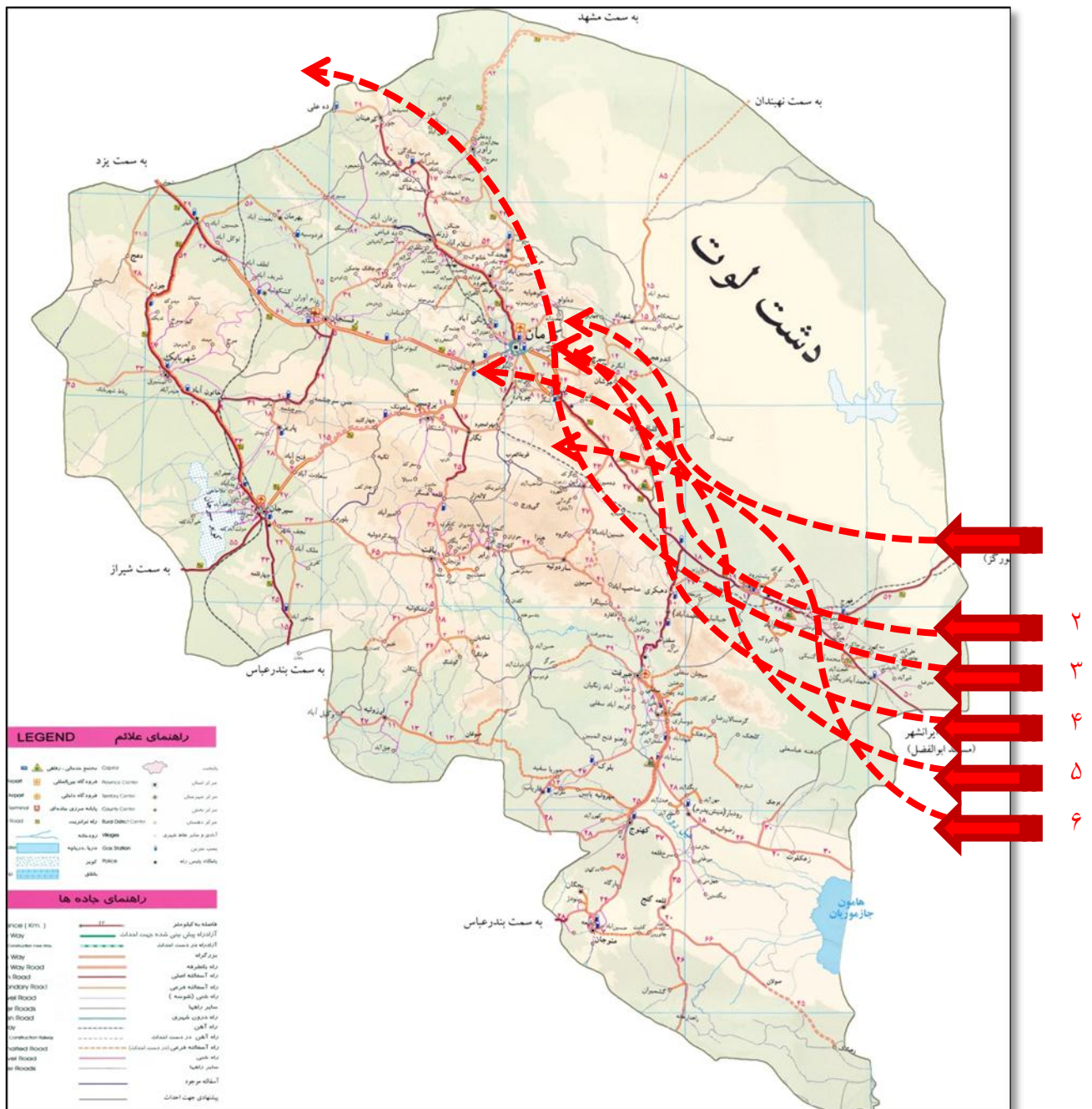
۲- ایرانشهر، دشت سمسور، ریگان، رستم آباد، بروات، بم و نهایتاً کرمان

۳- ایرانشهر، ریگان؛ عزیزآباد، نظام آباد، بم، سروستان، راین، بردسیر، رفسنجان و نهایتاً استان یزد

۴- زاهدان، سرچنگل، کورین، رحمت آباد، ریگان و گنبدکی

۵- زاهدان، شوره گز، فهرج، نماشیر، بم و کرمان

۶- ایرانشهر، مسجد ابوالفضل، ریگان، نماشیر، بم، کرمان

شکل ۳-۶: نقشه محدوده میانی مسیر قاجاق و ترانزیت استان کرمان (منبع: اسماعیل پور، ۱۳۹۶: ۴)

۳-۲-۳- محدودہ جنوبی

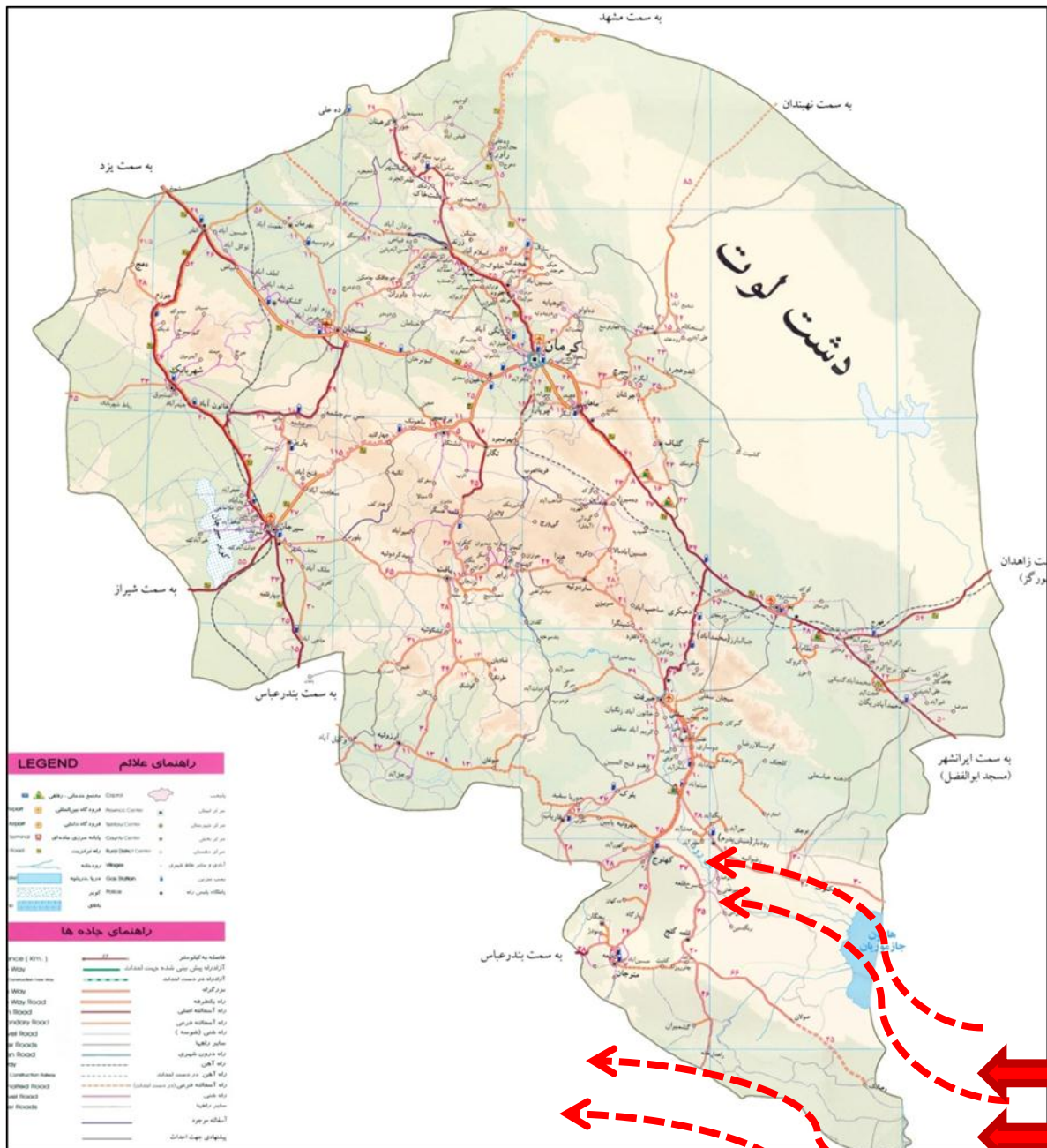
در این محدودہ قاچاقچیان مواد مخدر، عمدتاً از مناطق آلودہ شهرستان دلگان و جلگہ چاہ ہاشم در حوزہ استحفاظی سیستان و بلوچستان، بہ منطقہ جازموریان وارد و بہ شهرستان‌های جنوبی استان شامل رودبار، قلعہ گنج، منوجان، ریگان، فاریاب، جیرفت و کہنوج قسمت‌هایی از استان ہرمزگان وارد و سپس محمولہ‌های مواد را بہ استان‌های مجاور و مرکز کشور حمل می‌نمایند. برابر تجزیہ و تحلیل صورت گرفتہ حدود ۵۰ درصد مواد مخدر بہ صورت مسلحانہ و عمدتاً استفادہ از خودروهای سبک، از این محدودہ بہ سمت استان کرمان و متعاقباً استان‌های ہرمزگان، فارس و ... حمل می‌گردد کہ در این محدودہ ۴ مسیر عمدہ برای انتقال بہ شرح ذیل وجود دارد:

۱- خاش، ایرانشہر، بزمان، مسجد ابوالفضل، پل دختر کش، پل ہشتصد متری، ریگان، چگوری، کوشا و نہایتاً حوزہ استحفاظی عنبرآباد

۲- ایرانشہر، دلگان، چہل کنار، کہنوک سفلی، قاسم‌آباد، پنگ، زہکلوت، نہضت آباد و نہایتاً شهرستان رودبار

۳- ایرانشہر، سیل بند، کچک آباد، سوگ آباد، بالشتی، رمشک، منوجان، قلعہ گنج، ارتفاعات بشاگرد و نہایتاً شهرستان‌های میناب و رودان در استان ہرمزگان

۴- ایرانشہر، شمس‌آباد، بمپور، شورہ جازموریان، صولان، رمشک و نہایتاً شهرستان‌های منوجان و قلعہ گنج بہ سمت شهرستان‌های میناب و رودان در استان ہرمزگان

شکل ۳-۷: نقشه محدوده جنوبی مسیر قاچاق و ترانزیت استان کرمان (منبع: اسماعیل پور، ۱۳۹۶: ۴)

جدول ۳-۱: اطلاعات و تحلیل وضعیت فعالیتی ایستگاه‌های بازرسی فعال استان

ردیف	نام ایست و بازرسی	وضعیت		سال آغاز فعالیت	تجهیزات فنی و الکترونیکی	موقعیت استقرار		
		مصوب	غیر مصوب			شهرستان	نام محور تحت پوشش	مسافت از مرکز شهرستان به کیلومتر
۱	ایست و بازرسی مرصاد	✓		۸۷			سه‌راهی راین	۲۰
۲	ایست و بازرسی منوجان	✓		۵۸		کهنوج	کهنوج-منوجان-بندرعباس	۷۰
۳	ایست و بازرسی بهادر آباد	✓		۶۱		رودبار جنوب	سه‌راهی عنبرآباد-کهنوج-رودبار جنوب	۴۰
۴	ایست و بازرسی چشمه شور راور	✓		۹۱		راور	کیلومتر ۴۰ شمال جاده راور	۴۰
۵	ایست و بازرسی گردنه گنو		✓	۸۴		منوجان-قلعه گنج	منوجان-قلعه گنج حوالی گردنه گنو	۴۰

ایستگاه بازرسی مرصاد

مساحت: ۴ هکتار

سال تأسیس: ۱۳۸۷

محل استقرار: سه‌راهی راین

فصل چهارم

استخراج و تحلیل داده‌های تجربی

مقدمه

بی‌شک، آغازگر هر فرا گرد علمی ایجاد سؤال (سؤالات) مبنی بر آن است. محقق در این راستا در سیری تکاملی گام به گام به دنبال چرایی موضوع نقش بسته بر ذهن خویش، قواعد و چهارچوب‌های علمی تعریف‌شده، یک پژوهش را طی نموده تا در غایت امر، حقیقت بر وی نهان گردد. تمامی این سیر تکاملی بر نهاد یافته‌هایی جای می‌گیرد که داده‌های تحقیق نام دارند. محقق در فصل مستقل پس از ورود اطلاعات و داده‌های تحقیق، در سیستم آماری موردنظر خویش و انجام مراحل متعدد ریاضی و آماری، نهایتاً به بیان نتیجه این محاسبات می‌پردازد تا ضمن معرفی و بیان این یافته‌ها و داده‌ها، زمینه را جهت ورود به مهم‌ترین فصل پژوهش خویش که همان بررسی سؤالات تحقیق، نتیجه‌گیری و ارائه راهبردهاست، مهیا نماید.

۴-۱- یافته‌های توصیفی

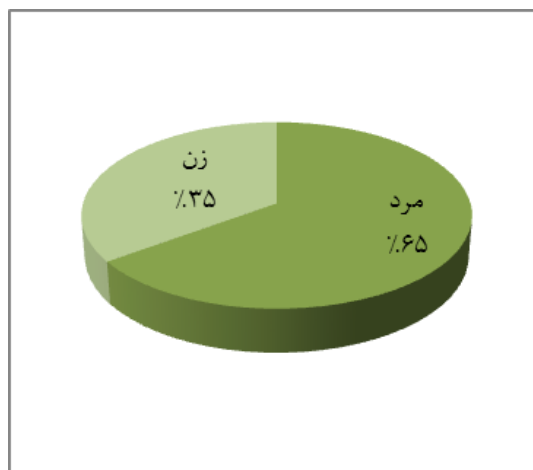
در بخش ابتدای پیش رو محقق، به بیان و توصیف داده‌های منتج از عمومی سؤالات پرسشنامه تحقیق می‌پردازد؛ که ارتباط مستقیمی با مسئله تحقیق نداشته است. در عین حال می‌توان در تحلیل تحقیق از آن استفاده نمود.

۴-۱-۱- مشخصات جنسی پاسخگویان

مطابق داده‌های تحقیق، با توجه به جدول (۴-۱) و شکل (۴-۱) از مجموع ۴۰۸ نفر پاسخگویان در منطقه موردنظر، ۲۶۷ نفر مرد و ۲۰۱ نفر زن می‌باشند. اکثریت پاسخگویان را گروه جنسی مردان (۶۵ درصد) تشکیل می‌دهند.

جدول ۴-۱: توزیع جنسی پاسخگویان

تعداد	جنسیت	فراوانی	درصد فراوانی
۴۰۸	مرد	۲۶۷	۶۵
	زن	۲۰۱	۳۵

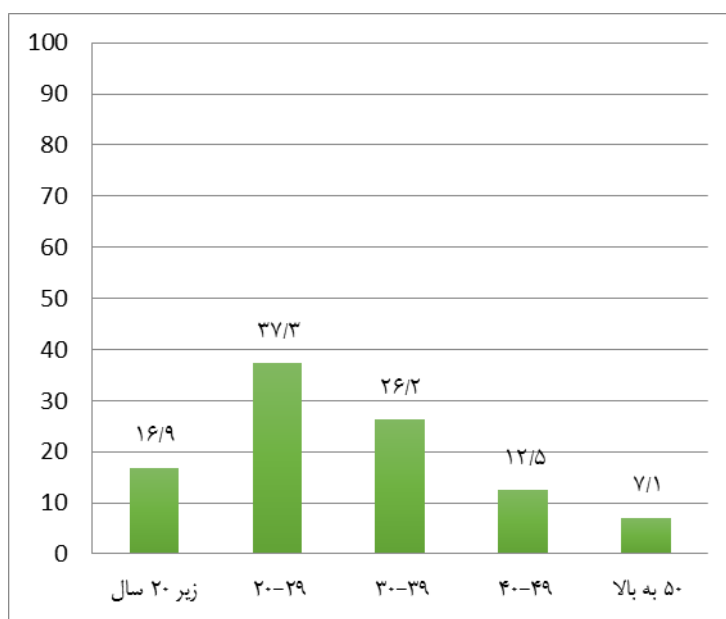
شکل ۴-۱: توزیع جنسی پاسخگویان

۴-۱-۲- توزیع سنی پاسخگویان

مطابق جدول (۴-۲) و شکل (۴-۲) بیشترین درصد فراوانی در گروه‌های عمده سنی فوق در میان پاسخگویان متعلق به گروه‌های سنی ۲۰-۲۹ سال با ۳۷,۳ درصد می‌باشد و کمترین آن در گروه سنی ۵۰ سال و بالاتر با ۷,۱ درصد از مجموع ۴۰۸ نفر پاسخگو است.

جدول ۴-۲: توزیع فراوانی و درصد فراوانی گروه‌های سنی پاسخگویان

گروه سنی	فراوانی	درصد فراوانی
زیر ۲۰ سال	۶۹	۱۶,۹
۲۰-۲۹	۱۵۲	۳۷,۳
۳۰-۳۹	۱۰۷	۲۶,۲
۴۰-۴۹	۵۱	۱۲,۵
۵۰ به بالا	۲۹	۷,۱

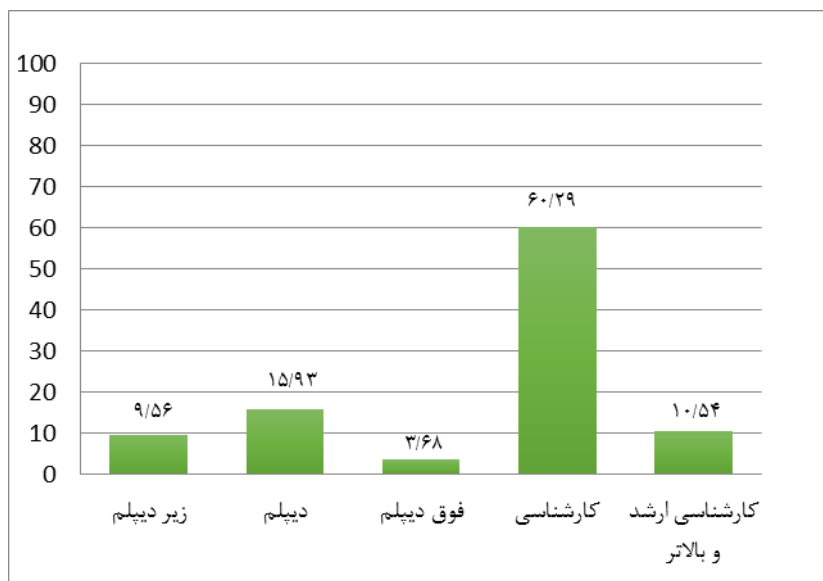
شکل ۴-۲: توزیع درصد فراوانی گروه‌های سنی پاسخگویان

۴-۱-۳- وضعیت تحصیلی پاسخگویان

در جامعه مورد بررسی، مطابق جدول (۳-۴) و شکل (۳-۴) از ۴۰۸ نفر پاسخگو، ۳۹ نفر دارای تحصیلات زیر دیپلم، ۶۵ نفر دارای تحصیلات دیپلم، ۱۵ نفر دارای تحصیلات فوق دیپلم، ۲۴۶ نفر کارشناسی و ۴۳ نفر دارای تحصیلات کارشناسی از شد و بالاتر می‌باشند؛ که این ارقام برابر است به ترتیب ۵,۹۶، ۱۵,۹۳، ۳,۶۸، ۶۰,۲۹ و ۱۰,۵۴ درصد می‌باشند.

جدول ۴-۳: فراوانی و درصد فراوانی سطح تحصیلات پاسخگویان

تعداد	پاسخگویان	فراوانی	درصد
۴۰۸	زیر دیپلم	۳۹	۹,۵۶
	دیپلم	۶۵	۱۵,۹۳
	فوق دیپلم	۱۵	۳,۶۸
	کارشناسی	۲۴۶	۶۰,۲۹
	کارشناسی ارشد و بالاتر	۴۳	۱۰,۵۴

شکل ۴-۳: درصد فراوانی سطح تحصیلات پاسخگویان

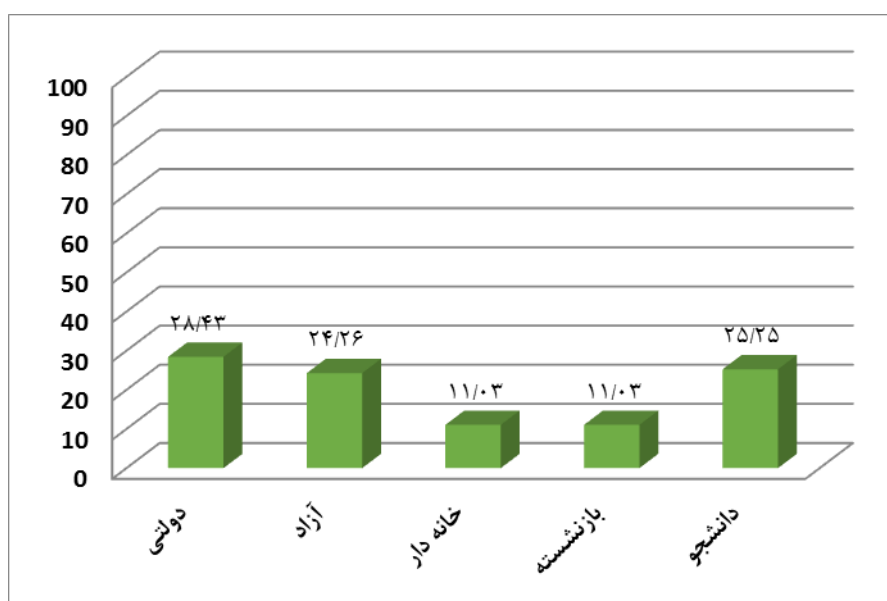
۴-۱-۴- وضعیت اشتغال پاسخگویان

با توجه جدول (۴-۴) و شکل (۴-۴) بیشترین درصد فراوانی اشتغال میان پاسخگویان متعلق به اشتغال

دولتی با ۲۸,۴۳ درصد می باشد و کمترین آن در اشتغال خانه دار و بازنشسته با ۱۱,۰۳ درصد می باشد.

جدول ۴-۴: فراوانی و درصد فراوانی اشتغال پاسخگویان

تعداد	پاسخگویان	فراوانی	درصد
۴۰۸	دولتی	۱۱۶	۲۸,۴۳
	آزاد	۹۹	۲۴,۲۶
	خانه دار	۴۵	۱۱,۰۳
	بازنشسته	۴۵	۱۱,۰۳
	دانشجو	۱۰۳	۲۵,۲۵

شکل ۴-۴: درصد فراوانی اشتغال پاسخگویان

۴-۲- یافته‌های تحلیلی تحقیق

همان‌گونه که در فصل سوم ذکر شد تحقیق پیشرو دارای دو هدف اساسی می‌باشد (شناسایی نقاط قوت و ضعف و مکان‌یابی بهینه) که جهت بررسی هدف اول تحقیق از سه روش آزمون T، تحلیل عاملی اکتشافی و مدل راهبردی SWOT و QSPM استفاده می‌شود. در راستایی هدف دوم تحقیق با استفاده از مدل منطق فازی در محیط GIS به مکان‌یابی ایست و بازرسی مرصاد پرداخته می‌شود.

۴-۲-۱- شناسایی عوامل مؤثر بر عملکرد ایست و بازرسی مرصاد با استفاده از آزمون تی

تک نمونه‌ای و تحلیل عاملی

با توجه به هدف تحقیق در این مرحله بررسی عوامل مؤثر بر عملکرد ایست و بازرسی مرصاد را این می‌باشد، در ابتدا برای بررسی وضعیت عوامل و شاخص‌ها مؤثر از آزمون T تک نمونه‌ای استفاده شده است. در واقع هدف از استفاده آزمون تی تک نمونه‌ای برای این است عوامل و نقاط مثبت و منفی مشخص شود. تا بتوانیم آزمون تحلیل عاملی را برای عوامل مثبت و منفی ایستگاه به‌طور جداگانه مورد بررسی قرار دهیم.

از آنجایی که برای پاسخ‌گویی به سؤالات از طیف (۱ تا ۵) استفاده شده است؛ بنابراین حد متوسط آن عدد ۳ می‌شود. در صورتی که میانگین از ۳ بالاتر بود نشان‌دهنده عوامل مطلوب و مثبت و در صورتی که پایین‌تر از ۳ باشد نشان‌دهنده نقاط نامطلوب و منفی در کیفیت عملکرد ایست و بازرسی مذکور می‌باشد.

جدول ۴-۵: آزمون T تک نمونه‌ای برای بررسی عوامل مؤثر بر عملکرد ایست و بازرسی مرصاد - راین

Test Value = 3					شاخص‌ها
اختلاف از میانگین	سطح معناداری (Sig)	مقدار آماره t	انحراف معیار	میانگین	
-۱,۴۶۵	-۵۱,۶۸۹	۰,۵۷۲	۱,۵۳	بانک اطلاعات ثبت مشخصات قاچاقچیان
.۹۲۱	-۳۱,۱۳۴	۰,۵۹۷	۲,۰۷	مهارت پرسنل ایست و بازرسی در شناسایی مسیرهای عبور افراد مسلح
-۱,۰۳۶	-۱۵,۹۴۰	۱,۳۱۳	۱,۹۶	آموزش‌های تخصصی به نیروهای عملیاتی و اطلاعاتی
.۵۴۱	۱۰,۰۴۰	۱,۰۸۹	۳,۵۴	گشت انتظامی فعال در راه‌های فرعی
.۷۳۵	۱۸,۱۲۱	۰,۸۱۹	۳,۷۳	تبادل تجربیات مأموران مبارزه با مواد مخدر و نیروی انتظامی
.۲۹۴	-۳,۵۲۱	۱,۶۸۷	۲,۷۰	استفاده از عوامل اطلاعاتی و مخبر در ایستگاه‌ها بازرسی
.۶۴۷	-۱۲,۹۷۲	۱,۰۰۷	۲,۳۵	شیوه‌های درگیری با قاچاقچیان و کاروان‌های مسلح
-۱,۰۰۴	-۱۳,۷۸۹	۱,۴۷۲	۱,۹۹	تجهیزات عکس‌برداری و رادیوگرافی از عناصر مشکوک
.۶۹۸	-۹,۷۱۸	۱,۴۵۱	۲,۳۰	امکانات خودروئی ایست و بازرسی
.۵۳۴	-۱۱,۵۰۰	۱,۳۵۷	۲,۴۶	استفاده از دستگاه‌های نوترون حرارتی
.۷۵۴	۱۲,۵۰۴	۱,۰۶۵	۲,۲۴	استفاده از دستگاه‌های الکترومغناطیسی
.۶۵۹	۲۴,۸۹۱	۰,۷۲۷	۳,۶۵	مهارت و توانایی نیروهای مستقر در ایستگاه
.۸۹۷	-۲۴,۹۴۷	۰,۹۵۲	۳,۸۹	شرایط جسمی، روحی و روانی مأموران
-۱,۱۷۶	۳,۵۰۰	۳,۲۱۱	۱,۸۲	امکانات رفاهی، ورزشی کارکنان در ایستگاه
.۵۵۶	-۲۵,۶۲۵	۱,۰۲۲	۳,۵۵	شرایط خدماتی و نیازمندی‌های حضور تمام‌وقت
۱,۲۹۶	۲۶,۵۸۷	۱,۱۰۰	۱,۷۰	دستگاه‌های اشعه ایکس برای تشخیص جاسازی
۱,۴۴۸	-۱۷,۶۳۰	۱,۰۷۲	۴,۴۴	استفاده از سگ‌های مواد یاب در کشف جاسازی
.۹۳۶	۶,۷۶۹	۰,۸۷۰	۲,۰۶	شناسایی باند‌های تهیه و توزیع مواد مخدر

۳,۲۹	۱,۰۹۰	-۱۵,۰۷۵	۲۹۱	اجرای عملیات تعقیب و مراقبت در ایستگاه
۲,۱۸	۲,۱۸۶	۵۶۶	۸۱۳	شناسنامه اطلاعاتی از بیوگرافی قاچاقچیان
۲,۹۳	۰,۹۹۷	-۱۷,۱۱۶	۵۷۲	۰۶۱	جابجایی کارکنان ایستگاه در فواصل زمانی و مکان- های شغلی مشخص
۲,۱۵	۱,۰۵۷	-۲۰,۲۶۴	۸۴۵	بهره‌مندی ایستگاه از سیستم‌های مکانیزه
۱,۹۳	۱,۲۷۱	-۹,۵۴۰	-۱,۰۶۱	استفاده از سیستم GPS برای ردیابی و کنترل
۲,۳۹	۲,۱۹۵	۵,۵۰۲	۶۰۰	بستر ارتباطات ماهواره‌ای و اینترنتی بین ایستگاه بازرسی
۳,۵۹	۰,۷۶۰	۳۶,۵۰۲	۵۹۸	نظارت کافی و دقیق بر محور ارتباطی
۴,۳۷	۱,۹۶۳	۵,۵۷۲	۱,۳۷۵	هم‌هنگی بین نیروهای انتظامی بازرسی با نیروهای دیگر نظیر نیروهای مسلح و ستاد مبارزه
۳,۵۴	۰,۹۴۵	۱۴,۹۲۱	۵۴۱	پایبندی جدی مسئولان مقابله با مواد مخدر
۳,۶۹	۱,۲۰۹	۶۵۵	۶۹۸	دست‌آلوده نبودن مسئولان در زمینه حمل و قاچاق
۲,۹۶	۲,۲۶۶	۶,۲۰۴	۵۱۳	۰۳۹	قرار گرفتن ایستگاه در قلب مسیرهای اصلی جنوب شرقی استان
۳,۶۹	۱,۶۶۰	-۷,۲۱۴	۶۹۶	قوت سیاست‌ها و برنامه‌های استان برای مقابله با مواد مخدر
۲,۴۰	۱,۴۴۲	-۳,۶۷۲	۵۹۳	وجود و نقش مؤثر زن در مجموعه کارکنان ایستگاه
۲,۷۳	۱,۲۱۵	-۱,۹۱۴	۲۶۲	به خدمت گرفتن نیروهای زن با آموزش‌های لازم در واحدهای اجرایی
۲,۸۸	۰,۸۸۶	۱۷,۷۵۱	۰۵۶	۱۱۵	آشنایی مأموران در شناخت مواد مخدر و شیوه‌های مقابله
۳,۷۷	۰,۹۲۲	۱۳,۱۰۰	۷۷۹	مشارکت نیروهای زن در مأموریت‌های عملیاتی
۳,۵۹	۱,۴۰۶	-۵,۲۴۶	۵۹۸	بهره‌گیری از فناوری‌های نوین ارتباطی
۲,۶۳	۱,۳۱۴	-۳,۳۵۱	۳۶۵	تسهیلات و تجهیزات موجود ایستگاه نظیر نورپردازی، گرمایشی و سرمایشی
۳,۷۱	۰,۸۲۵	۱۷,۴۴۹	۰۰۱	۲۱۸	مدیریت حاکم بر ایست و بازرسی مرصاد
۲,۶۰	۰,۸۰۱	-۱۰,۰۰۲	۷۱۳	شرایط مطلوب و امنیت شغلی برای کارکنان
۲,۵۹	۱,۸۶۳	-۴,۴۳۸	۳۹۷	انگیزه، اشتیاق پرسنل مرصاد در برابر مسئولیت انگاشته شده
۴,۰۶	۱,۵۹۲	۱۳,۲۷۵	۴۰۹	رعایت استانداردهای اخلاقی و کالایی کارمندا
۲,۸۶	۱,۸۸۶	-۱,۴۹۶	۱۳۶	۱,۰۴۶	گماردن وظایف کادر به‌طور چرخشی
۳,۸۶	۱,۰۳۶	۱۶,۹۱۶	۱۳۹	نفوذ مأمور و عامل مخبر در شبکه حمل‌ونقل مواد
۳,۷۹	۰,۹۷۹	۱۶,۳۷۱	۸۶۷	بازرسی بدنی و وسایل مسافران زنان و کودکان
۳,۲۲	۰,۶۶۷	۶,۸۲۵	۷۹۴	آشنایی و تب‌جهر مأموران بازرسی با انواع مواد مخدر

آشنایی مأموران با فنون تحقیق و بازجویی	۳,۲۳	۲,۶۶۰	۱,۷۴۹	۰.۸۱	۰.۲۲۵
آشنایی مأموران با روش جمع‌آوری اطلاعات	۳,۰۲	۲,۱۴۷	۰,۲۷۷	۰.۷۸۲	۰.۲۳۰
آشنایی مأموران پلیس با نحوه بازرسی بدنی	۳,۷۴	۰,۷۸۲	۱۹,۲۲۳	۰.۰۰۰	۰.۰۲۹
آشنایی مأموران پلیس با شگرد مجرمان زن	۳,۱۹	۱,۷۴۸	۲,۲۶۵	۰.۰۲۴	۰.۷۴۵
آشنایی مأموران با شگردهای کشف	۳,۸۲	۲,۶۴۱	۶,۳۳۵	۰.۰۰۰	۰.۱۹۶

منبع: محاسبات و یافته‌های میدانی محققین، ۱۳۹۶

۴-۲-۱-۱- آزمون تحلیل عاملی برای بررسی شاخص مثبت و منفی مؤثر بر عملکرد ایست و بازرسی مرصاد - راین

قبل از اجرای دستور تحلیل عاملی، مناسب بودن مجموعه داده‌ها برای این تحلیل از طریق آزمون^۱ BTS و KOM و مورد ارزیابی قرار گرفت. مقدار KOM به‌دست‌آمده که رضایت‌بخش بودن شاخص‌های انتخابی جهت استفاده از تکنیک تحلیل عاملی را نشان می‌دهد. لازم به توضیح است که مقدار KOM بین ۰ و ۱ است و اگر مقدار آن بیشتر از ۰/۵ باشد قابل قبول است. آزمون کرویت بارتلت فرض مرتبط بودن داده‌ها را آزمون می‌کند که مقدار بارتلت که در سطح ۱٪ معنی‌دار بود. به این معنی بین متغیرها هم‌بستگی معنی‌داری وجود دارد. بنابراین در کل، داده‌ها برای تحلیل عاملی مناسب بودند.

۴-۶: روایی عاملی برای سؤال‌های موردسنجش

نوع سؤالات	مقدار KMO	آزمون بارتلت	سطح معناداری
سؤال‌های مرتبط با عوامل منفی بر عملکرد مرصاد	۰.۸۲۰	۷۲۴۴,۵۸۸	۰.۰۰۰
سؤال‌های مرتبط با عوامل مثبت بر عملکرد مرصاد	۰.۷۲۴	۵۲۳۷۸۵۵	۰.۰۰۰

منبع: یافته‌های میدانی و محاسبات محقق: ۱۳۹۶

^۱ Bartlett Test

در اولین مرحله از پژوهش، به منظور آماده سازی و پردازش بیشتر اطلاعات، کاهش حجم شاخص های معرفی شده و نیز شناسایی عوامل، مجموعه شاخص های مذکور وارد مدل تحلیل عاملی شده است. با انجام این مرحله از پژوهش مؤلفه ها و جوانب بنیادین و زیربنایی شاخص های فوق مشخص و معرفی شوند که نتایج حاصل از استخراج عامل ها در این روش بر اساس روش تجزیه به مؤلفه های اصلی به دست آمده است.

جدول (۴-۷) متغیرهای پژوهش و چگونگی همبستگی متغیرها با یکدیگر به ترتیب اشتراک اولیه (Initial) و اشتراک استخراجی (Extraction) را نشان می دهد. اشتراک یک متغیر برابر مربع همبستگی چندگانه برای متغیرهای مربوطه با استفاده از عامل ها (به عنوان پیش بینی کننده) است. به دلیل اینکه ستون اشتراک اولیه، اشتراک ها را قبل از استخراج عامل (یا عامل ها) بیان می کند، تمامی اشتراک های اولیه برابر ۱ است. هرچه مقادیر اشتراک استخراجی بزرگ تر باشد، عامل های استخراج شده، متغیرها را بهتر نمایش می دهند. همان گونه که در جدول ۴-۷ مشخص شده اشتراک استخراجی تمام متغیرها بالاتر از ۰/۵ است.

جدول ۴-۷: همبستگی بین متغیرها ارزیابی عوامل منفی بر ایست بازرسی مرصاد - راین

شاخص	اشتراک اولیه	اشتراک استخراجی
بانک اطلاعات ثبت مشخصات قاچاقچیان	۱,۰۰۰	۶۰۶
مهارت پرسنل ایستگاه در شناسایی مسیرهای عبور افراد مسلح	۱,۰۰۰	۷۱۷
آموزش های تخصصی به نیروهای عملیاتی و اطلاعاتی	۱,۰۰۰	۷۶۶
استفاده از عوامل اطلاعاتی و مخبر در ایستگاه ها بازرسی	۱,۰۰۰	۷۹۰
شیوه های درگیری با قاچاقچیان و کاروان های مسلح	۱,۰۰۰	۷۶۸
تجهیزات عکس برداری و رادیوگرافی از عناصر مشکوک	۱,۰۰۰	۶۴۱
امکانات خودروئی ایست و بازرسی	۱,۰۰۰	۷۸۶
استفاده از دستگاه های نوترون حرارتی	۱,۰۰۰	۷۵۵
استفاده از دستگاه های الکترومغناطیسی	۱,۰۰۰	۷۷۰
امکانات رفاهی، ورزشی کارکنان در ایستگاه	۱,۰۰۰	۶۱۴
دستگاه های اشعه ایکس برای تشخیص جاسازی	۱,۰۰۰	۷۳۷
شناسایی باندهای تهیه و توزیع مواد مخدر	۱,۰۰۰	۷۳۲
شناسنامه اطلاعاتی از بیوگرافی قاچاقچیان	۱,۰۰۰	۷۹۶
جابجایی کارکنان ایستگاه در فواصل زمانی و مکان های شغلی	۱,۰۰۰	۶۶۳
مشخص		

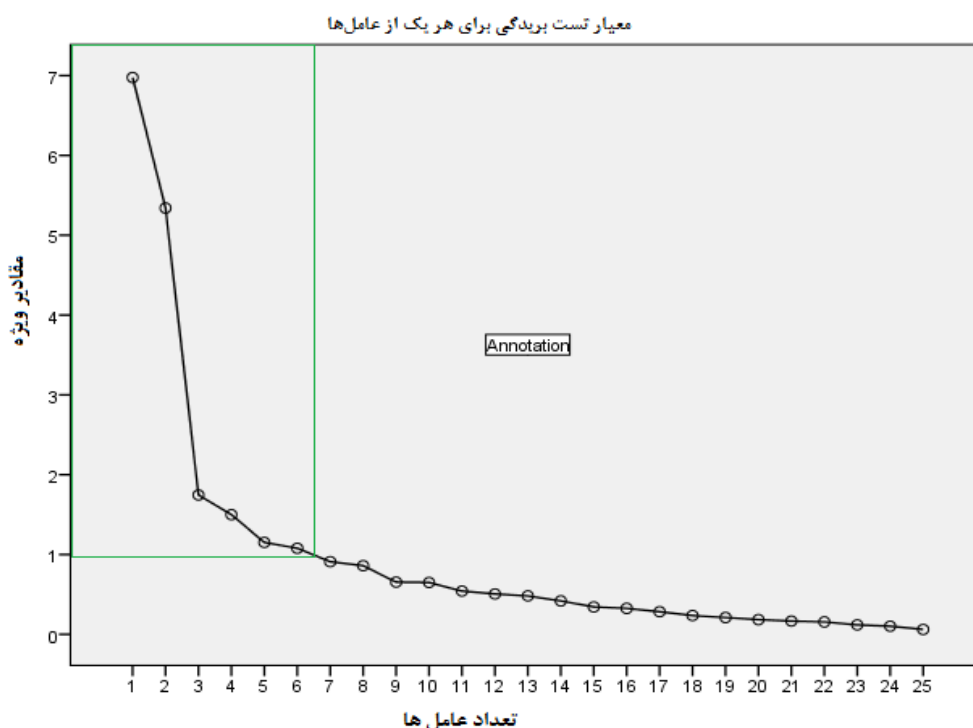
۰.۷۲۷	۱,۰۰۰	بهره‌مندی ایستگاه از سیستم‌های مکانیزه
۰.۷۳۶	۱,۰۰۰	استفاده از سیستم <i>GPS</i> برای ردیابی و کنترل
۰.۷۰۴	۱,۰۰۰	بستر ارتباطات ما هوازه‌ای و اینترنتی بین ایستگاه بازرسی
۰.۷۸۸	۱,۰۰۰	قرار گرفتن ایستگاه در قلب مسیرهای اصلی جنوب شرقی استان
۰.۸۷۰	۱,۰۰۰	وجود و نقش مؤثر زن در مجموعه کارکنان ایستگاه
۰.۸۶۰	۱,۰۰۰	به خدمت گرفتن نیروهای زن با آموزش‌های لازم در واحدهای اجرایی
۰.۷۶۳	۱,۰۰۰	آشنایی مأموران در شناخت مواد مخدر و شیوه‌های مقابله
۰.۶۲۳	۱,۰۰۰	تسهیلات و تجهیزات موجود ایستگاه نظیر نورپردازی، گرمایشی و سرمایشی
۰.۵۳۳	۱,۰۰۰	شرایط مطلوب و امنیت شغلی برای کارکنان
۰.۶۷۵	۱,۰۰۰	انگیزه، اشتیاق پرسنل مرصاد در برابر مسئولیت انگاشته شده
۰.۵۷۱	۱,۰۰۰	گما زدن وظایف کادر به‌طور چرخشی

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۶

در ادامه، گویه‌های نشان‌دهنده حیطه عوامل منفی ایست و بازرسی مرصاد از دیدگاه پاسخ‌دهندگان که در شش عامل تجهیزات و ابزار کشف، عملیات ارتباطی و نقش پلیس زن، عملیات اطلاعاتی، امنیت و مطلوبیت خدمتی، مهارت و شرایط وضعیت خدمتی دسته‌بندی شده است (جدول ۴-۸) تا سهم هر یک از این عوامل منفی قابل اندازه‌گیری باشد. نتایج به‌دست‌آمده نشان می‌دهد که عامل تجهیزات و ابزار کشف با (۲۷,۹۰ درصد واریانس)، در این بررسی بیشترین اهمیت را داشته است و بعد از آن، عملیات ارتباطی و نقش پلیس زن با (۲۱,۳۶ درصد واریانس)، عملیات اطلاعاتی با (۶,۹۸ درصد واریانس)، امنیت و مطلوبیت خدمتی (۵,۹۹ درصد واریانس)، مهارت (۴,۶۰ درصد واریانس) و شرایط وضعیت خدمتی (۴,۳۱ درصد واریانس) به ترتیب دارای اهمیت بیشتری از نظر عوامل منفی بوده‌اند. شایان ذکر است که مقادیر بار عاملی بر اساس میزان همبستگی هر متغیر با عامل موردنظر محاسبه شده است و مشابه مقادیر همبستگی تفسیرپذیر است، بنابراین مقادیر بار عاملی برای هر متغیر، میزان اهمیت آن متغیر را بیان می‌کند.

نمایش مقدار ویژه این شش عامل اصلی و دیگر عامل‌های باقیمانده را در شکل ۴-۵ به‌وضوح می‌توان مشاهده کرد. همان‌طور که در شکل می‌بینیم نتایج این آزمون در قالب یک نمودار نشان داده می‌شود که در آن

عامل‌ها یا مؤلفه‌ها در محور افقی (Y) و مقادیر در محور عمودی (X) نشان داده می‌شوند و عامل‌هایی که در شیب تند نمودار قرار دارند شمارش می‌شوند. بر اساس شکل زیر، مقدار ویژه عواملی که بیشتر از ۱ بوده‌اند برای محاسبه تعداد عامل‌ها انتخاب شدند زیرا در شیب تند نمودار قرار دارند؛ که مجموعاً، ۶ عامل داریم.

شکل ۴-۵: نمایش گرافیکی ارزش ویژه هر یک از عامل‌های استخراج شده (منفی)

با توجه به میزان بارهای عاملی به‌دست‌آمده از ماتریس چرخش یافته، می‌توان گفت که کمبود استفاده از دستگاه نوتورون حرارتی و استفاده از امکانات خودروئی از مهم‌ترین شاخص‌های عامل تجهیزات و ابزارهای کشف ایست و بازرسی مرصاد – راین محسوب می‌شود. از مهم‌ترین شاخص‌های منفی از نظر ارتباطی و نقش زن، وجود و نقش مؤثر زن در مجموعه کارکنان ایستگاه بوده است. از دیدگاه عامل عملیات ارتباطی، ضعف شناسایی باندهای تهیه و توزیع مواد مخدر و بانک اطلاعات ثبت مشخصات قاچاقچیان مهم‌ترین متغیر تأثیرگذار منفی بر ایست و بازرسی محدوده مورد مطالعه شناسایی شد. همچنین در عامل امنیت و مطلوبیت خدمتی، متغیر

شرایط نامطلوب و عدم امنیت شغلی برای کارکنان را نام برد. در عامل مهارت، مهارت پرسنل ایستگاه در شناسایی مسیرهای عبور افراد مسلح از مهم‌ترین متغیر منفی تأثیرگذار بر عملکرد ایست و بازرسی می‌توان نام برد؛ و در انتها در عامل شرایط وضعیت خدمتی متغیر جابجایی کارکنان ایستگاه در فواصل زمانی و مکان‌های شغلی نامشخص به عنوان یک مؤلفه ضعف شناسایی شده است.

جدول ۴-۸: عوامل منفی ایست و بازرسی مرصاد - راین و میزان بازهای عاملی به‌دست‌آمده		
نام عامل	گویه	بار عاملی (میزان ضرایب)
تجهیزات و ابزار کشف	استفاده از دستگاه نوترون حرارتی	۰.۸۴۵
	استفاده از دستگاه الکترومغناطیسی	۰.۶۹۲
	استفاده از سیستم جی.پی.اس برای ردیابی و کنترل	۰.۶۳۲
	امکانات خودروئی ایست و بازرسی	۰.۸۰۷
	تسهیلات و تجهیزات موجود ایستگاه نظیر نورپردازی، گرمایشی و سرمایشی	۰.۶۱۵
	تجهیزات عکس‌برداری و رادیوگرافی از عناصر مشکوک	۰.۷۸۸
	دستگاه‌های اشعه ایکس برای تشخیص جاسازی	۰.۷۷۷
	گما زدن وظایف کادر به‌طور چرخشی	۰.۶۷۳
عملیات ارتباطاتی و نقش پلیس زن	به خدمت گرفتن نیروهای زن با آموزش‌های لازم در واحدهای اجرایی	۰.۶۸۵
	بستر ارتباطات ما هواره‌ای و اینترنتی بین ایستگاه بازرسی	۰.۷۴۰
	وجود و نقش مؤثر زن در مجموعه کارکنان ایستگاه	۰.۸۳۶
	آشنایی مأموران در شناخت مواد مخدر و شیوه‌های مقابله	۰.۶۳۲
بانک اطلاعاتی	بانک اطلاعات ثبت مشخصات قاچاقچیان	۰.۷۳۴
	شناسایی باندهای تهیه و توزیع مواد مخدر	۰.۷۵۰
	شناسنامه اطلاعاتی از بیوگرافی قاچاقچیان	۰.۵۹۸
	بهره‌مندی ایستگاه از سیستم‌های مکانیزه	۰.۶۳۴
	قرار گرفتن ایستگاه در قلب مسیرهای اصلی جنوب شرقی استان	۰.۳۶۱
امنیت و مطلوبیت خدمتی	شرایط مطلوب و امنیت شغلی برای کارکنان	۰.۶۸۹
	انگیزه، اشتیاق پرسنل مرصاد در برابر مسئولیت انگاشته شده	۰.۴۸۹
	امکانات رفاهی، ورزشی کارکنان در ایستگاه	۰.۴۷۳
مهارت	مهارت پرسنل ایستگاه در شناسایی مسیرهای عبور افراد مسلح	۰.۷۷۵
	شیوه‌های درگیری با قاچاقچیان و کاروان‌های مسلح	۰.۶۱۵
شرایط وضعیت	جابجایی کارکنان ایستگاه در فواصل زمانی و مکان‌های شغلی	۰.۸۰۷

خدمتی	مشخص
-------	------

مأخذ: یافته‌های و محاسبات محقق، ۱۳۹۶

همان‌طور که در جدول همبستگی متغیرها (۴-۸) نشان داده شده است، اشتراک استخراجی تمام متغیرها بالاتر از ۰٫۵ است و در نتیجه قابل اندازه‌گیری در گام بعدی می‌باشند؛ که متغیر آشنایی مأموران با شگردهای کشف به گام بعدی راه نیافت.

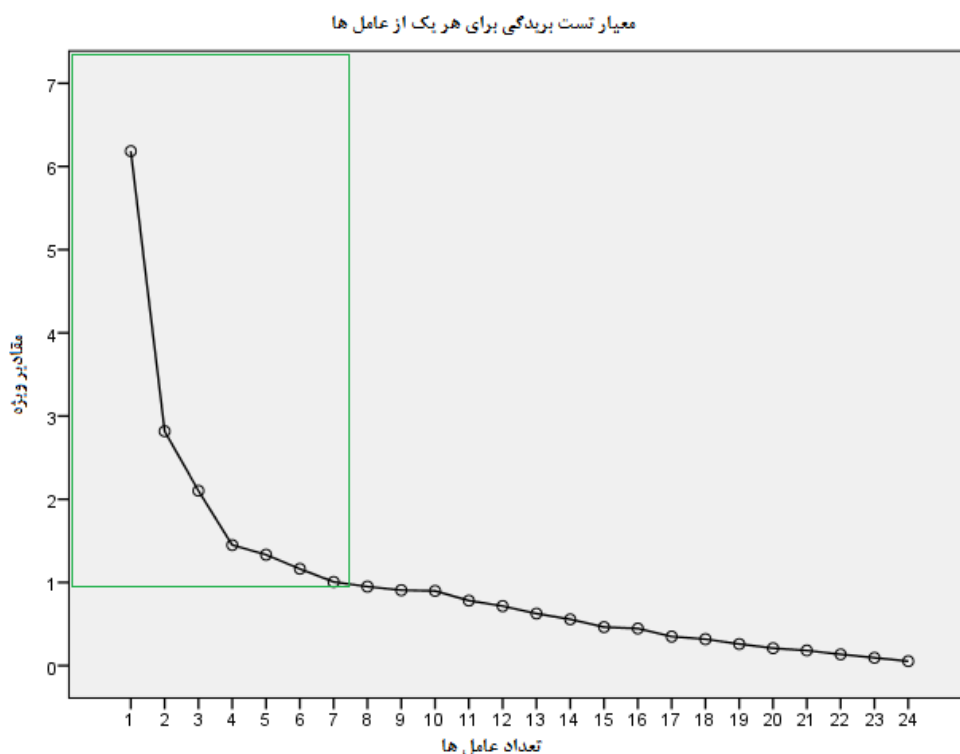
جدول ۴-۸: همبستگی بین متغیرها ارزیابی عوامل مثبت بر ایست بازرسی مرصاد - راین

اشتراک استخراجی	اشتراک اولیه	شاخص
۰٫۷۰۳	۱٫۰۰۰	گشت انتظامی فعال در راه‌های فرعی
۰٫۷۴۱	۱٫۰۰۰	تبادل تجربیات مأموران مبارزه با مواد مخدر و نیروی انتظامی
۰٫۷۷۱	۱٫۰۰۰	مهارت و توانایی نیروهای مستقر در ایستگاه
۰٫۷۴۳	۱٫۰۰۰	شرایط جسمی، روحی و روانی مأموران
۰٫۵۹۸	۱٫۰۰۰	شرایط خدماتی و نیازمندی‌های حضور تمام‌وقت
۰٫۷۷۵	۱٫۰۰۰	استفاده از سگ‌های مواد یاب در کشف جاسازی
۰٫۷۴۸	۱٫۰۰۰	اجرای عملیات تعقیب و مراقبت در ایستگاه
۰٫۷۶۱	۱٫۰۰۰	نظارت کافی و دقیق بر محور ارتباطی
۰٫۷۴۳	۱٫۰۰۰	هماهنگی بین نیروهای انتظامی بازرسی با نیروهای دیگر نظیر نیروهای مسلح و ستاد مبارزه
۰٫۶۶۴	۱٫۰۰۰	پایبندی جدی مسئولان مقابله با مواد مخدر
۰٫۶۵۹	۱٫۰۰۰	دست‌آلوده نبودن مسئولان در زمینه حمل و قاچاق
۰٫۷۰۶	۱٫۰۰۰	قوت سیاست‌ها و برنامه‌های استان برای مقابله با مواد مخدر
۰٫۵۶۰	۱٫۰۰۰	مشارکت نیروهای زن در مأموریت‌ها
۰٫۷۷۲	۱٫۰۰۰	بهره‌گیری از فناوری‌های نوین ارتباطی
۰٫۸۷۸	۱٫۰۰۰	مدیریت حاکم بر ایست و بازرسی مرصاد
۰٫۷۳۰	۱٫۰۰۰	رعایت استانداردهای اخلاقی و کالایی کارمندا
۰٫۸۳۸	۱٫۰۰۰	نفوذ مأمور و عامل مخبر در شبکه حمل‌ونقل مواد
۰٫۷۹۴	۱٫۰۰۰	بازرسی بدنی و وسایل مسافران زنان و کودکان
۰٫۷۳۹	۱٫۰۰۰	آشنایی و تبحر مأموران بازرسی با انواع مواد مخدر
۰٫۵۲۸	۱٫۰۰۰	آشنایی مأموران با فنون تحقیق و بازرجویی
۰٫۵۹۵	۱٫۰۰۰	آشنایی مأموران با روش جمع‌آوری اطلاعات

آشنایی مأموران پلیس با نحوه بازرسی بدنی	۱,۰۰۰	۰.۷۳۲
آشنایی مأموران پلیس با شگرد مجرمان زن	۱,۰۰۰	۰.۹۱۲
آشنایی مأموران با شگردهای کشف	۱,۰۰۰	۰.۱۶۵

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۶

نتایج تحلیل عاملی حیطه عوامل مثبت مؤثر بر عملکرد ایست و بازرسی مذکور در جدول (۴-۹) نشان داده شده است. پس از چرخش عاملی به روش وریماکس متغیرهای این بخش در هفت عامل ایجاد توانایی و تخصص، سیاست‌ها و برنامه‌ها، مدیریت و تعهد، هماهنگی و نظارت، آمادگی مأموران پلیس، بستر ارتباطات و مشارکت پلیس زن دسته‌بندی شد. در این رابطه، عامل توانایی و تخصص با ۲۵,۷۶ درصد واریانس، بیشترین اهمیت را در این بررسی داشته و بعد از آن، سیاست‌ها و برنامه‌ها (با ۱۱,۷۳ درصد واریانس)، مدیریت و تعهد (با ۸,۷۵ درصد واریانس)، هماهنگی و نظارت (با ۶,۰۴ درصد واریانس) آمادگی مأموران پلیس (با ۵,۵۵ درصد واریانس)، بستر ارتباطات (با ۴,۸۴ درصد واریانس) و مشارکت پلیس زن (با ۴,۱۹ درصد) به ترتیب دارای اهمیت بیشتری از نظر عوامل مثبت بر عملکرد ایست و بازرسی مرصاد بوده‌اند. نمایش مقدار ویژه این هفت عامل اصلی مثبت و دیگر عامل‌های باقیمانده را در شکل ۴-۶ به وضوح می‌توان مشاهده کرد. بر اساس شکل زیر، مقدار ویژه عواملی که بیشتر از ۱ بوده‌اند برای محاسبه تعداد عامل‌ها انتخاب شدند زیرا در شیب تند نمودار قرار دارند؛ که مجموعاً، ۷ عامل داریم.

شکل ۴-۶: نمایش گرافیکی ارزش ویژه هر یک از عامل‌های استخراج شده (مثبت)

توجه به میزان بارهای عاملی به‌دست‌آمده، می‌توان گفت که آشنایی مأموران پلیس با شگرد مجرمان زن، مهارت و توانایی نیروهای مستقر در ایستگاه و آشنایی و تبحر مأموران بازرسی با انواع مواد مخدر از مهم‌ترین عوامل مثبت ایست بازرسی مرصاد با توجه به عامل توانایی و تخصص پلیس، از جنبه سیاست و برنامه‌ها نیز اجرای عملیات و مانور در محل آلوده به مواد مخدر، از دیدگاه عامل مدیریت و تعهد مهم‌ترین متغیر مدیریت حاکم بر ایست و بازرسی مرصاد، در عامل هماهنگی و نظارت متغیر استفاده از سگ‌های مواد یاب در کشف جاسازی، در عامل آمادگی فعالیت پلیس متغیر شرایط جسمی، روحی و روانی مأموران، در عامل بستر ارتباطات متغیر تبادل تجربیات مأموران مبارزه با مواد مخدر و نیروی انتظامی و در عامل مشارکت پلیس زن، متغیر مشارکت نیروهای زن در مأموریت‌ها به عنوان مهم‌ترین نقاط مثبت یا به عبارتی مؤلفه‌های تأثیرگذار مثبت شناسایی شده‌اند.

جدول ۴-۹: عوامل مثبت ایست و بازرسی مرصاد - راین و میزان بارهای عاملی به دست آمده

نام عامل	گویه	بار عاملی (میزان ضرایب)
توانایی و تخصص پلیس	بازرسی بدنی و وسایل مسافران زنان و کودکان	۰,۶۰۵
	آشنایی و تبصر مأموران بازرسی با انواع مواد مخدر	۰,۷۳۳
	مهارت و توانایی نیروهای مستقر در ایستگاه	۰,۷۳۲
	آشنایی مأموران با فنون تحقیق و بازجویی	۰,۶۶۹
	آشنایی مأموران با روش جمع آوری اطلاعات	۰,۷۲۸
	آشنایی مأموران پلیس با نحوه بازرسی بدنی	۰,۶۸۶
	آشنایی مأموران پلیس با شگرد مجرمان زن	۰,۸۹۳
سیاست‌ها، برنامه‌ها	قوت سیاست‌ها و برنامه‌های استان برای مقابله با مواد مخدر	۰,۱۲۱
	اجرای عملیات تعقیب و مراقبت در ایستگاه	۰,۲۵۲
	اجرای عملیات و مانور در محل آلوده به مواد مخدر	۰,۸۰۴
مدیریت و تعهد	مدیریت حاکم بر ایست و بازرسی مرصاد	۰,۷۸۰
	دست آلوده نبودن مسئولان در زمینه حمل و قاچاق	۰,۵۹۷
	نظارت کافی و دقیق بر محور ارتباطی	۰,۵۰۲
	پایبندی جدی مسئولان مقابله با مواد مخدر	۰,۲۹۶
هماهنگی و نظارت	گشت انتظامی فعال در راه‌های فرعی	۰,۴۰۷
	استفاده از سگ‌های مواد یاب در کشف جاسازی	۰,۷۷۰
	هماهنگی بین نیروهای انتظامی بازرسی با نیروهای دیگر نظیر نیروهای مسلح و ستاد مبارزه	۰,۶۴۸
	نفوذ مأمور و عامل مخبر در شبکه حمل و نقل مواد	۰,۴۶۴
آمادگی فعالیت پلیس	تأمین شرایط خدماتی و نیازمندی‌های حضور تمام وقت پلیس زن	۰,۳۲۵
	شرایط جسمی، روحی و روانی مأموران	۰,۷۷۹
بستر ارتباطات	تبادل تجربیات مأموران مبارزه با مواد مخدر و نیروی انتظامی	۰,۹۰۹
	بهره‌گیری از فناوری‌های نوین ارتباطی	۰,۸۱۱
مشارکت پلیس زن	مشارکت نیروهای زن در مأموریت‌ها	۰,۴۹۰

مأخذ: یافته‌های و محاسبات محقق، ۱۳۹۶

۴-۲-۲- ارزیابی و تحلیل نقاط قوت و ضعف ایست و بازرسی مرصاد با استفاده از مدل

SWOT و برنامه‌ریزی استراتژیک کمی QSPM

مدل SWOT^۱ یکی از ابزارهای استراتژیک تطابق نقاط قوت و ضعف درون سیستمی با فرصت‌ها و تهدیدات برون سیستمی است. مدل SWOT تحلیل استراتژیکی را برای شناسایی این عوامل و انتخاب استراتژی که بهترین تطابق بین آن‌ها را ایجاد می‌نماید، ارائه می‌دهد از این دیدگاه این مدل یک استراتژی مناسب قوت‌ها و فرصت‌ها را به حداکثر، ضعف‌ها و تهدیدها را به حداقل می‌رساند. در واقع نقطه کلیدی این مدل تجربه و تحلیل دامنه‌ای از همه جنبه‌های موقعیتی سیستم و نتیجه فراهم‌کننده چارچوب مفیدی برای انتخاب راهبرد است (حکمت نیا و همکار، ۱۳۸۵: ۲۹۴). از این‌رو جهت ارائه راهبردهای مناسب برنامه‌ریزی برای پایداری ایست و بازرسی مرصاد راین به شناسایی عناصر و مؤلفه‌های چهارگانه در جهت رفع ضعف‌ها و تهدیدها و بهبود قوت‌ها و فرصت‌ها امری اجتناب‌ناپذیر تلقی می‌شود.

در ایستگاه مورد مطالعه شده تعداد ۱۲ قوت در برابر ۱۷ نقطه ضعف داخلی و تعداد ۹ فرصت خارجی در برابر ۱۷ تهدید خارجی شناسایی و بررسی شده است. همچنین از طریق پوش نوار مصاحبه، مزیت‌ها و محدودیت‌های عمده محدوده جهت اولویت‌بندی گزینه‌ها از مطلعین و کارشناسان و پرسنل ایست و بازرسی مرصاد ارزیابی شده است. در جدول شماره (۴-۱۰) و (۴-۱۱) رتبه و نمره نهایی هریک از نقاط قوت، ضعف، فرصت و تهدید جهت اولویت‌بندی و تعیین ضریب اهمیت نشان داده شده است.

همان‌طور که جدول شماره (۴-۱۰) نشان می‌دهد: عواملی چون موقعیت ایستگاه به لحاظ کنترل خودروهای حامل مواد مخدر در جاده اصلی جیرفت - بم به کرمان، بازرسی بدنی افراد مشکوک به حمل مواد مخدر، بهره‌گیری از سگ‌های مواد یاب در کشف جاسازی‌های مواد مخدر، یکی از ایستگاه‌های حساس و مجهز کشور به دلیل قرار گرفتن در مسیر تردد حمل‌ونقل بین‌المللی، مقابله با ورود اتباع بیگانه (افاغنه) و مقابله با ورود

^۱ - Strengths, Weaknesses, Opportunities and Threats

کالای قاچاق مهم‌ترین نقاط قوت ایست و بازرسی مرصاد در منطقه ذکر شده‌اند. فقدان به‌کارگیری روش‌های جدید و نوین فنی و الکترونیکی، بهره‌برداری شبکه‌های مواد مخدر از فناوری‌های جدید، عدم وجود مکان مناسب نگهداری متهمین و بعد مسافت که باعث شده اعزام متهمین به شهر کرمان با ریسک انجام شود، وجود محلی برای نگهداری موقت افغانه دستگیر شده غیرمجاز و فقدان نیروی انسانی مجرب و متخصص در امر مبارزه با مواد مخدر در ایستگاه، از مهم‌ترین نقاط ضعف شناسایی شده ایست و بازرسی در این منطقه می‌باشند.

رتبه ۱: ضعف بحرانی رتبه ۲: ضعف معمولی رتبه ۳: قوت معمولی رتبه ۴: قوت عالی

جدول ۴- ۱۰: ماتریس ارزیابی عوامل داخلی (IFE) - ایست و بازرسی مرصاد راین

نمره	رتبه (۱-۴)	ضریب اهمیت	عوامل داخلی	نقطه قوت/ضعف
۰,۱۵	۴	۰,۰۵	موقعیت ایستگاه به لحاظ کنترل خودروهای حامل مواد مخدر در جاده اصلی جیرفت - بم به کرمان	نقاط قوت
۰,۱۲	۳	۰,۰۴	فراهم کردن امنیت در منطقه	
۰,۰۹	۳	۰,۰۳	مجهزترین و بهترین ایست و بازرسی استان	
۰,۰۹	۳	۰,۰۳	بازرسی بدنی افراد مشکوک به حمل مواد مخدر	
۰,۱۶	۴	۰,۰۴	مقابله با ورود کالای قاچاق	
۰,۰۹	۳	۰,۰۳	وجود نیروی زن برای بازرسی بدنی بانوان	
۰,۱۲	۳	۰,۰۴	وجود مکان مناسب (کانکس) برای انجام بازرسی بدنی زنان مشکوک به حمل مواد توسط پرسنل زن	
۰,۱۶	۴	۰,۰۴	بازرسی وسایل نقلیه و کشف جاسازی‌ها	
۰,۲۴	۴	۰,۰۶	بهره‌گیری از سگ‌های مواد یاب در کشف جاسازی‌های مواد مخدر	
۰,۲۰	۴	۰,۰۵	یکی از ایستگاه‌های حساس و مجهز کشور به دلیل قرار گرفتن در مسیر تردد حمل و نقل بین‌المللی	
۰,۲۴	۴	۰,۰۶	مقابله با ورود اتباع بیگانه (افغانه)	
۰,۰۹	۳	۰,۰۳	شناسایی عوامل حمل و توزیع مواد مخدر	
۱/۷۵	-	۰/۵	جمع	
۰,۰۶	۲	۰,۰۳	فقدان بانک جامع اطلاعاتی در لایه‌های گوناگون قاچاق مواد مخدر و انجام امور موازی	نقاط ضعف
۰,۰۳	۱	۰,۰۳	همجواری با بزرگ‌ترین تولیدکننده تریاک و هروئین در جهان	
۰,۰۶	۲	۰,۰۳	مسافت زیاد ایستگاه تا شهر کرمان که هزینه‌ها سازمانی را	

			افزایش داده است	
۰,۰۶	۲	۰,۰۳	عدم پیوند و هماهنگی اطلاعات بین مرزی (داخلی و خارجی بین نیروهای دست‌اندرکار)	W۴
۰,۰۴	۱	۰,۰۴	فقدان به‌کارگیری روش‌های جدید و نوین فنی و الکترونیکی	W۵
۰,۰۴	۱	۰,۰۴	بهره‌برداری شبکه‌های مواد مخدر از فناوری‌های جدید	W۶
۰,۰۵	۱	۰,۰۵	عدم وجود مکان مناسب نگهداری متهمین و بعد مسافت که باعث شده اعزام متهمین به شهر کرمان با ریسک انجام شود	W۷
۰,۰۲	۱	۰,۰۲	کمبود تجهیزات و امکانات گرمایشی و سرمایشی برای پرسنل	W۸
۰,۰۶	۲	۰,۰۳	استفاده از خودروها سنگین شخصی و مسافربری در قالب پوشش به‌ظاهر قانونی	W۹
۰,۰۴	۲	۰,۰۲	نگرش کشفیات محوری در حوزه مقابله با عرضه	W۱۰
۰,۰۳	۱	۰,۰۳	عدم تبادل اخبار و اطلاعات توسط ایستگاه‌های استان و استان‌های هم‌جوار	W۱۱
۰,۰۴	۱	۰,۰۴	عدم وجود محلی برای نگهداری موقت افغانه دستگیر شده غیرمجاز	W۱۲
۰,۰۲	۲	۰,۰۲	عدم وجود دستگاه تصفیه آب در ایستگاه‌های بازرسی	W۱۳
۰,۰۴	۲	۰,۰۲	عدم اختصاص خط تلفن ثابت و فاکس جهت انجام امور اداری	W۱۴
۰,۰۳	۱	۰,۰۳	فقدان نیروی انسانی مجرب و متخصص در امر مبارزه با مواد مخدر در ایستگاه	W۱۵
۰,۰۴	۲	۰,۰۲	خاکی بودن محوطه ایستگاه و نارضایتی پرسنل و ارباب‌رجوع‌ها (مطابق شکل ۴-۷)	W۱۶
۰,۰۴	۲	۰,۰۲	قرار گرفتن در منطقه‌ای با آب‌وهوای سرد و خشن در زمستان‌ها	W۱۷
۰,۷	-	۰/۵	جمع	
۲,۴۵		۱	جمع قوت‌ها و ضعف‌ها	

منبع: یافته‌های تحقیق، ۹۷-۱۳۹۶

شکل ۴-۷: تصاویر محوطه خاکی ایست و بازرسی مرصاد

با توجه به جدول شماره (۴-۱۱)، تکمیل و تجهیز نمودن سوله تخلیه بار ساخته شده (شکل ۴-۸) در پارکینگ روی جاده (با تجهیز جرثقیل، دستگاه X-ray و ...)، ساخت آشیانه برای سگ‌های مواد یاب که از تهران به این ایستگاه اعزام می‌شوند، توسعه امکانات مخابراتی پیشرفته و تجهیز دستگاه لیفتراک در سوله در حال ساخت جهت تخلیه بار کامیون‌های مشکوک مهم‌ترین فرصت‌ها پیش رو جهت توسعه ایستگاه شناسایی شده‌اند؛ و به وجود آمدن مشکلات در ردیابی مستمر و مداوم عناصر اصلی در توزیع مواد مخدر با توجه به کمبود امکانات فنی و تجهیزات پیشرفته مخابراتی، با توجه به اینکه یگان فاقد حصار کشی (شکل ۴-۹)

می‌باشد امکان ورود افراد غیرمجاز و سبب ایجاد خلأ امنیتی می‌شود، همچنین ایستگاه در نقطه‌ای قرار دارد که می‌توان به راحتی از اطراف آن عبور، گریز از راه‌های فرعی، امکان دور زدن ایستگاه بازرسی، عدم تناسب بین امکانات و منابع قاچاقچیان با نیروهای مبارزه کننده، انتقال مواد مخدر به صورت مسلحانه و اسکورتی و درآمد بالای ناشی از تجارت مواد مخدر به عنوان مهم‌ترین تهدیدهای پیشروی ایست و بازرسی مرصاد راین ذکر شده‌اند.

جدول ۴- ۱۱: ماتریس ارزیابی عوامل خارجی (EFE) - ایست و بازرسی مرصاد راین

ردیف	عوامل خارجی	ضریب اهمیت	رتبه (۱-۴)	نمره
فرصت‌ها	O۱ تقویت سیستم دوربین‌های مدار بسته ایستگاه	۰,۰۵	۳	۰,۱۵
	O۲ آسفالت محوطه ایستگاه با توجه به خاکی بودن محوطه جهت افزایش رضایت کلیه پرسنل و ارباب رجوع‌ها	۰,۰۵	۳	۰,۱۵
	O۳ تکمیل و تجهیز نمودن سوله تخلیه بار ساخته شده در پارکینگ روی جاده (با تجهیز جرثقیل، دستگاه X-ray و ...)	۰,۰۷	۴	۰,۲۸
	O۴ ساخت یک سالن ورزشی جهت استفاده پرسنل و کادر وظیفه	۰,۰۴	۳	۰,۱۲
	O۵ ساخت آشیانه برای سگ‌های مواد یاب که از تهران به این ایستگاه اعزام می‌شوند	۰,۰۷	۴	۰,۲۸
	O۶ ایجاد و نصب ۵ تابلو سه فاز جهت روشنایی این یگان جهت بهبود وضعیت روشنایی این ایستگاه	۰,۰۵	۴	۰,۲
	O۷ توسعه امکانات مخابراتی پیشرفته	۰,۰۷	۴	۰,۲۸
	O۸ تجهیز دستگاه لیفتراک در سوله در حال ساخت جهت تخلیه بار کامیون‌های مشکوک	۰,۰۶	۴	۰,۲۴
	O۹ تقویت ناوگان خودرویی نیروهای خودی	۰,۰۴	۴	۰,۱۶
جمع		۰/۵	-	۱,۸۶
تهدیدها	T۱ به وجود آمدن مشکلات در ردیابی مستمر و مداوم عناصر اصلی در توزیع مواد مخدر با توجه به کمبود امکانات فنی و تجهیزات پیشرفته مخابراتی	۰,۰۴	۱	۰,۰۴
	T۲ مختل شدن ایاب و ذهاب پرسنل با توجه به بعد مسافت تا مقر ایست و بازرسی	۰,۰۳	۲	۰,۰۶
	T۳ با توجه به اینکه یگان فاقد حصار کشی می‌باشد امکان ورود افراد غیرمجاز و سبب ایجاد خلأ امنیتی می‌شود	۰,۰۴	۱	۰,۰۴
	T۴ ایستگاه در نقطه‌ای قرار دارد که می‌توان به راحتی از اطراف آن عبور، گریز از راه‌های فرعی، امکان دور زدن ایستگاه بازرسی	۰,۰۵	۱	۰,۰۵

۰,۰۳	۱	۰,۰۳	ایستگاه به لحاظ جغرافیایی در پایین کوه قرار گرفته که در تیررسی مجرمین می باشد	T۵
۰,۰۴	۲	۰,۰۲	امکان حمل مواد توسط قاچاقچیان به شیوه خانوادگی	T۶
۰,۰۳	۱	۰,۰۳	عدم کنترل دقیق حمل و نقل با توجه به افزایش حجم حمل و نقل و استفاده گروه های قاچاق مواد از محور مذکور	T۷
۰,۰۴	۲	۰,۰۲	نداشتن آب لوله کشی که شرایط را برای پرسنل سخت می کند	T۸
۰,۰۴	۱	۰,۰۴	عدم تناسب بین امکانات و منابع قاچاقچیان با نیروهای مبارزه کننده	T۹
۰,۰۳	۱	۰,۰۳	وجود فرصت ها و خلأ های موجود در منطقه جهت استفاده قاچاقچیان	T۱۰
۰,۰۵	۱	۰,۰۵	درآمد بالای ناشی از تجارت مواد مخدر	T۱۱
۰,۰۳	۱	۰,۰۳	پل ارتباطی قرار گرفته شدن استان بین بزرگترین تولیدکننده تریاک و هروئین با استان های مرکزی و شمالی کشور	T۱۲
۰,۰۴	۲	۰,۰۲	انجام موازی کاری و ضعف پیوند و هماهنگی اطلاعات بین نیروهای دست اندرکار	T۱۳
۰,۰۶	۲	۰,۰۳	بالا بودن هزینه های انسانی، مادی و معنوی جهت مقابله و کشف ایستگاه (کشف بیشتر با روش ها و شیوه های سنتی)	T۱۴
۰,۰۴	۱	۰,۰۴	انتقال مواد مخدر به صورت مسلحانه و اسکورتنی	T۱۵
۰,۶۲	-	۰/۵	جمع	
۲,۴۸		۱	جمع فرصت ها و تهدیدها	

رتبه ۱: تهدید جدی رتبه ۲: تهدید عادی رتبه ۳: فرصت عادی رتبه ۴: فرصت استثنایی

شکل ۴-۸: سوله تخلیه بار نیمه ساخته شده در پارکینگ ایست و بازرسی

شکل ۴-۹: تصویر محوطه یگان ایست و بازرسی فاقد حصار

با توجه به نتایج به دست آمده از تحلیل SWOT جهت توسعه و بهبود عملکرد ایست و بازرسی منطبق با شرایط منطقه مورد مطالعه راهبردهای زیر در جدول شماره (۴-۱۲) ارائه می گردد.

جدول ۴-۱۲: راهبردهای توسعه عملکرد مرصاد

تهدیدها	فرصت‌ها	SWOT
<p>ST استراتژی‌های تنوعی</p> <ul style="list-style-type: none"> - استفاده از دوربین‌های برد بالای دید در شب و دوربین‌های دید در شب انفرادی قابل حمل - راه‌اندازی خط تلفن ثابت جهت اتمام امور اداری و سرآپه‌های فنی و مخابراتی - اعتبار جهت ساخت و تجهیز حفاظت فیزیکی ایستگاه بازرسی و پارکینگ (در حال خاکی می‌باشد). - فراهم نمودن شرایط مطلوب و امنیت شغلی برای کارکنان ایستگاه و امکانات رفاهی و ورزشی 	<p>SO استراتژی‌های تهاجمی و رقابتی</p> <ul style="list-style-type: none"> - تقویت ناوگان خودرویی - راه‌اندازی سایت پهباد پروازی جهت نظارت بر محورهای کویری و راه‌های گریز (ردیابی و دیدبانی) - اعتبار جهت ساخت و تجهیز محل نگهداری موقت افاغنه دستگیر شده غیرمجاز - تعامل همکاری سپاه پاسدار شهر راین جهت کنترل منطقه - استفاده از سیستم جی‌پی‌اس برای ردیابی و کنترل محموله‌ها در جاده‌ها 	<p>ت: س</p>

ضعفها	WO استراتژی های بازنگری <ul style="list-style-type: none"> - راه اندازی دستگاه های مجهز تر تصفیه آب در ایستگاه بازرسی مرصاد جهت شرب کارکنان - اختصاص اعتبار جهت تکمیل و تجهیز سوله تخلیه بار نیمه ساخته شده - تخصیص اعتبار جهت تجهیز حفاظت فیزیکی ایستگاه و پارکینگ - استانداردهای اخلاقی و کالایی کارمندان و سپردن وظایف کارد به طور چرخشی به آنها 	WT استراتژی های تدافعی <ul style="list-style-type: none"> - حصار کشی و نصب سیم خاردار دور تا دور این ایستگاه جهت جلوگیری از افراد غیرمجاز به یگان - اختصاص جلیقه ضد گلوله سبک و قابل استفاده کارکنان در طول شیفت کاری - اختصاص دستگاه ایکس ری و بادی اسکنر جهت بازدید خودروها و افراد - آموزش تخصصی شیوه های درگیری با کاروان های مسلح به نیروهای عملیاتی با توجه به اینکه انتقال مواد مخدر به صورت مسلحانه و اسکورتی انجام می شود
-------	--	---

منبع: یافته های تحقیق، ۱۳۹۷

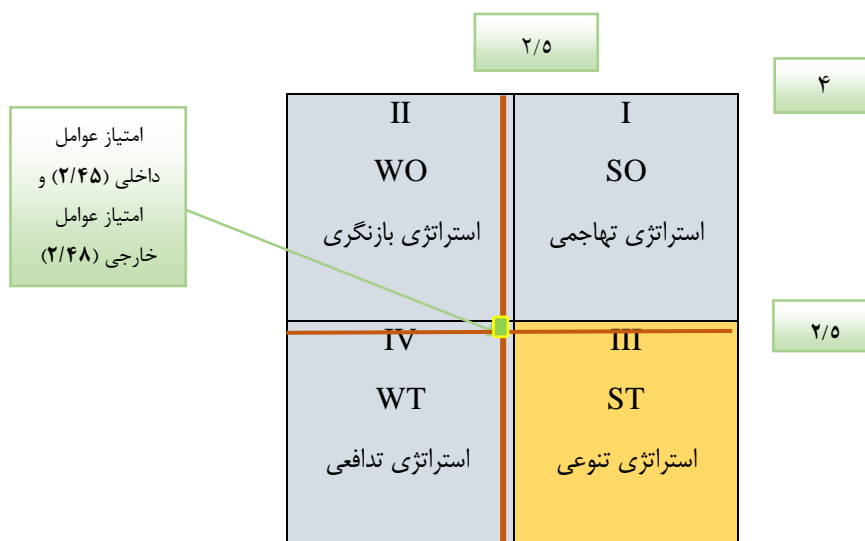
ماتریس چهار نقطه ای داخلی و خارجی (IE)

برای تجربه و تحلیل همزمان عوامل داخلی و خارجی از ابزاری به نام ماتریس داخلی و خارجی استفاده می شود. برای تشکیل این ماتریس، بایستی نمرات حاصل از ماتریس های ارزیابی عوامل داخلی و خارجی را در ابعاد افقی و عمودی این ماتریس قرارداد تا جایگاه صنعت مشخص گردد و بتوان استراتژی های مناسبی را اتخاذ نمود (کردنائیج و همکاران، ۱۳۸۸: ۱۰۵).

ماتریس مورد مطالعه این تحقیق از نوع چهارخانه ای می باشد. در ماتریس چهارخانه ای این نمرات در یک طیف دو بخشی ضعیف (۱ الی ۲/۵) و قوی (۲/۵ الی ۴) تعیین می شود. با توجه به ماتریس داخلی و خارجی^۱ جایگاه ایستگاه بازرسی مرصاد در خانه شماره IV قرار دارد. با توجه به ماتریس داخلی و خارجی، برای توسعه عملکرد

¹ Internal & External (IE) matrix

ایست و بازرسی مرصاد استراتژی‌های تدافعی^۱ انتخاب می‌شود که در مرحله بعد استراتژی‌ها مورد ارزیابی و اولویت آن‌ها مشخص می‌گردد، عبارت‌اند از: WT1, WT2 WT3 و WT4

شکل ۴-۱۰: نمره نهایی ماتریس ارزیابی عوامل داخلی و خارجی

۴-۲-۳- ماتریس برنامه‌ریزی استراتژیک کمی^۲ QSPM

با تعیین ابعاد چهارگانه مدل سوات و اندازه‌گیری ابعاد چهارگانه آن و نیز مشخص شدن موقعیت راهبردی شهر در ماتریس ترکیبی با توجه به قرار گرفتن وضعیت موجود در حالت اتخاذ راهبردهای تدافعی، در این مرحله از تحقیق با تعیین عوامل اصلی موفقیت راهبردها، با استفاده از ماتریس (QSPM) به اندازه‌گیری کمی هر یک از راهبردهای موردنظر خواهیم پرداخت. برای تهیه این ماتریس مراحل زیر طی شده است:

^۱ - راهبرد تدافعی (WT): هدف کلی راهبرد دفاعی یا حداقل - حداقل که می‌توان آن را "راهبرد بقا" نیز نامید، کاهش ضعف‌های سیستم برای کاستن و خنثی‌سازی تهدیدهاست. در این راهبرد تأکید بر رفع آسیب‌پذیری منطقه مورد مطالعه است.

^۲ Quantitative Strategic Planning Matrix

۱. ابتدا عوامل داخلی و خارجی و امتیاز وزنی هر یک از آن‌ها به جدول برنامه‌ریزی استراتژیک منتقل شده، سپس کلیه‌ی استراتژی‌های قابل قبول پیشنهاد شده، در ردیف بالای ماتریس برنامه‌ریزی استراتژیک فهرست می‌شوند.
۲. برای تعیین جذابیت هر استراتژی در یک مجموعه از استراتژی‌ها، بنا به اهمیت آن‌ها در تدوین هر استراتژی امتیازی از ۱ تا ۴ داده می‌شود.
۳. برای به دست آوردن جمع امتیاز جذابیت وزن‌های مرحله اول در امتیاز جذابیت مرحله دوم ضرب شده است، بدین ترتیب مجموع امتیاز جذابیت هر یک از عوامل هر استراتژی به دست می‌آید.
۴. از جمع امتیازهای جذابیت هر ستون جدول برنامه‌ریزی استراتژیک، امتیاز جذابیت نهایی هر یک از استراتژی‌ها به دست می‌آید که نشان‌دهنده‌ی استراتژی‌هایی است که جذابیت بیشتری برخوردار هستند (ابراهیم‌زاده و آقاسی زاده، ۱۳۹۰: ۱۱۵). جدول (شماره ۴-۱۳ و ۴-۱۴)، با توجه به عوامل داخلی و خارجی نمره داده‌شده و جذابیت آن‌ها مشخص گردید. نتایج این ماتریس در جدول (شماره ۵-۱) در بخش نتیجه‌گیری آورده شده است.

جدول ۴-۱۳: ماتریس برنامه‌ریزی استراتژیک کمی (QSPM) ایست و بازرسی مرصاد (عوامل داخلی)

WT4		WT3		WT2		WT1		نظرات	استراتژی‌ها عوامل داخلی
جمع نمره	اولویت	جمع نمره	اولویت	جمع نمره	اولویت	جمع نمره	اولویت		قوت‌ها
۰,۱۰	۲	۰,۱۰	۲	۰,۱۵	۳	۰,۱۵	۳	۰,۰۵	S۱ موقعیت ایستگاه به لحاظ کنترل خودروهای حامل مواد مخدر در جاده اصلی جیرفت - بم به کرمان
۰,۱۲	۳	۰,۱۲	۳	۰,۰۸	۲	۰,۰۸	۲	۰,۰۴	S۲ فراهم کردن امنیت در منطقه
۰,۰۶	۲	۰,۰۹	۳	۰,۰۶	۲	۰,۰۹	۳	۰,۰۳	S۳ مجهزترین و بهترین ایست و بازرسی استان
۰,۰۹	۳	۰,۰۶	۲	۰,۰۹	۳	۰,۰۶	۲	۰,۰۳	S۴ بازرسی بدنی افراد مشکوک به حمل مواد مخدر

۰,۱۲	۳	۰,۱۲	۳	۰,۱۲	۳	۰,۰۴	۱	۰,۰۴	۵۵ مقابله با ورود کالای قاچاق
۰,۰۹	۳	۰,۰۶	۲	۰,۰۹	۳	۰,۰۳	۱	۰,۰۳	۵۶ وجود نیروی زن برای بازرسی بدنی بانوان
۰,۱۲	۳	۰,۰۴	۱	۰,۰۸	۲	۰,۰۴	۱	۰,۰۴	۵۷ وجود مکان مناسب (کانکس) برای انجام بازرسی بدنی زنان مشکوک به حمل مواد توسط پرسنل زن
۰,۱۲	۳	۰,۱۶	۴	۰,۰۸	۲	۰,۰۸	۲	۰,۰۴	۵۸ بازرسی وسایل نقلیه و کشف جاسازی‌ها
۰,۱۲	۲	۰,۱۲	۲	۰,۱۲	۲	۰,۱۲	۲	۰,۰۶	۵۹ بهره‌گیری از سگ‌های مواد یاب در کشف جاسازی‌های مواد مخدر
۰,۰۵	۱	۰,۱۰	۲	۰,۱۰	۲	۰,۱۵	۳	۰,۰۵	۱۰ یکی از ایستگاه‌های حساس و مجهز کشور به دلیل قرار گرفتن در مسیر تردد حمل‌ونقل بین‌المللی
۰,۱۲	۳	۰,۱۲	۳	۰,۱۸	۳	۰,۱۲	۲	۰,۰۶	۱۱ مقابله با ورود اتباع بیگانه (افغانه)
۰,۰۹	۳	۰,۰۶	۲	۰,۰۶	۲	۰,۰۳	۱	۰,۰۳	۱۲ شناسایی عوامل حمل و توزیع مواد مخدر
۰,۰۶	۲	۰,۰۳	۱	۰,۰۶	۲	۰,۰۳	۱	۰,۰۳	۱ W۱ فقدان بانک جامع اطلاعاتی در لایه‌های گوناگون قاچاق مواد مخدر و انجام امور موازی
۰,۰۶	۲	۰,۰۶	۲	۰,۰۳	۱	۰,۰۳	۱	۰,۰۳	۲ W۲ همجواری با بزرگ‌ترین تولیدکننده تریاک و هروئین در جهان
۰,۰۳	۱	۰,۰۳	۱	۰,۰۳	۱	۰,۰۳	۱	۰,۰۳	۳ W۳ مسافت زیاد ایستگاه تا شهر کرمان که هزینه‌ها سازمانی را افزایش داده است
۰,۰۶	۲	۰,۰۳	۱	۰,۰۳	۱	۰,۰۳	۱	۰,۰۳	۴ W۴ عدم پیوند و هماهنگی اطلاعات بین مرزی (داخلی و خارجی بین نیروهای دست‌اندرکار)
۰,۱۲	۳	۰,۱۲	۳	۰,۰۴	۱	۰,۰۴	۱	۰,۰۴	۵ W۵ فقدان به‌کارگیری روش‌های جدید و نوین فنی و الکترونیکی
۰,۱۲	۳	۰,۰۸	۲	۰,۰۴	۱	۰,۰۸	۲	۰,۰۴	۶ W۶ بهره‌برداری شبکه‌های مواد مخدر از فناوری‌های جدید
۰,۰۵	۱	۰,۰۵	۱	۰,۱۰	۲	۰,۱۵	۳	۰,۰۵	۷ W۷ عدم وجود مکان مناسب نگهداری متهمین و بعد مسافت که باعث شده اعزام متهمین به شهر کرمان با ریسک انجام شود
۰,۰۲	۱	۰,۰۲	۱	۰,۰۲	۱	۰,۰۴	۲	۰,۰۲	۸ W۸ کمبود تجهیزات و امکانات گرمایشی و سرمایشی برای پرسنل

۰,۰۹	۳	۰,۰۹	۳	۰,۰۶	۲	۰,۰۳	۱	۰,۰۳	W۹ استفاده از خودروها سنگین شخصی و مسافربری در قالب پوشش به ظاهر قانونی
۰,۰۶	۳	۰,۰۶	۳	۰,۰۲	۱	۰,۰۲	۱	۰,۰۲	W۱۰ نگرش کشفیات محوری در حوزه مقابله با عرضه
۰,۰۶	۲	۰,۰۳	۱	۰,۰۳	۱	۰,۰۳	۱	۰,۰۳	W۱۱ عدم تبادل اخبار و اطلاعات توسط ایستگاه‌های استان و استان‌های هم جوار
۰,۰۴	۱	۰,۰۴	۱	۰,۰۸	۲	۰,۱۲	۳	۰,۰۴	W۱۲ عدم وجود محلی برای نگهداری موقت افغانه دستگیر شده غیرمجاز
۰,۰۲	۱	۰,۰۲	۱	۰,۰۲	۱	۰,۰۲	۱	۰,۰۲	W۱۳ عدم وجود دستگاه تصفیه آب در ایستگاه‌های بازرسی
۰,۰۲	۱	۰,۰۲	۱	۰,۰۲	۱	۰,۰۲	۱	۰,۰۲	W۱۴ عدم اختصاص خط تلفن ثابت و فاکس جهت انجام امور اداری
۰,۱۲	۴	۰,۰۶	۲	۰,۰۹	۳	۰,۰۶	۲	۰,۰۳	W۱۵ فقدان نیروی انسانی مجرب و متخصص در امر مبارزه با مواد مخدر در ایستگاه
۰,۰۲	۱	۰,۰۲	۱	۰,۰۲	۱	۰,۰۶	۳	۰,۰۲	W۱۶ خاکی بودن محوطه ایستگاه و نارضایتی پرسنل و ارباب رجوع‌ها
۰,۰۲	۱	۰,۰۲	۱	۰,۰۲	۱	۰,۰۴	۲	۰,۰۲	W۱۷ قرار گرفتن در منطقه‌ای با آب‌وهوای سرد و خشن در زمستان‌ها
۲,۱۷		۱,۹۳		۱,۹۲		۱,۸۲			جمع

جدول ۴-۱: ماتریس برنامه‌ریزی استراتژیک کمی (QSPM) ایست و بازرسی مرصاد راین (عوامل خارجی)

استراتژی‌ها عوامل خارجی									
ST4		ST3		ST2		ST1		وزن	فرصت‌ها
جمع نمره	وزن	جمع نمره	وزن	جمع نمره	وزن	جمع نمره	وزن		
۰,۰۵	۱	۰,۰۵	۱	۰,۰۵	۱	۰,۱۰	۲	۰,۰۵	O۱ تقویت سیستم دوربین‌های مدار بسته ایستگاه
۰,۰۵	۱	۰,۰۵	۱	۰,۰۵	۱	۰,۰۵	۱	۰,۰۵	O۲ آسفالت محوطه ایستگاه با توجه به خاکی بودن محوطه جهت افزایش رضایت کلیه پرسنل و ارباب رجوع‌ها
۰,۰۷	۱	۰,۲۸	۴	۰,۰۷	۱	۰,۲۱	۳	۰,۰۷	O۳ تکمیل و تجهیز نمودن سوله تخلیه بار ساخته شده در پارکینگ روی جاده (با تجهیز

									جرقه‌تیل، دستگاه X-ray و ...)
۰,۰۴	۱	۰,۰۴	۱	۰,۰۴	۱	۰,۰۸	۲	۰,۰۴	۰۴ ساخت یک سالن ورزشی جهت استفاده پرسنل و کادر وظیفه
۰,۰۷	۲	۰,۰۷	۱	۰,۰۷	۱	۰,۲۱	۳	۰,۰۷	۰۵ ساخت آشیانه برای سگ‌های مواد یاب که از تهران به این ایستگاه اعزام می‌شوند
۰,۰۵	۱	۰,۱۰	۲	۰,۰۵	۱	۰,۱۰	۲	۰,۰۵	۰۶ ایجاد و نصب ۵ تابلو سه فاز جهت روشنایی این یگان جهت بهبود وضعیت روشنایی این ایستگاه
۰,۰۷	۱	۰,۰۷	۱	۰,۰۷	۱	۰,۰۷	۱	۰,۰۷	۰۷ توسعه امکانات مخابراتی پیشرفته
۰,۱۲	۲	۰,۱۸	۳	۰,۰۶	۱	۰,۰۶	۱	۰,۰۶	۰۸ تجهیز دستگاه لیفتراک در سوله در حال ساخت جهت تخلیه بار کامیون‌های مشکوک
۰,۰۸	۲	۰,۰۴	۱	۰,۰۴	۱	۰,۰۴	۱	۰,۰۴	۰۹ تقویت ناوگان خودرویی نیروهای خودی
تهدیدها									
۰,۰۶	۳	۰,۰۶	۲	۰,۰۳	۱	۰,۰۳	۱	۰,۰۳	ت۱ به وجود آمدن مشکلات در ردیابی مستمر و مداوم عناصر اصلی در توزیع مواد مخدر با توجه به کمبود امکانات فنی و تجهیزات پیشرفته مخابراتی
۰,۰۳	۱	۰,۰۳	۱	۰,۰۳	۱	۰,۰۳	۱	۰,۰۳	ت۲ مختل شدن ایاب و ذهاب پرسنل با توجه به بعد مسافت تا مقر ایست و بازرسی
۰,۰۳	۱	۰,۰۳	۱	۰,۰۶	۲	۰,۱۲	۴	۰,۰۳	ت۳ با توجه به اینکه یگان فاقد حصار کشی می‌باشد امکان ورود افراد غیرمجاز و سبب ایجاد خلأ امنیتی می‌شود
۰,۰۳	۱	۰,۰۳	۱	۰,۰۶	۲	۰,۰۹	۳	۰,۰۳	ت۴ ایستگاه در نقطه‌ای قرار دارد که می‌توان به راحتی از اطراف آن عبور، گریز از راه‌های فرعی، امکان دور زدن ایستگاه بازرسی
۰,۰۴	۱	۰,۰۴	۱	۰,۱۶	۴	۰,۱۲	۳	۰,۰۴	ت۵ ایستگاه به لحاظ جغرافیایی در پایین کوه قرار گرفته که در تیررسی مجرمین می‌باشد
۰,۱۲	۳	۰,۱۲	۳	۰,۱۲	۳	۰,۰۴	۱	۰,۰۴	ت۶ امکان حمل مواد توسط قاچاقچیان به شیوه خانوادگی
۰,۱۵	۳	۰,۱۵	۳	۰,۱۰	۲	۰,۱۰	۲	۰,۰۵	ت۷ عدم کنترل دقیق حمل‌ونقل با توجه به افزایش حجم حمل‌ونقل و استفاده گروه‌های قاچاق مواد از محور مذکور
۰,۰۲	۱	۰,۰۲	۱	۰,۰۲	۱	۰,۰۲	۱	۰,۰۲	ت۸ نداشتن آب لوله‌کشی که شرایط را برای پرسنل سخت می‌کند
۰,۰۳	۱	۰,۰۹	۳	۰,۰۳	۱	۰,۰۳	۱	۰,۰۳	ت۹ عدم تناسب بین امکانات و منابع قاچاقچیان با نیروهای مبارزه کننده
۰,۰۴	۲	۰,۰۴	۲	۰,۰۴	۲	۰,۰۶	۳	۰,۰۲	ت۱۰ وجود فرصت‌ها و خلأهای موجود در

								منطقه جهت استفاده قاچاقچیان
۰,۰۳	۱	۰,۰۳	۱	۰,۰۳	۱	۰,۰۳	۱	T۱۱ درآمد بالای ناشی از تجارت مواد مخدر
۰,۰۴	۱	۰,۰۴	۱	۰,۰۴	۱	۰,۰۴	۱	T۱۲ پل ارتباطی قرارگرفته شدن استان بین بزرگ‌ترین تولیدکننده تریاک و هروئین با استان‌های مرکزی و شمالی کشور
۰,۰۶	۳	۰,۰۲	۱	۰,۰۲	۱	۰,۰۲	۱	T۱۳ انجام موازی کاری و ضعف پیوند و هماهنگی اطلاعات بین نیروهای دست‌اندرکار
۰,۰۴	۲	۰,۰۶	۳	۰,۰۲	۱	۰,۰۲	۱	T۱۴ بالا بودن هزینه‌های انسانی، مادی و معنوی جهت مقابله و کشف ایستگاه (کشف بیشتر با روش‌ها و شیوه‌های سنتی)
۰,۰۶	۳	۰,۰۶	۲	۰,۰۶	۳	۰,۰۶	۳	T۱۵ انتقال مواد مخدر به صورت مسلحانه و اسکوورتی
۱,۳۸		۱,۷		۱,۳۲		۱,۷۳		جمع

منبع: یافته‌های محققین، ۱۳۹۶

از بین راهبردهای تدوین‌شده راهبرد اختصاص دستگاه ایکس‌ری و بادی اسکنر جهت بازدید خودروها و افراد (WT3) با داشتن بالاترین نمره (۱,۸۱) دارای بیشترین جذابیت، سپس راهبرد حصار کشی و نصب سیم خاردار دور تا دور این ایستگاه جهت جلوگیری از افراد غیرمجاز به یگان (WT1) و آموزش تخصصی شیوه‌های درگیری با کاروان‌های مسلح به نیروهای عملیاتی (WT4) با داشتن نمره ۱,۷۱ و راهبرد اختصاص جلیقه ضدگلوله سبک و قابل استفاده کارکنان در طول شیفت کاری (WT2) با داشتن نمره (۱,۶۲) دارای کمترین جذابیت می‌باشد.

جدول ۴-۱۵: اولویت‌بندی استراتژی‌های منتج از ماتریس برنامه‌ریزی استراتژیک (QSPM) ایست و بازرسی

مرصاد راین

استراتژی‌ها	نمره جذابیت عوامل داخلی	نمره جذابیت عوامل خارجی	میانگین نمرات	رتبه
WT3	۱,۹۳	۱,۷	۱,۸۱	۱
WT1	۱,۸۲	۱,۷۳	۱,۷۷	۲
WT4	۲,۱۷	۱,۳۸	۱,۷۷	۲
WT2	۱,۹۲	۱,۳۲	۱,۶۲	۳

منبع: یافته‌های محققین، ۱۳۹۶

۴-۲-۳- مکان‌یابی بهینه ایست و بازرسی مرصاد - راین با استفاده از مدل Fuzzy در GIS

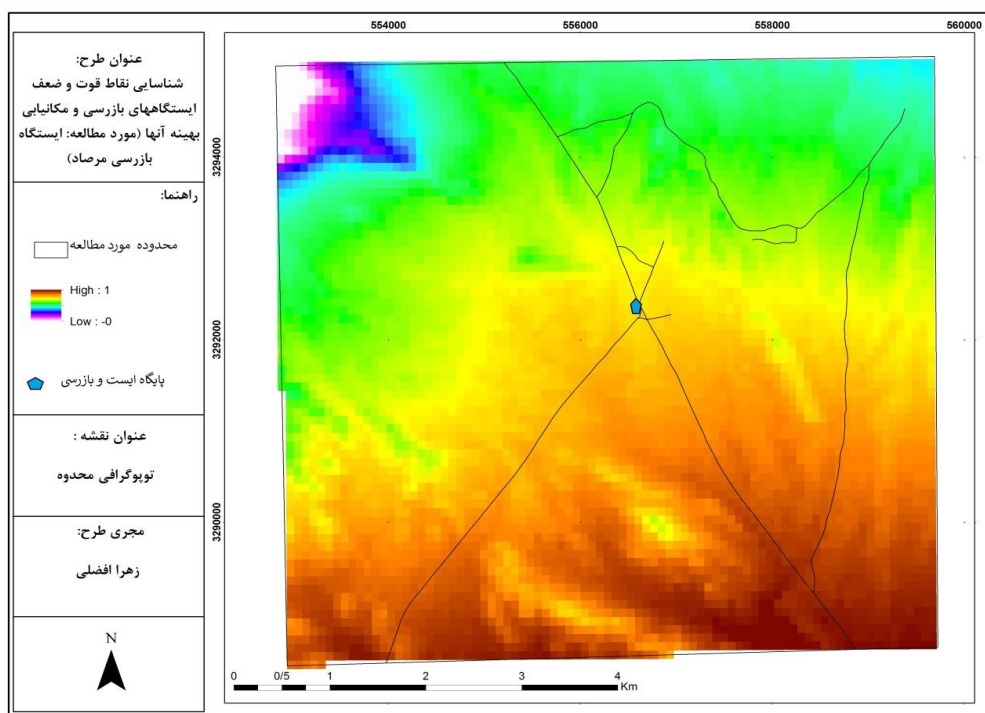
با بهره‌گیری از تحلیل فضایی- جغرافیایی و اصول مکان‌یابی در دانش جغرافیا و در راستای پشتیبانی ایستگاه مرصاد و تقویت عملکرد و جایگاه خطیر و با ارزش این‌چنین مکان‌هایی به‌منظور استقرار ایستگاه‌های جدید اصلی و فرعی در منطقه تحت شعاع ایستگاه مرصاد می‌توان پیشنهاد کرد؟

به‌منظور انجام مدل فازی، لایه‌ها باید دارای فرمت رستری باشند. نقشه‌های شیب، جهت شیب، توپوگرافی که بر اساس نقشه Dem منطقه تهیه شده‌اند رستری هستند. لایه‌های خطی و نقطه‌ای (راه‌های ارتباطی) با استفاده از تحلیل Distance و برای لایه زمین‌شناسی بر اساس مناسب بودن آن برای مکان‌یابی بهینه طبق نظر کارشناسی کدگذاری شده است، با دادن کدهای ۱ به بالا و با تحلیل feature to raster به لایه‌های رستری تبدیل می‌شود.

بعد از رستری کردن لایه‌ها، با استفاده از توابع، در محیط GIS با تحلیل زیر هر کدام از لایه‌ها فازی سازی شدند:

- توپوگرافی

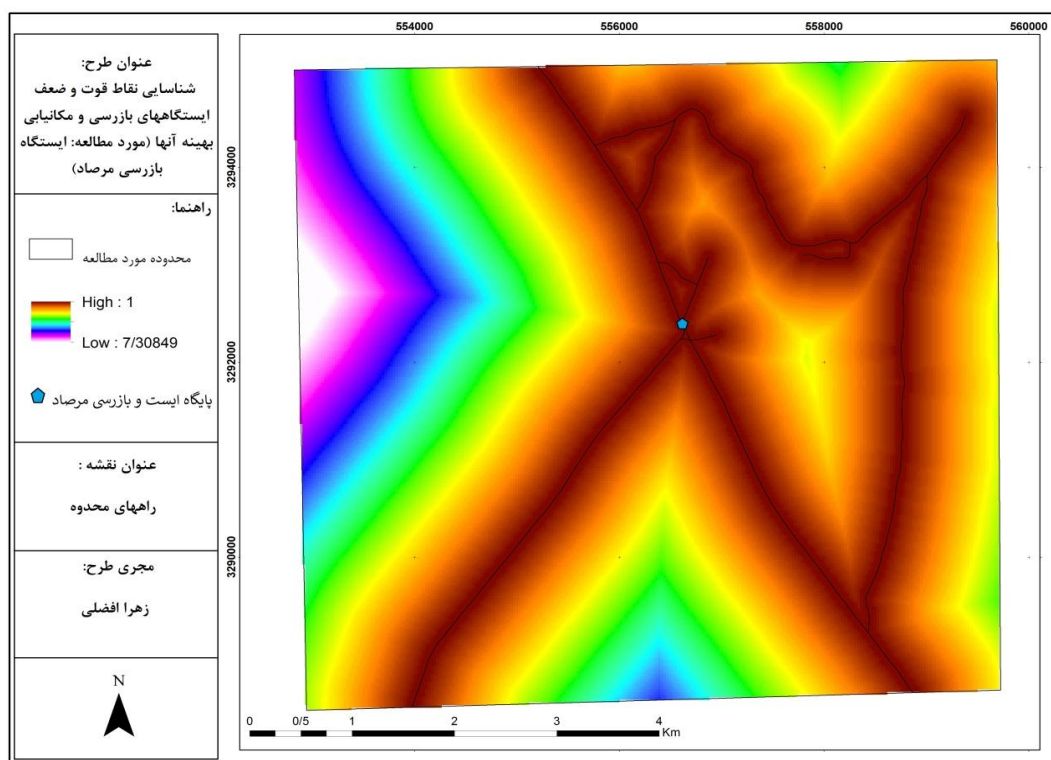
بیشتر نقاط شهر کرمان با کوه احاطه شده است. متوسط ارتفاع شهر کرمان از سطح دریا ۱۷۵۵ متر است. با توجه نقشه توپوگرافی، محدوده موردنظر در قسمت‌های شمالی (۲۳۵۴ متر) ارتفاع بیشتری نسبت به محدوده جنوبی (۲۷۹۱ متر) داراست لذا در قسمت فازی سازی مناطقی که دارای ارتفاع کمتری می‌باشند برای مکان‌یابی ایستگاه تعیین می‌شوند.

شکل ۴-۱۱: نقشه فازی شده توپوگرافی

- راههای ارتباطی

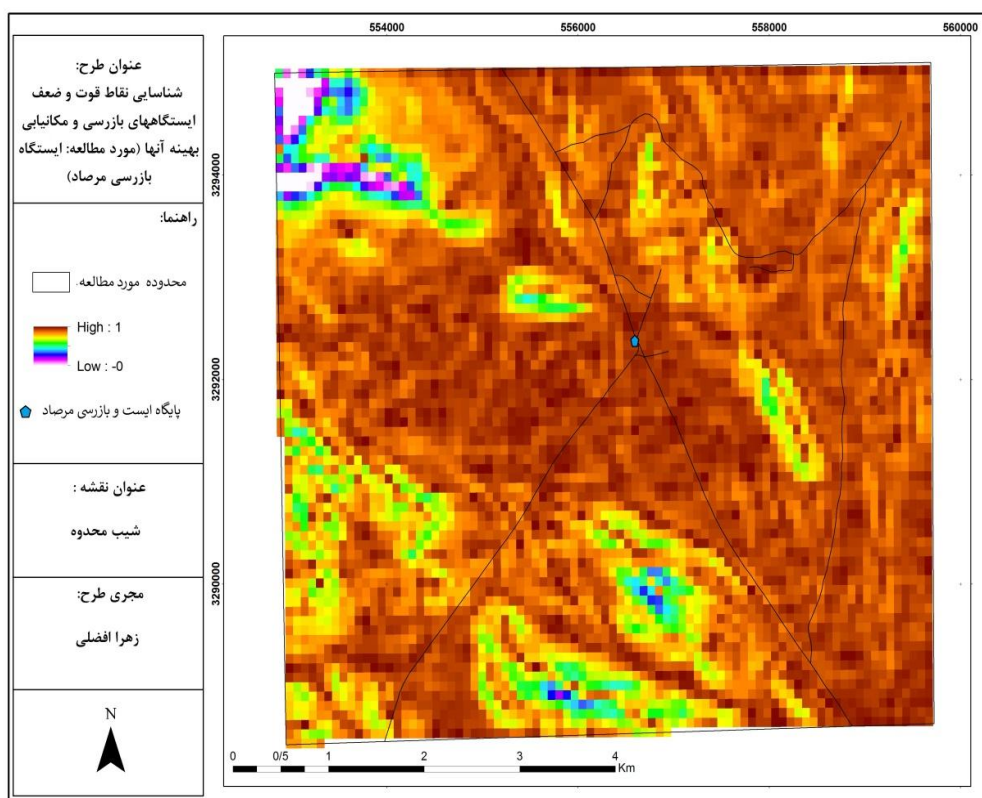
راههای دسترسی به ایستگاه بازرسی یکی از اصول اولیه جهت سرویس دهی به این مراکز می باشد. نحوه ارتباط آن با شریان های ارتباطی شهری مانند بزرگراه ها از نیازهای اولیه مکان قرارگیری ایستگاه بازرسی می باشد. به عبارتی دیگر در فازی سازی مناطقی که به راه های ارتباطی بیشتری زیر پوشش قرار می دهد، برای مکان یابی ایستگاه تعیین می شوند.

شکل ۴-۱۲: نقشه فازی شده راههای ارتباطی

– شیب

شیب همان تندى یا گرادى از زمین است که معمولاً به صورت زاویه یا درجات یا درصد اندازه گیری می شود. زاویه شیب، شناسایی سایت های بالقوه را تحت تأثیر قرار می دهد. هر چه شیب کمتر باشد برای ساخت وسازها بهتر است.

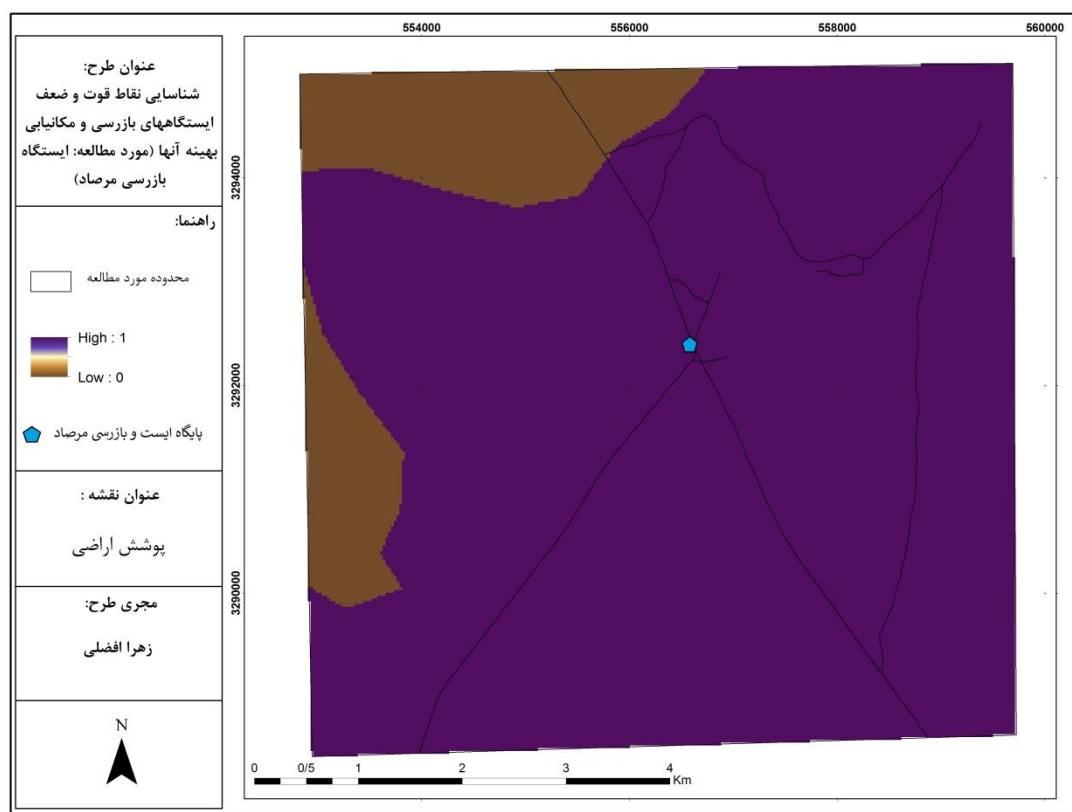

شکل ۴-۱۳: نقشه فازی شده شیب

- پوشش اراضی^۱

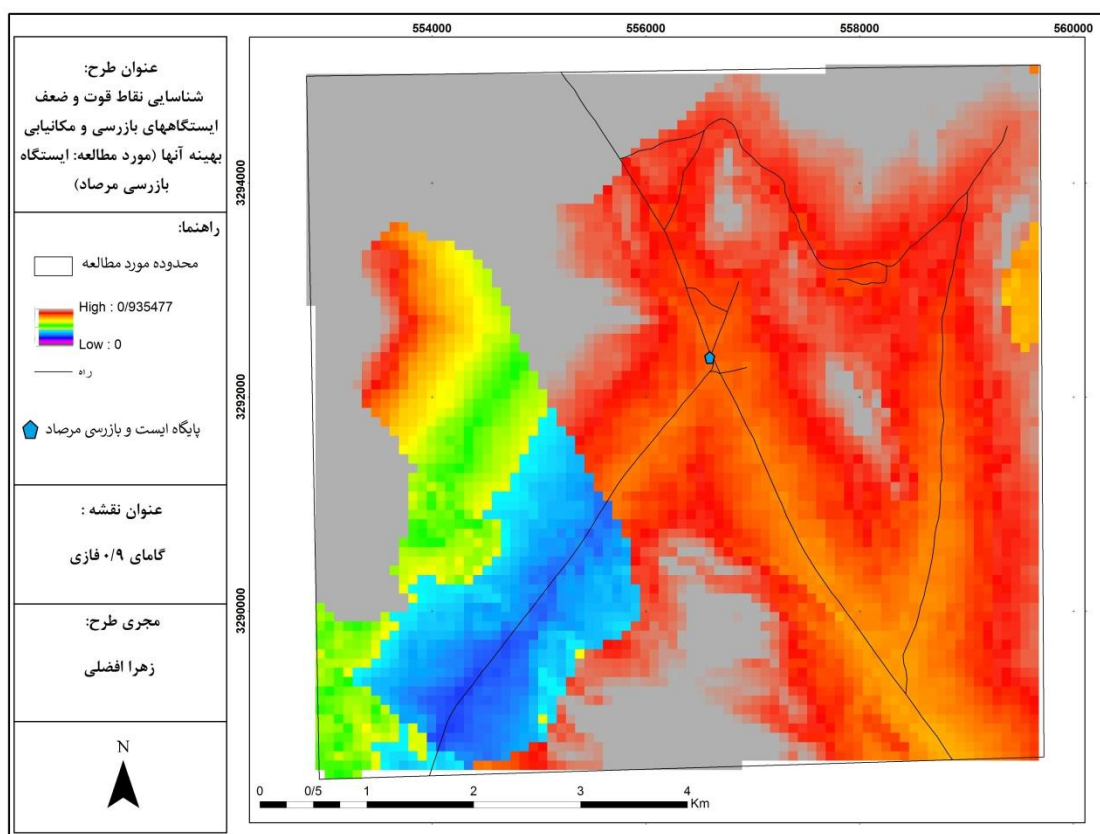
از دیگر نقشه‌های مورد استفاده در مکان‌یابی ایست و بازرسی نقشه پوشش اراضی می‌باشد. مکان ایستگاه در اراضی‌های با پوشش زراعی، باغی، جنگلی به عبارتی پرتراکم نباید تعیین شود. هر چه اراضی کم تراکم‌تر باشد برای مکان‌یابی ایستگاه بهینه‌تر است.

^۱ Land Cover

شکل ۴-۱۴: نقشه فازی شده پوشش اراضی

و گامای ۰/۹ به عنوان لایه نهایی تناسب زمین برای مکان‌یابی بهینه با توجه به دارا بودن بهترین همپوشانی معرفی گردید (شکل ۴-۱۲) که به ۵ کلاس کاملاً نامناسب، نامناسب، متوسط، مناسب و کاملاً مناسب طبقه‌بندی (شکل ۴-۱۳) و همچنین مساحت طبقه‌های تناسب زمین به کیلومترمربع و به درصد محاسبه شد (جدول ۴-۱۶).

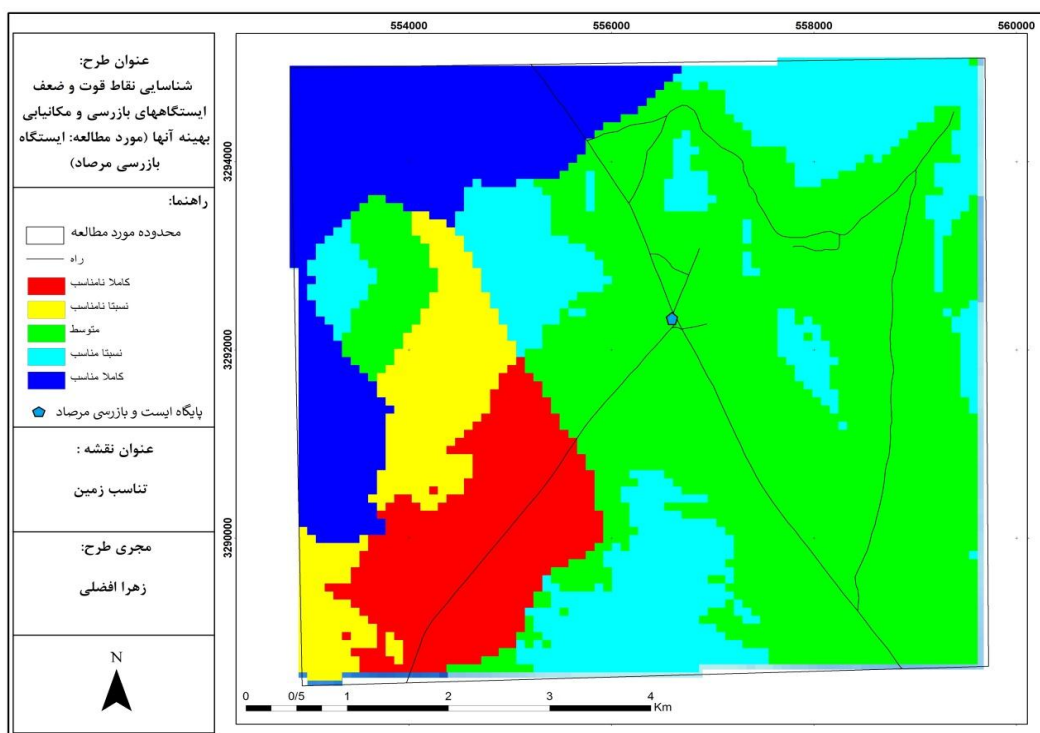

شکل ۴-۱۵: نقشه تناسب زمین جهت مکان‌یابی بهینه ایست و بازرسی با گامای ۰/۹ فاز ۱

جدول ۴-۱۶: مقادیر طبقات تناسب زمین برای مکان‌یابی بهینه ایست و بازرسی مدل گامای ۰/۹ فاز ۱

طبقه‌بندی تناسب زمین	مساحت به کیلومتر	مساحت به درصد
کاملاً نامناسب	۴,۵۹۵۴۳۹	۱۰,۶۱
نامناسب	۳,۲۵۲۹۴۶	۷,۵۱
تناسب متوسط	۲۰,۴۶۳۳۲۸	۴۷,۲۴
مناسب	۸,۵۳۷۵۲۱	۱۹,۷۱
کاملاً مناسب	۶,۴۶۹۳۱۱	۱۴,۹۳
مجموع مساحت	۴۳,۳۱۸۴۴۶	۱۰۰

منبع: محقق، ۱۳۹۶

شکل ۴-۱۶: نقشه نهایی تناسب زمین برای مکان‌یابی بهینه ایستگاه با مدل FUZZY

جمع‌بندی فصل

الگو و اساس تنظیم و تدوین عناوین و مطالب این فصل، پرسشنامه، پوش نوار مصاحبه مورد بررسی در منطقه مورد مطالعه و لایه‌های و نقشه‌های GIS بوده است. در واقع عناوین هر مبحث مطابق با هر یک از سؤالات پرسشنامه تنظیم شده‌اند. در این فصل، محقق مشخصات پاسخگویان مورد سؤال در پرسشنامه را در قالب جداول و نمودارهای تخصصی خود ارائه داده و به توصیف آن‌ها جهت ملموس شدن بحث برای مخاطب پرداخته است؛ و سپس نقاط قوت و ضعف ایست و بازرسی کرمان با آزمون تی تک نمونه‌ای، تحلیل عاملی، تکنیک SWOT و برنامه‌ریزی استراتژیک QSPM مورد بررسی قرار گرفته و نتایج آن به تفکیک جداول مندرج در این بحث و تحلیل هر کدام ارائه شد؛ و در انتها با استفاده از منطق فازی در محیط GIS به مکان‌یابی بهینه ایست و بازرسی پرداخته شده است.

فصل پنجم

بحث و نتیجه گیری

مقدمه

در این فصل ابتدا سؤالات پژوهش مورد پاسخ قرار گرفته‌اند. سپس محقق، به ارائه خلاصه یافته‌های تحقیق می‌پردازد تا در نهایت از بطن آن نتیجه‌گیری نهایی از این سلسله مباحث علمی و توصیفی و در غایت رهنمودهای کلی در خصوص ارتقاء جایگاه عملکرد ایست و بازرسی مرصاد راین ارائه می‌گردد.

۵-۱- پاسخ به سؤالات تحقیق

➤ **سؤال اول: مهم‌ترین امکانات و محدودیت‌های موجود ایستگاه بازرسی مرصاد در مسیر**

مبارزه با حمل و قاچاق مواد مخدر کدام‌اند؟

مطابق نتایج حاصل از تحلیل عاملی جدول (۴-۸) مهم‌ترین امکانات ایست و بازرسی مرصاد در هفت عامل ایجاد توانایی و تخصص، سیاست‌ها و برنامه‌ها، مدیریت و تعهد، هماهنگی و نظارت، آمادگی مأموران پلیس، بستر ارتباطات و مشارکت پلیس زن دسته‌بندی شد؛ و محدودیت‌های موجود ایست بازرسی (جدول ۴-۹) حیطة از دیدگاه پاسخ‌دهندگان در شش عامل تجهیزات و ابزار کشف، عملیات ارتباطی و نقش پلیس زن، عملیات اطلاعاتی، امنیت و مطلوبیت خدمتی، مهارت و شرایط وضعیت خدمتی دسته‌بندی شده است

➤ **سؤال دوم: چه راهکارهای برای بهبود عملکرد ایستگاه بازرسی مرصاد می‌توان ارائه کرد؟**

نتایج حاصل از تکنیک SWOT برای ارتقاء جایگاه ایست و بازرسی مرصاد در امر مبارزه با مواد مخدر استراتژی تدافعی در اولویت قرار گرفت که هدف کلی این استراتژی کاهش ضعف‌های سیستم برای کاستن و خنثی‌سازی تهدیدهاست؛ که در این راهبرد تدافعی جهت کاهش آسیب‌پذیری ایستگاه با توجه به نتایج ماتریس برنامه‌ریزی QSPM (جدول ۴-۱۵) راهبرد اختصاص دستگاه ایکس ری و بادی اسکنر جهت بازدید افراد با داشتن بالاترین نمره (۱,۸۱) دارای بیشترین جذابیت می‌باشد.

➤ **سؤال سوم:** آیا موقعیت جغرافیای (احداث) ایستگاه مرصاد در مسیر اصلی ترانزیت و

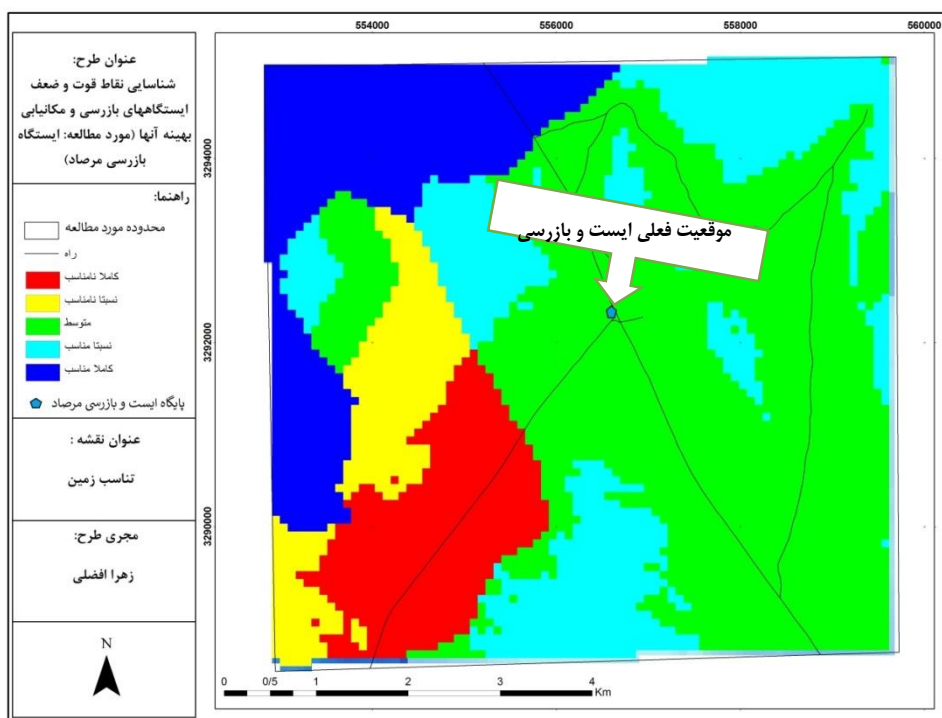
قاچاق مواد مخدر توانسته نقش خود در ممانعت از بروز انواع بزه نظیر حمل مواد مخدر و

امکان پیشگیری آن‌ها به کانون‌های دیگر ایفا کند؟

با توجه به نقشه نهایی حاصل انجام مدل فازی در محیط GIS مشخص گردید مکان فعلی ایستگاه در

اراضی با قابلیت متوسط قرار گرفته است که بهتر از مسئولین برنامه‌ریزی منطقه‌ای مکانی را در اراضی مناسب و

یا نسبتاً مناسب برای مکان‌یابی ایستگاه‌های جدید انتخاب کنند.

➤ **سؤال چهارم:** با بهره‌گیری از تحلیل فضایی- جغرافیایی و اصول مکان‌یابی در دانش جغرافیا و در

راستای پشتیبانی ایستگاه مرصاد و تقویت عملکرد و جایگاه خطیر و بالارزش این‌چنین مکان‌هایی

به منظور استقرار ایستگاه‌های جدید اصلی و فرعی در منطقه تحت شعاع ایستگاه مرصاد می‌توان

پیشنهاد کرد؟

با توجه به پهنه نقشه نهایی بهترین مکان برای مکان یابی ایستگاه جدید به سمت شمال و شمال غرب

استان می‌باشد

۵-۲- جمع‌بندی

بعد از قاچاق اسلحه، بزرگ‌ترین و سودآورترین تجارت جهانی مواد مخدر است. درآمد حاصل از این قاچاق در جهان حدوداً ۳۰۰-۴۰۰ تخمین زده می‌شود. جمهوری اسلامی ایران به دلیل سیاست‌های روشن و انسان دوستانه با ترانزیت مواد مخدر از ایران به سایر نقاط دنیا مخالفت و مبارزه می‌کند، ولی سوداگران مرگ به علت سود سرشار این تجارت با پیشرفته‌ترین روش‌ها و با مسلح و مجهز کردن خود به انواع تجهیزات و جاسازی مواد در انواع خودروها و با ترفندهای مختلف، محوله‌های خود را با توجه به کنترل شدید در جاده‌های ترانزیتی و کویری حمل می‌نمایند.

فرماندهی انتظامی استان کرمان برای مقابله با ورود مواد مخدر، تدابیری از جمله ایجاد قرارگاه عملیاتی تکاور در مسیر جاده‌های کویری و به کارگیری نیروی‌های تخصصی و امکانات لازم، استقرار ۵ ایست و بازرسی در جاده‌های ارتباطی استان، اتخاذ کرده است. ایست و بازرسی مرصاد با قرارگیری در محور میانی استان و محور اصلی زاهدان - کرمان نقش بسیار مهمی را پیشگیری و مقابله با ورود قاچاق به استان و استان‌های غربی و یا شمالی ایفاء می‌نماید. مطالعه و بررسی شیوه یا شیوه‌های مؤثر مقابله مواد مخدر در این ایستگاه، عواملی که باعث می‌گردد تا ضمن تقویت عوامل مؤثر بر عملکرد آن، الگوی مناسبی برای استان‌ها درگیر با قاچاق مواد مخدر اتخاذ گردد و در صورتی که هیچ یک از شیوه‌ها در عملکرد ایستگاه در مقابله با قاچاق مواد مخدر مؤثر نباشد، علل آن بررسی شود و الگوی بهینه‌ای برای رفع آن ارائه گردد.

در این تحقیق در راستای تحلیل وضعیت ایست و بازرسی مرصاد راین و زمینه‌سازی برای تحقق استراتژی‌های توسعه و ارتقاء عملکرد آن، عوامل داخلی (نقاط قوت و ضعف) و عوامل خارجی (نقاط فرصت و تهدید) شناسایی شدند. در بین نقاط موقعیت ایستگاه به لحاظ کنترل خودروهای حامل مواد مخدر در جاده اصلی جیرفت - بم به کرمان، بازرسی بدنی افراد مشکوک به حمل مواد مخدر، بهره‌گیری از سگ‌های مواد یاب در کشف جاسازی‌های مواد مخدر، یکی از ایستگاه‌های حساس و مجهز کشور به دلیل قرار گرفتن در مسیر تردد حمل‌ونقل بین‌المللی، مقابله با ورود اتباع بیگانه (افاغنه) و مقابله با ورود کالای قاچاق مهم‌ترین نقاط قوت ایست و بازرسی مرصاد در منطقه به عنوان مهم‌ترین مزیت‌های ایست و بازرسی به حساب می‌آیند؛ و همچنین با توجه به نتایج به دست آمده، فقدان به کارگیری روش‌های جدید و نوین فنی و الکترونیکی، بهره‌برداری شبکه‌های مواد مخدر از فناوری‌های جدید، عدم وجود مکان مناسب نگهداری متهمین و بعد مسافت که باعث شده اعزام متهمین به شهر کرمان با ریسک انجام شود، وجود محلی برای نگهداری موقت افاغنه دستگیر شده غیرمجاز و فقدان نیروی انسانی مجرب و متخصص در امر مبارزه با مواد مخدر در ایستگاه مهم‌ترین نقاط ضعف شناسایی شده ایست و بازرسی در این منطقه می‌باشند.

تکمیل و تجهیز نمودن سوله تخلیه بار ساخته شده در پارکینگ روی جاده (با تجهیز جرثقیل، دستگاه X-ray و ...)، ساخت آشیانه برای سگ‌های مواد یاب که از تهران به این ایستگاه اعزام می‌شوند، توسعه امکانات مخابراتی پیشرفته و تجهیز دستگاه لیفتراک در سوله در حال ساخت جهت تخلیه بار کامیون‌های مشکوک مهم‌ترین فرصت‌ها بیرونی می‌باشند. به وجود آمدن مشکلات در ردیابی مستمر و مداوم عناصر اصلی در توزیع مواد مخدر با توجه به کمبود امکانات فنی و تجهیزات پیشرفته مخابراتی، با توجه به اینکه یگان فاقد حصار کشی می‌باشد امکان ورود افراد غیرمجاز و سبب ایجاد خلأ امنیتی می‌شود، ایستگاه در نقطه‌ای قرار دارد که می‌توان به راحتی از اطراف آن عبور، گریز از راه‌های فرعی، امکان دور زدن ایستگاه بازرسی، عدم تناسب بین امکانات و منابع قاچاقچیان با نیروهای مبارزه‌کننده، انتقال مواد مخدر به صورت مسلحانه و اسکورتی و درآمد بالای ناشی از تجارت مواد مخدر به عنوان مهم‌ترین تهدیدهای پیشروی ایست و بازرسی مرصاد راین ذکر شده‌اند.

در ادامه با استفاده از ماتریس ارزیابی عوامل داخلی و خارجی نقاط قوت، ضعف، فرصت و تهدید پیشروی ایست و بازرسی مرصاد راین فهرست وزن دهی به هریک از آن‌ها انجام گرفت. سپس با استفاده از تحلیل هم‌زمان ماتریس عوامل داخلی و خارجی (IE) لزوماً راهبرد تدافعی (WT) در برای توسعه و بهبود عملکرد ایست و بازرسی مورد مطالعه تعیین شد. همچنین یافته‌های به‌دست‌آمده از ماتریس برنامه‌ریزی راهبردی کمی (QSPM) جذابیت استراتژی‌های دسته WT مشخص می‌گردد.

از بین راهبردهای تدوین‌شده راهبرد اختصاص دستگاه ایکس‌ری و بادی اسکنر جهت بازدید خودروها و افراد (WT3) با داشتن بالاترین نمره (۱,۸۱) دارای بیشترین جذابیت و راهبرد اختصاص جلیقه ضدگلوله سبک و قابل استفاده کارکنان در طول شیفت کاری (WT2) با داشتن نمره (۱,۶۲) دارای کمترین جذابیت می‌باشد.

در ادامه ابتدا با استفاده از آزمون تی تک نمونه‌ای عوامل مثبت و منفی مؤثر بر عملکرد ایست و بازرسی مرصاد مشخص شد. از آنجایی که برای پاسخ‌گویی به سؤالات از طیف (۱ تا ۵) استفاده شده است؛ بنابراین حد متوسط آن عدد ۳ می‌شود. در صورتی که میانگین از ۳ بالاتر بود نشان‌دهنده عوامل مطلوب و مثبت و در صورتی که پایین‌تر از ۳ باشد نشان‌دهنده نقاط نامطلوب و منفی در کیفیت عملکرد ایست و بازرسی مذکور می‌باشد؛ و در گام بعدی با استفاده از آزمون تحلیل عاملی عوامل مثبت و منفی و میزان تأثیرگذاری آن‌ها به‌طور جداگانه بررسی شد: گویه‌های نشان‌دهنده حیطه عوامل منفی ایست و بازرسی مرصاد از دیدگاه پاسخ‌دهندگان که در شش عامل تجهیزات و ابزار کشف، عملیات ارتباطی و نقش پلیس زن، عملیات اطلاعاتی، امنیت و مطلوبیت خدمتی، مهارت و شرایط وضعیت خدمتی دسته‌بندی شده است. تا سهم هر یک از این عوامل منفی قابل اندازه‌گیری باشد. نتایج به‌دست‌آمده نشان می‌دهد که عامل تجهیزات و ابزار کشف با (۲۷,۹۰ درصد واریانس)، در این بررسی بیشترین اهمیت را داشته است و بعد از آن، عملیات ارتباطی و نقش پلیس زن با (۲۱,۳۶ درصد واریانس)، عملیات اطلاعاتی با (۶,۹۸ درصد واریانس)، امنیت و مطلوبیت خدمتی (۵,۹۹ درصد واریانس)، مهارت (۴,۶۰ درصد واریانس) و شرایط وضعیت خدمتی (۴,۳۱ درصد واریانس) به ترتیب دارای اهمیت بیشتری از نظر عوامل منفی بوده‌اند

نتایج تحلیل عاملی حیطه عوامل مثبت مؤثر بر عملکرد ایست و بازرسی متغیرهای این بخش در هفت عامل توانایی و تخصص، سیاست‌ها و برنامه‌ها، مدیریت و تعهد، هماهنگی و نظارت، آمادگی مأموران پلیس، بستر ارتباطات و مشارکت پلیس زن دسته‌بندی شد. در این رابطه، عامل توانایی و تخصص با ۲۵,۷۶ درصد واریانس، بیشترین اهمیت را در این بررسی داشته و بعد از آن، سیاست‌ها و برنامه‌ها (با ۱۱,۷۳ درصد واریانس)، مدیریت و تعهد (با ۸,۷۵ درصد واریانس)، هماهنگی و نظارت (با ۶,۰۴ درصد واریانس) آمادگی مأموران پلیس (با ۵,۵۵ درصد واریانس)، بستر ارتباطات (با ۴,۸۴ درصد واریانس) و مشارکت پلیس زن (با ۴,۱۹ درصد) به ترتیب دارای اهمیت بیشتری از نظر عوامل مثبت بر عملکرد ایست و بازرسی مرصاد بوده‌اند.

و در انتها در این پژوهش لایه گامای ۰/۹ به عنوان نقشه بهینه مکان‌یابی ایست و بازرسی پیشنهاد و به ۵ طبقه در GIS کلاس‌بندی شده است. در طبقه‌بندی مربوطه مشخص شد که ۴,۵۹۵۴۳۹ کیلومترمربع در کلاس کاملاً نامناسب، ۳,۲۵۲۹۴۶ کیلومترمربع در کلاس نامناسب، ۲۰,۴۶۳۳۲۸ کیلومترمربع در کلاس متوسط، ۸,۵۳۷۵۲۱ کیلومترمربع در کلاس مناسب و ۶,۴۶۹۲۱۱ کیلومترمربع در کلاس کاملاً مناسب قرار دارد و مکان فعلی ایستگاه در اراضی با قابلیت متوسط قرارگرفته است که بهتر از مسئولین برنامه‌ریزی منطقه‌ای مکانی را در اراضی مناسب و یا نسبتاً مناسب برای مکان‌یابی ایستگاه‌های جدید انتخاب کنند.

۵-۳- بحث و نتیجه گیری

در حال حاضر انگیزه‌های مالی و اقتصادی و کسب سود سرشار ناشی از قاچاق مواد مخدر به عنوان مهمترین عامل حرکت و فعالیت گروههای قاچاق به سمت ترانزیت و عرضه مواد مخدر و روانگردان در مناطق مختلف کشور به ویژه مسیر خشکی می‌گردد. لذا علیرغم تشدید اقدامات کنترلی در مناطق مرزی، ایجاد استحکامات، انسدادهای مرزی و دشواری‌های موجود در پهنه وسیع مسیرهای دریایی (فقدان تجارب، عدم امکانات مناسب) و وجود کویر گسترده و خالی از سکنه در مسیر خشکی و همچنین عدم وجود یگانهای مستقر در آن و سهولت انتقال مواد آن هم با حجم و اوزانی به مراتب بزرگتر و بیشتر در مسیر خشکی گرایش

قاچاقچیان و باندهای قاچاق به انتقال مواد مخدر به استفاده از مسیر استان کرمان که بعنوان کریدور اصلی قاچاق گردیده است.

باتوجه به موقعیت جغرافیایی استان کرمان بیش از ۶۰ درصد مواد مخدر ورودی به کشور ناگزیر بایستی از استان کرمان از سه محور جنوبی، میانی، شمالی وارد و به سایر استانها حمل گردد. شایان ذکر است باتوجه به وجود موانع و محدودیت‌های برخورد ریشه‌ای و اصولی در استان س و ب با قاچاقچیان مواد مخدر می‌توان استان کرمان را به عنوان اولین خاکریز کشور در برخورد با قاچاقچیان مواد مخدر برشمرد. در حال حاضر پنج ایستگاه بازرسی در استان کرمان واقع در مسیرهای ورودی مواد مخدر فعال می‌باشند، از مجموعه ایست و بازرسی‌ها، ایستگاه مرصاد، منوجان، بهادرآباد از عمده ترین ایست و بازرسی های حساس و مجهز کشور به دلیل قرار گرفتن در مسیر تردد حمل و نقل بین المللی و همچنین حدود ۲۰,۰۰۰ تردد به صورت روزانه که بیشترین کشفیات را به خود اختصاص داده‌اند از اهمیت خاصی برخوردارند، با توجه به اهمیت و حساسیت آنچه گفته شد، شناسایی نقاط قوت و ضعف ایستگاه های بازرسی و مکان یابی بهینه آنها از اهمیت ویژه برخوردار است. این پژوهش ایست و بازرسی مرصاد در محور سه راهی راین را مورد مطالعه خود قرار داده است با توجه به دو هدف پیش رو ابتدا به شناسایی نقاط قوت و ضعف پرداخته است. که ضعف های موجود این ایستگاه در ۶ گروه شناسایی شده اند: تجهیزات و ابزار کشف که در این بررسی بیشترین اهمیت را داشته است و بعد از آن، عملیات ارتباطی و نقش پلیس زن عملیات اطلاعاتی امنیت و مطلوبیت خدمتی، مهارت، و شرایط وضعیت خدمتی به ترتیب دارای اهمیت بوده‌اند. و همچنین نقاط مثبت و پتانسیل های موجود ایستگاه در مقابله با مواد مخدر در هفت گروه: توانایی و تخصص، سیاست‌ها و برنامه‌ها، مدیریت و تعهد، هماهنگی و نظارت، آمادگی مأموران پلیس، بستر ارتباطات و مشارکت پلیس زن که به ترتیب دارای اهمیت می باشند، دسته‌بندی شد. در این تحقیق نه تنها عوامل داخلی (قوت و ضعف) ایستگاه شناسایی، بلکه با توجه به وضع موجود عوامل خارجی (فرصت، تهدید) پیشرو که ایستگاه شناسایی شده است. و بر مبنای چهار نقطه موجود راهکار و استراتژی تدافعی که با توجه به بالا بودن تعداد نقاط ضعف ها و تهدیدهای موجود در مقابل دو نقطه دیگر ارائه گردیده است. استراتژی تافعی به رفع آسیب پذیری ایستگاه تأکید دارد. به عبارتی باید به کاهش ضعف‌های ایستگاه پرداخت تا که

تهدیدهای پیش روی ایستگاه خنثی شود و جایگاه، عملکرد و نقش ایستگاه مرصاد با توجه به نقش کنونی آن به عنوان یکی از سه ایستگاه حساس استان و کشور تقلیل پیدا نکند.

نتایج حاصل از هدف دوم پژوهش نشان می‌دهد قرار گیری ایستگاه بازرسی مرصاد به لحاظ فاکتور و مولفه‌های جغرافیایی (شیب، جهت شیب، پوشش اراضی، توپوگرافی، فاصله از راه‌های ارتباطی و خاک) منطقه در وضعیت متوسطی قرار دارد. که بهتر است در مناطقی با اراضی مناسب و یا نسبتاً مناسب مکان‌یابی شود، یعنی به طرف شمال شمال غرب استان. نتایج حاصل از مصاحبه با پرسنل و مطلعین نشان می‌دهد وجود راه‌های فرعی گریز زیاد در طراف ایستگاه، بعد مسافتی ایستگاه تا شهرستان کرمان که اعزام به شهرستان و همچنین تردد پرسنل را با چالش رو برو کرده است. علاوه بر این وجود این بعد مسافت و قرارگیری ایستگاه در این محدوده از منطقه هزینه‌های سازمانی را افزایش داده است. که نتایج حاصل با نتایج حاصل از مکان‌یابی بهینه ایستگاه مبنی بر ایجاد ایستگاه در منطقه‌ای که همه عوامل (خصوصاً راه‌های فرعی و اصلی بشتر) را تحت شعاع قرار دهد، همخوانی دارد.

۵-۴- پیشنهادات

با توجه به نتایج حاصله و نظر پاسخگویان و کارشناسان پلیس مبارزه با مواد مخدر پیشنهادات جهت بهبود عملکرد و جایگاه ایست و بازرسی مورد مطالعه به شرح ذیل ارائه میگردد:

۵-۴-۱- پیشنهادات کاربردی

- آسفالت محوطه ایستگاه با توجه به خاکی بودن محوطه خصوصاً محدوده سوله تخلیه بار جهت تسریع بخشیدن در فرآیند راه اندازی این مجموعه مهم؛
- با توجه به اینکه نقش پلیس زن به عنوان یکی از ضعف‌های شناخته شده در امر مبارزه با مواد مخدر شناخته شد پیشنهاد میگردد، امکان حضور تمام وقت پلیس زن به صورت شیفتی، آموزش آنها با شگرد مجرمین زن فراهم گردد. و تنها به پلیس‌های افتخاری اکتفاء نشود

- نتایج تحقیق نشان داد وجود بانک اطلاعات جهت ثبت مشخصات قاچاقچیان در وضعیت خیلی نامطلوب قرار دارد. از این رو ایجاد پایگاه ثبت اطلاعات قاچاقچیان و بیوگرافی آنها باید در برنامه ریزی های و عملیات های اطلاعاتی قرار گیرد.
- فراهم کردن تجهیزات عکسبرداری و رادیوگرافی از عناصر مشکوک در ایست و بازرسی؛
- فراهم کردن زمینه استفاده از سیستم G.P.S برای ردیابی و کنترل محموله ها در جاده؛
- تسهیلات و تجهیزات موجود ایستگاه نظیر نورپردازی، گرمایشی و سرمایشی و دوربین های مدار بسته
- آموزش های تخصص شیوه های درگیری با قاچاقچیان و کاروان های مسلح توسط دانشگاه های انتظامی
- استفاده از دستگاه اشعه ایکس برای تشخیص جاسازی.

۵-۴-۲- پیشنهادات پژوهشی

این پژوهش می تواند راهگشایی محققان در انجام پژوهش های بعدی باشد، زمینه های پیشنهادی برا تحقیقات آتی را می توان بدین صورت بیان کرد:

- شناسایی نقاط قوت و ضعف دو ایست بازرسی دیگر استان از مجموعه سه ایستگاه مهم و حساس کشوی؛
- مقایسه کارایی و اثر بخشی سه ایستگاه مذکور؛
- فرهنگ سازی و ایجاد مستندهای از عواقب و پیامدهای و اثرات حمل و جابجایی مواد مخدر بر استان و کشور؛
- بررسی و مکان یابی بهینه ۵ ایست و بازرسی فعال استان.

۵-۵- محدودیت های پژوهش

بی شک در مسیر هر پژوهشی بر سر راه پژوهشگر موانع و مشکلات متعددی خودنمایی می کند؛ که این موانع بی شک برای محقق که اولین گام جدی و کاملاً علمی خویش را در راستای تدوین پژوهش خود بر می دارد دو چندان می گردد.

از تنگناها و مشکلاتی که بر سر راه پژوهش حاضر تا این مرحله پایانی بوده به طور خلاصه می توان به موارد زیر اشاره کرد:

- کمبود منابع اطلاعاتی و علمی کافی در خصوص موضوع مورد پژوهش و محدوده مورد مطالعه؛
- عدم دسترسی مطلوب به برخی از منابع موجود (پایان نامه ها، طرحهای انجام شده سازمان ها و نهادهای متولی)؛
- سخت گیری ها و طول کشیدن روند نامه نگاری اخذ مجوزهای قانونی جهت مصاحبه با زندانیان، بازدید و مصاحبه با مسئولین ایستگاه بازرسی کرمان؛
- عدم موفقیت در اخذ مجوزهای قانونی جهت مصاحبه با زندانیان با توجه به راهزنی های متفاوت شورای محترم هماهنگی مبارزه با مواد مخدر.
- از آنجایی که پژوهش مذکور از حساسیت بالایی برخوردار است و می تواند نقش حیاتی در کشف مواد مخدر استان داشته باشد محدودیت استقرار در محدوده مطالعاتی جهت برداشت میدانی به طور متوالی.

منابع

منابع

- احتشامی، علی (۱۳۸۵)، کلیات و طبقه‌بندی مواد مخدر، تهران، دانشگاه علوم انتظامی.
- اردبیلی، محمدعلی (۱۳۸۲)، عمومی حقوق جزای، تهران، نشر میان، چاپ اول، جلد اول.
- اردبیلی، محمد (۱۳۸۳)، حمل و تحویل تحت نظارت، ستاد مبارزه با مواد مخدر، نشر میزان
- اسعدی، سید حسن (۱۳۸۲)، پژوهشی بنیادی دربارهٔ مواد مخدر، ناشر، مؤلف.
- بهادر، محسن (۱۳۹۶)، بررسی و تحلیل علل و عوامل پیشگیری از جرم قاچاق مواد مخدر روان‌گردان در کرمان، پایان‌نامه کارشناسی ارشد رشته حقوق، گرایش جزا و جرم‌شناسی، دانشگاه آزاد واحد کرمان.
- بیات، بهرام (۱۳۸۷)، تبیین جامعه‌شناختی احساس امنیت در بین شهروندان تهرانی، پایان‌نامه دکتری جامعه‌شناسی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه اصفهان.
- پاپلی یزدی، محمد حسین و حسین رجیبی سناجردی (۱۳۸۹)، نظریه‌های شهری و پیرامون، تهران: انتشارات سمت.
- تقی زاده، هوشنگ و تاری، غفاری (۱۳۹۱)، الگوی گرافیکی روش تحقیق در علوم انسانی، انتشارات: حفیظ، چاپ چهارم، تهران.
- پیرز، جان، ای و ریچاردی، رابینسون، مدیریت راهبردی (برنامه‌ریزی، اجرا و کنترل)، انتشارات سمت، تهران، ۱۳۸۳.
- جاوید، مهدی؛ جمشیدی، مسلم و سروش بهربر (۱۳۸۸)، بررسی نقش گشت‌های پیشگیرانه پلیس در نقاط جرم خیز در کنترل وقوع جرائم، فصلنامه علمی - پژوهشی انتظام اجتماعی، سال اول، شماره ۴، زمستان ۱۳۸۸، ۲۸-۴۵.

- جهانگیری، جواد (۱۳۸۹) نقش پلیس زن در مقابله با قاچاق و حمل مواد مخدر و روان گردان؛ فصلنامه پلیس زن در مقابله با قاچاق و حمل مواد مخدر و روان گردان، سال ۵، شماره ۱۴، بهار و زمستان ۱۳۹۰، صص ۷-۲۷.
- حکمت‌نیا، حسن؛ موسوی، میرنجف (۱۳۸۵)، کاربرد مدل در جغرافیا با تأکید برنامه‌ریزی شهری و منطقه‌ای یزد، انتشارات علم نوین، چاپ اول.
- دفتر مقابله با جرم و مواد مخدر سازمان ملل. (۱۳۸۳/۲۰۰۴)، گزارش جهانی مواد مخدر، ترجمه: آرش پازوکی کارشناس اداره روابط بین‌الملل ستاد مبارزه با مواد مخدر ریاست جمهوری.
- رضایی‌راد، هادی و بمانیان، محمدرضا (۱۳۹۰)، بررسی تطبیقی مدل‌های تحلیل عاملی و دلفی با استفاده از GIS در تشخیص فرسودگی بافت‌های شهری، مطالعه موردی: محله خاک سفید منطقه چهار شهر تهران، مجله هویت شهر، شماره ۹، دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات، تهران.
- سجادیان، ناهید؛ سیدعلی پور، سیدخلیل؛ کشتکار، لیلا و ولی مریدی (۱۳۹۴)، بررسی نظام توزیع فضایی و مکان گزینی کلانتری‌های شهر اهواز با استفاده از تحلیل سلسه‌مراتب فازی (FAHP)، پژوهشنامه جغرافیا انتظامی، سال سوم، شماره نهم، بهار ۱۳۹۴، صص ۲۴-۱.
- سلطانی، علی؛ طالبی، طیبه (۱۳۹۲)، بررسی نظام توزیع فضایی و تحلیل مکان گزینی پایانه‌های حمل‌ونقل و اتوبوس‌رانی درون‌شهری شیراز با استفاده از تکنیک فرایند تحلیل شبکه‌ای، مطالعات و پژوهش‌های شهری و منطقه‌ای، سال ۵، شماره ۱۸.
- سنجری، سارا (۱۳۸۷)، راهنمای نرم‌افزار ARC GIS، تهران: انتشارات ابد.
- شیرزاد، جلال؛ فقیه فرد، پیمان؛ جمشیدی، مسلم؛ علی احتشامی و محمد رسایی (۱۳۸۹)، بررسی مؤثرترین شیوه‌های انتظامی در جلوگیری از ورود مواد مخدر (مطالعه موردی: شهرستان اصفهان)، فصلنامه علمی-پژوهشی انتظام اجتماعی، سال دوم، شماره ۲، پاییز و زمستان ۱۳۸۹، صص ۱۷۶-۱۹۶.
- صابری فر، رستم (۱۳۸۴)، مقدمه‌ای بر روش تحقیق در جغرافیا، انتشارات: نور علم، همدان.

- طالبیان، حسین و الیاسوند، امین (۱۳۹۳)، نقش پیشگیری وضعی در کاهش قاچاق کالا و ارز، نشریه کارگاه، دوره دوم، سال هشتم، زمستان ۱۳۹۳، شماره ۲۹، صص ۶۹-۵۱.
- ظهیری، قاسم (۱۳۸۷)، کاربرد روش‌های تحقیق علوم اجتماعی در مدیریت، انتشارات: امیر، چاپ اول، تهران.
- عبادی‌نژاد، علی؛ داودی، رضا؛ اصانلو، علی (۱۳۹۰)، عوامل جغرافیایی مؤثر بر پیشگیری از قاچاق اشیای عتیقه (مطالعه موردی: شهرستان الیگودرز)، فصلنامه مطالعات پیشگیری از جرم، شماره ۲۰.
- علوی، علی؛ صباغیان، ناصر؛ پرهیزکار، اکبر؛ محمدیهودی، محمدرضا؛ حیدری، تقی (۱۳۹۰)، تعیین موقعیت بهینه فضا - مکانی مراکز انتظامی شهر تهران با استفاده از سیستم اطلاعات جغرافیایی (مطالعه موردی: منطقه تهران پارس)، فصلنامه دانش انتظامی، سال ۱۳، شماره ۲.
- غنجی، محمدعلی (۱۳۷۱ تا ۱۳۸۱) سلسه گزارش‌های همایش تخصصی معاونت‌های مبارزه با مواد مخدر.
- غنجی، علی (۱۳۷۹)، فرهنگ آموزشی مبارزه با مواد مخدر، انتشارات معاونت آموزش ناجا، تهران.
- غنجی، علی (۱۳۷۹/۹ تا ۱۳۸۲/۱۲) خبرنامه اطلاع‌رسانی شماره ۱ تا ۴۰، اداره کل مبارزه با مواد مخدر ناجا.
- غنجی، علی (۱۳۸۴)، ژئوپلیتیک مواد مخدر با تأکید بر تولید، ترانزیت و مصرف؛ مقابله برای دافوس.
- غنجی، علی (۱۳۸۵)، ژئوپلیتیک مواد مخدر (جنوب غرب آسیا، افغانستان، پاکستان، ایران)، تهران، معاونت آموزش ناجا.
- فرج‌زاده، منوچهر؛ رستمی، مسلم (۱۳۸۳)، ارزیابی مکان‌گزینی مراکز آموزشی با استفاده از سیستم اطلاعات جغرافیایی فصلنامه مدرس، دوره ۸، شماره ۱.
- فرشید، ناصر؛ یادگارنژاد، امین و سعید علوی (۱۳۹۵)، تأثیر قوانین سازمان قضایی نیروهای مسلح در پیشگیری از وقوع جرم (مطالعه موردی: کارکنان فرماندهی انتظامی استان کرمان)، فصلنامه علمی- تخصصی دانش انتظامی، سال ۷، شماره ۱۵، بهار ۱۳۹۵، صص ۹۸-۱۱۷.

- فطرس، محمدحسن و بهشتی‌فر، محمود (۱۳۸۸)، مقایسه درجه توسعه‌یافتگی بخش کشاورزی استان‌های کشور در دو مقطع ۱۳۷۲ و ۱۳۸۲، مجله اقتصاد کشاورزی و توسعه، شماره ۶۵، بهار ۱۳۸۸.
- قنبری، سیروس؛ قاضی عسکری نایینی، آرمان (۱۳۹۰)، ارزیابی روش‌های مختلف مکان‌یابی در مدیریت احداث پارکینگ‌های عمومی در مرکز تجاری شهر اصفهان با استفاده GIS، مجله جغرافیا و برنامه‌ریزی محیطی، سال ۲۲، شماره پیاپی ۴۲، شماره ۲.
- کلانتری، خلیل (۱۳۸۲)، پردازش و تحلیل داده‌ها در تحقیقات اجتماعی - اقتصادی با استفاده از نرم‌افزار SPSS، نشر شریف، تهران، ۱۳۸۲.
- کلانتری، محسن؛ هندیانی، عبدالله و محمدرضا سرمد (۱۳۸۹)، نقش ابر کانون‌های جرم خیز در شکل‌گیری الگوهای فضایی بزه‌کاری مورد مطالعه ایستگاه بازرسی علی‌آباد شهر بیرجند، فصلنامه مطالعات مدیریت انتظامی، سال پنجم، شماره چهارم، زمستان ۱۳۸۹.
- کلاین، پل (۱۳۸۱)، راهنمای آسان تحلیل عاملی ترجمه: محمدولی علیئی و سید محمد سندسی، انتشارات دانشگاه امام حسین، تهران.
- کیم، جی - ان، مولر، چارلز و (۱۳۸۱)، مقدمه‌ای بر تحلیل عاملی و شیوه به کارگیری آن، ترجمه: صادق بختیاری و هوشنگ طالبی، دانشگاه اصفهان.
- مرادی مسیحی (۱۳۸۱)، وراز، برنامه‌ریزی استراتژیک در کلان‌شهرها، انتشارات پردازش و برنامه‌ریزی شهری، تهران.
- مکان‌یابی، جواد؛ کاوسی الهه؛ ایوازه، معصومه؛ فکوری، فرشته (۱۳۹۱)، مکان‌یابی بهینه مراکز نظامی و انتظامی با استفاده از مدل تحلیل سلسه‌مراتبی در سامانه اطلاعات جغرافیایی (نمونه موردی: شهر بیرجند)، فصلنامه دانش انتظامی خراسان جنوبی، سال ۱، شماره ۳.
- هریسون، جفری و کارون جان (۱۳۸۲)، مدیریت استراتژیک، ترجمه بهروز قاسمی، انتشارات هیات، تهران.

- ویسی، هادی و شهناز محمدی نژاد (تأثیر قاچاق مواد مخدر بر امنیت اجتماعی، مطالعه موردی: استان کرمان)، فصلنامه جغرافیا و توسعه، سال ۱۴، شماره ۴۲، بهار ۱۳۹۵، صص ۱۰۷-۱۲۶.

- یغفوری، حسن؛ فتوحی، صمد؛ بهشتی فر، جاسم (۱۳۹۲)، کاربرد سامانه اطلاعات جغرافیایی در تجزیه و تحلیل توزیع فضایی و مکان‌یابی داروخانه‌ها (مطالعه موردی: داروخانه‌های شهر جهرم)، مجله پژوه و برنامه‌ریزی شهری، سال ۴، شماره ۱۴.

-Braga, A. (2002). Problem-oriented policing and crime prevention. Monsey, NY: Criminal Justice Press.

-Chang, Stephanie,E. and A.Falit-Baiamonte. 2002. Disaster vulnerability of businesses in the 2001 Nisqually earthquake. Environmental Hazards 4

- Eastman, J.R. 2012, IDRISI Selva Manual, Version 17, Clark Labs, Clark University, 322p.

-Hom Haacke L. (2000) Using SWOT for Project Planning Sessions PN.3 Arising West Scotland, MSc Thesis, Napier university, 2000.

-Khan, J. A. & Alnuweiri, H. M. (2004). A fuzzy constraint-based routing algorithm for traffic engineering. In Global Telecommunications Conference 2004. GLOBECOM'04. IEEE (Vol. 3, pp. 1366-1372). IEEE.

-Openshaw, S. Abrahart, R.J. 2000, Geo computation, London and New York, Taylor & Francis.

-Ratcliffe, J. H. (2004, March). The hotspot matrix: A framework for the spatiotemporal targeting of crime reduction. Police Practice and Research, 5(1), 5-23 doi: 10.180/1561426042000191305.

-Regmi, N. R. Giardino, J. R. Vitek, J.D. 2010, Assessing susceptibility to landslides: Using models to understand observed changes in slopes, Geomorphology, Vol. 122, No. 1-2, pp. 25-38.

- www.Spss.

پیوست‌ها

پیوست ۱: پرسشنامه

مخاطب گرامی:

با سلام، پرسشنامه‌ای که فراروی شما قرار دارد، در راستای انجام طرح تحقیقاتی، با عنوان «بررسی نقاط قوت و ضعف وضعیت ایستگاه‌های بازرسی و مکان‌یابی بهینه با استفاده از GIS (مطالعه موردی: ایستگاه بازرسی مرصاد راین)»، تحت نظارت دفتر تحقیقات و آموزش شورای هماهنگی مبارزه با مواد مخدر استان کرمان طراحی شده است. پاسخ‌های صادقانه شما می‌تواند راهگشای محقق در این مهم باشد. از همکاری شما پیشاپیش سپاسگزارم.

مشخصات فردی:

جنسیت: ☐ مرد ☐ زن

سن: ...

تحصیلات:

زیر دیپلم ☐ دیپلم ☐ فوق دیپلم ☐ کارشناسی ☐ کارشناسی ارشد و بالاتر ☐

شغل: ...

ردیف	تا چه میزان:	سؤالات	خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد
۱	بانک‌های اطلاعاتی برای ثبت مشخصات افراد و قاچاقچیان مواد مخدر وجود دارد						
۲	مهارت پرسنل ایست و بازرسی مرصاد در شناسایی مسیرهای عبور افراد مسلح و قاچاقچیان مساعد و مطلوب می‌باشد.						
۳	آموزش‌های تخصصی به نیروهای عملیاتی و اطلاعاتی ارائه شده است.						
۴	در راه‌های فرعی و اطراف ایستگاه مرصاد گشت‌های انتظامی فعال شده‌اند.						
۵	تبادل تجربیات مأموران مبارزه با مواد مخدر و نیروی انتظامی وجود دارد.						
۶	استفاده از عوامل اطلاعاتی و مخبر در ایستگاه‌های بازرسی وجود دارد.						
۷	شیوه‌های درگیری با قاچاق و کاروان‌های مسلح مواد مخدر توسط ایستگاه وجود دارد.						

۸	تجهیزات عکسبرداری و رادیوگرافی از عناصر مشکوک به حمل مواد وجود دارد.				
۹	امکانات خودروئی در ایستگاه بازرسی وجود دارد				
۱۰	در بازرسی از دستگاه‌های نوترون حرارتی (تابش اشعه گاما روی شی) جهت شناسایی مواد مخدر جاسازی شده در چمدان استفاده می‌شود.				
۱۱	استفاده از دستگاه الکترومغناطیسی (برای کسانی که بلع مواد داشته‌اند) فراهم می‌باشد.				
۱۲	مهارت و توانایی نیروهای مستقر در ایستگاه بازرسی مرصاد را وجود دارد.				
۱۳	شرایط جسمی و روحی و روانی مأموران مطلوب می‌باشد.				
۱۴	امکانات رفاهی، ورزشی کارکنان در ایستگاه بازرسی فراهم شده است.				
۱۵	شرایط خدماتی و نیازمندی‌های حضور تمام‌وقت پلیس زن در مراکز ایست و بازرسی تأمین است.				
۱۶	از دستگاه‌های اشعه ایکس برای تشخیص جاسازی استفاده می‌شود.				
۱۷	از سگ‌های مواد یاب در کشف جاسازی مواد مخدر استفاده می‌شود.				
۱۸	باند‌های تهیه و توزیع مواد مخدر شناسایی می‌شوند.				
۱۹	عملیات تعقیب و مراقبت ایستگاه را اجرای شده است.				
۲۰	شناسنامه اطلاعاتی از بیوگرافی قاچاقچیان مواد مخدر، سرکرده قاچاقچیان و محل‌های عبور و ترانزیت مواد مخدر تهیه شده است.				
۲۱	کارکنان ایستگاه در فواصل زمانی مشخص و مکان‌های شغلی جابجا می‌شوند.				
۲۲	ایستگاه از سیستم مکانیزه بازرسی بهره‌مند است.				
۲۳	از سیستم جی. پی. اس برای ردیابی و کنترل محموله‌ها در جاده استفاده می‌شود.				
۲۴	بستر ارتباطات ماهوره‌ای و اینترنتی بین ایستگاه بازرسی با دیگر ایستگاه‌های و مراجع همکاری مناسب می‌باشد.				
۲۵	نظارت کافی و دقیق بر محور ارتباطی توسط کادر در ایستگاه برقرار است.				
۲۶	بین نیروهای انتظامی بازرسی با نیروهای دیگر نظیر نیروی مسلح و ستاد مبارزه با مواد مخدر هماهنگی وجود دارد.				
۲۷	پایبندی جدی مسئولان مقابله با مواد مخدر اعم از مقامات قضایی، پلیس بازرسی و ... مطلوب می‌باشد.				
۲۸	برخی مسئولان در زمینه حمل و قاچاق مواد مخدر دست داشت و آلوده بوده‌اند.				
۲۹	قرار گرفتن ایستگاه در قلب مسیرهای اصلی جنوب و جنوب شرقی استان در بی‌ثباتی و چالش ایستگاه مؤثر بوده است.				
۳۰	سیاست‌ها و برنامه‌های استان برای مقابله با مواد مخدر قوی می‌باشد.				
۳۱	در مجموعه کارکنان نیروی انتظامی ایست و بازرسی کارکنان زن وجود و نقش مؤثر داشته‌اند.				

				از نیروهای زن با آموزش‌های لازم و تخصص در واحدهای اجرایی نیرو اعم از پلیس ایست و بازرسی و پلیس‌های تخصصی به‌ویژه آگاهی، مبارزه با مواد مخدر و اطلاعات به خدمت گرفته شده است.	۳۲
				مأموران در شناخت مواد مخدر و شیوه‌های مقابله و مبارزه با حمل و قاچاق مواد مخدر آشنایی دارند	۳۳
				پلیس زن در مأموریت‌های عملیاتی مبارزه با مواد مخدر مشارکت داشته است.	۳۴
				عملیات و مانور پیاپی در محل آلوده به مواد مخدر برای پاک‌سازی اجرای شده است.	۳۵
				بهره‌گیری از فناوری‌های نوین ارتباطی جهت مبادله اطلاعات بین ایستگاه‌های بازرسی مرصاد با سایر ایستگاه‌های بازرسی کشور مهیا است.	۳۶
				تسهیلات و تجهیزات موجود ایستگاه نظیر نورپردازی، گرمایشی و سرمایشی مناسب مرصاد مساعد می‌باشد.	۳۷
				مدیریت حاکم بر ایست و بازرسی مرصاد صحیح می‌باشد.	۳۸
				شرایط مطلوب و امنیت شغلی برای کارکنان ایستگاه بازرسی مرصاد فراهم شده است.	۳۹
				انگیزه، اشتیاق پرسنل مرصاد در برابر مسئولیت‌های انگاشته شده وجود دارد	۴۰
				استانداردهای اخلاقی و کالایی کارمندان و نهادهای اداری رعایت شده است.	۴۱
				وظایف کادر پرسنل به‌طور چرخشی به افراد گمارده می‌شود.	۴۲
				مأمور و عامل (مخبر) در شبکه حمل‌ونقل و توزیع مواد نفوذ دارد.	۴۳
				بررسی وسایل همراه مسافران زنان و کودکان و بازرسی بدنی آن‌ها به‌طور دقیق اجرا می‌شود.	۴۴
				آشنایی و تبحر مأموران بازرسی با انواع مواد مخدر (سنتی و صنعتی) وجود دارد	۴۵
				مأموران با فنون تحقیق و بازجویی آشنایی دارند.	۴۶
				مأموران با روش جمع‌آوری اطلاعات آشنایی دارند.	۴۷
				مأموران پلیس با نحوه بازرسی بدنی آشنایی دارند.	۴۸
				مأموران پلیس با شگرد مجرمان زن متهمان آشنایی دارند.	۴۹
				مأموران پلیس با نحوه جاسازی و شگردهای کشف مأموران مرصاد آشنایی دارند.	۵۰

پیوست ۲: کارت مصاحبه

مخاطب و کارشناس گرامی:

با سلام، پوش نوار مصاحبه‌ای که فراروی شما قرار دارد، در راستای انجام طرح تحقیقاتی، با عنوان «بررسی نقاط قوت و ضعف وضعیت ایستگاه‌های بازرسی و مکان‌یابی بهینه با استفاده از GIS» (مطالعه موردی ایستگاه بازرسی مرصاد راین)، تحت نظارت دفتر تحقیقات و آموزش شورای هماهنگی مبارزه با مواد مخدر استان کرمان طراحی شده است. پاسخ‌های صادقانه شما می‌تواند راهگشای محقق در این مهم باشد. از همکاری شما پیشاپیش سپاسگزارم.

از مهم‌ترین نقاط قوت پیشروی ایستگاه بازرسی مرصاد را ذکر کنید و با توجه به اهمیت که در ایفای نقش این ایستگاه دارند آن‌ها را اولویت‌بندی کنید.

رتبه

- ۱:
- ۲:
- ۳:
- ۴:
- ۵:
- ۶:
- ۷:
- ۸:
- ۹:
- ۱۰:

از مهم‌ترین نقاط ضعف پیشروی ایستگاه بازرسی مرصاد را ذکر کنید و با توجه به اهمیت که در ایفای نقش این ایستگاه دارند آن‌ها را اولویت‌بندی کنید.

رتبه

-: ۱
-: ۲
-: ۳
-: ۴
-: ۵
-: ۶
-: ۷
-: ۸
-: ۹
-: ۱۰

از مهم‌ترین نقاط فرصت پیشروی ایستگاه بازرسی مرصاد را ذکر کنید و با توجه به اهمیت که در ایفای نقش این ایستگاه دارند آن‌ها را اولویت‌بندی کنید.

رتبه

-: ۱
-: ۲
-: ۳
-: ۴
-: ۵
-: ۶
-: ۷

-:۸
-:۹
-:۱۰

از مهم‌ترین عوامل تهدید پیشروی ایستگاه بازرسی مرصاد را ذکر کنید و با توجه به اهمیت که در ایفای نقش این ایستگاه دارند آن‌ها را اولویت‌بندی کنید.

رتبه

-:۱
-:۲
-:۳
-:۴
-:۵
-:۶
-:۷
-:۸
-:۹
-:۱۰

Abstract

Drug dealing is one of the most complicated and advanced methods in which the most equipped tools are used. Because of its placement in the center of south and south –east main roads of the country and its adjunction with the biggest producer of Opium and Herion in the world, Kerman plays a noticeable role in the control of smuggling phenomenon. Checkpoint of mersad is one of the sensitive and equipped stations of the country because of its placement in the international transit route, in which the identification of its role and place against drugs and recognizing the main weakening and threatening factors and the existing capabilities of checkpoint stations function against drugs, enjoys a vital necessity. Based on this the current study deter minds the checkpoint tips of Mersad with a combination of librarian and field methods (interview Card and questionnaire).statistical society of current study includes two groups of related individuals with the subject of the research. A group of local individuals that reside near the area understudy. That here the researcher considers the nearest city and district (Rayen City) which has a population up to1006 people and according to Cochran 384 the sample society for the distribution of questionnaire has been estimated, in which besides the defined sample society, the researcher has distributed 20 more questionnaire among counter- Narcotics experts in order to match with the ideas of residents.

The second group of formal authorities (police against drugs that are directly involved with the goal of the research) that a cording to the statics 29 personal around the study case are busy with their duties in which considering the low amount at sample it is used of whole number sampling for distributing interview card. In the following it has been directed to the analysis of recognized points with the use of exploratory factor model and SWOT model and quantitative planning (QSPM)in which the results from factor analysis includes: creating expertise and ability, policies and plans, management and obligation, coordination and supervision, police officer's readiness, communication platform and participation of police woman are recognized as positive factors; and six other factors including: equipment's and discover tools, communication operations and the role of police woman, informational operations, security and service popularity, expertise and service condition are recognized az negative factors in the function of Mersad checkpoint grope. In the following the analysis of data is done through SWOT model and the proper approaches of city are defined in four classifications including WT, WO, ST, SO. In the next Step in order to select the best approach for optimizing the function and the place of this station the quantitative planning matrix (QSPM) is applied and in order to determine the weights of SWOT factors some help was gained based on an interview with informed ones and the personnel of Mersad. The result of the research shows that the defensive approach is the most suitable one for optimizing the place of mentioned station. Among the accumulated approaches, assignment of X-

Ray device and body scanner for cars and individuals review (WT3) is recommended as the best approach with a grade of (1.81). Also, in order to study and evaluate the land suitability (the second purpose of the research) for better application six related factors were recognized including: steep direction, soil, topography, the distance from communicative routs and land cover. Then each one of them were put in the spectrum of zero to one by GIS Fuzzy software; the results showed that Fuzzy Gamma of 9(nine) has the best overlap. Finally the optimal Gamma as Final maps of land suitability were divided into five categories of totally inappropriate, average, appropriate, totally appropriate and it turned out that 10.61 percent of the area under study (4.595439) are placed in the category of totally inappropriate and 14.93 percent of it (6.46211 square km) are placed in the category of totally appropriate and the current location of the station Is in the lands with average capabilities. Which shows that its better for the authorities to regional planning of choose a place in the appropriate or semi-appropriate lands for finding new locations for the station. That according to the final classification map it can be concluded favorable areas for more development are placed in north part (to the Kerman).

Keywords: inspection stations, strengths, Weaknesses, Optimal site, Mersad

تعهدنامه

اینجانب زهرا افضلی گروه مجری طرح بررسی نقاط قوت و ضعف وضعیت ایستگاه‌های بازرسی و مکان‌یابی بهینه با استفاده از GIS (مطالعه موردی: ایستگاه بازرسی مرصاد راین) متعهد می‌شوم از ارائه هر گونه اطلاعات مربوط به طرح پژوهشی (در حین اجرا و پس از اجرا) اجتناب نموده و قبل از اقدام، هماهنگی لازم را با دفتر تحقیقات و آموزش ستاد مبارزه با مواد مخدر ریاست جمهوری انجام و نسبت به کسب مجوز کتبی از دفتر یاد شده مبادرت نمایم.

نام و نام خانوادگی مجری

زهرا افضلی گروه

نتایج کاربردی

- مهمترین راهبرد تدافعی ایستگاه راهبرد اختصاص دستگاه ایکس ری و بادی اسکنر جهت بازدید خودروها و افراد شناخته شد. با توجه به اهمیت این راهبرد، مهمترین پیشنهاد اجرایی تحقیق اختصاص اعتبار جهت تکمیل و تجهیز سوله تخلیه بار نیمه ساخته شده و تجهیز این ایستگاه به دستگاه های مذکور می باشد. که بدون شک نقش اساسی در ارتقاء جایگاه و عملکرد فعلی ایستگاه بازی در مقابله با حمل مواد مخدر بازی می کند.
- تخصیص اعتبار جهت تجهیز حفاظت فیزیکی ایستگاه و پارکینگ علی خصوص ایجاد حصار اطراف ایستگاه که امنیت ایستگاه را تامین می کند زیرا ایستگاه به لحاظ جغرافیایی در موقعیتی قرار دارد که در پایین کوه قرار دارد تیر رس مجرمین قرار دارد و امکان افراد غیر مجاز به راحتی امکان پذیر است.
- مکان یابی ایستگاه جدید: پیشنهاد می گردد با توجه ایست و بازرسی در فاصله ای منطقی تا مرکز شهرستان مکان یابی شود، به طوری نتایج نشان می دهد بهتر است ایستگاه نسبت به موقعیت فعلی ۲۰ تا ۲۵ کیلومتر به طرف شمال و شمال غرب استان ایجاد شود، موقعیت پیشنهادی برای مکان یابی محدوده سکنج، ماهان است که هم به لحاظ مسافت تا مرکز شهرستان و هم به لحاظ پوشش گیری بیشتر راه های فرعی و کمتر شدن مسیرهای گریز مناسب می باشد. و به لحاظ فاکتورهای جغرافیایی در منطقه کاملاً مناسب قرار می گیرد (مطابق شکل)

- در طی مصاحبه با کارکنان ایست و بازرسی و ناراضیتی آنان و مشاهده های مستقیم محقق به طور مکرر به عنوان مسافر از ایست و گاه مرصاد گویای این ایست که کارکنان به لحاظ رفاهی و امنیتی در وضعیتی نامطلوب قرار دارند خصوصا به لحاظ تجهیزات گرمایشی و سرمایشی (ایستگاه در منطقه ای با آب و هوای خشن قرار دارد به طوری زمستان ها سرد و خشک و تابستان گرم خشک، نبود آب لوله کشی)، که حل این مشکلات در اولویت برنامه ریزی های رفاهی و امنیت خدمتی قرار گیرد، از پیشنهاد اجرای محقق در زمینه ارتقاء امنیت و مطلوبیت خدمتی اختصاص جلیقه ضد گلوله در طول شیفت کاری، تجهیز دستگاه تصفیه آب و تجهیز مکانی نظیر سالن ورزشی جهت که بتوان به لحاظ جسمی و روحی کارکنان را قوی و با ارداده نگه داشت.

- با توجه با اینکه در عصری زندگی می‌کنیم که عصر ارتباطات نامیده می‌شود و روز به روز شاهد پیشرفت‌های زیادی از طریق فناوری اطلاعات می‌باشیم. ایستگاه مربوطه به لحاظ دسترسی به این امکانات مخابراتی و ارتباطی در وضعیت مطلوبی قرار ندارد. از طرف دیگر قاچاقچیان در تلاش‌اند از طریق شگردهای جدید بتواند بر اطلاعات، پتانسیل پلیس مبارزه پیشی بگیرند. از این رو تامین امکانات اینترنتی و مخابراتی از ملزومات اساسی این ایستگاه است که باید اجرایی گردد.
- ایست و بازرسی با توجه به اینکه نقش حیاتی در مبارزه با مواد مخدر کشور و سهم بالای در کشفیات مواد مخدر استان داشته است فاقد ابرازهای و تجهیزات می‌باشد، پیشنهاد می‌گردد زمینه استفاده از دستگاه الکترومغناطیسی (برای کسی که بلع مواد داشته) و دستگاه نوتورون حرارتی (جهت شناسایی مواد مخدر در چمدان اجرای گردد).

**Iran Drug Control Headquater
Office of Reasech and Education**

"Final Report of the Reaserch Project"

Project Title:

**Surveying the Strengths and Weaknesses of the condition of the
inspection stations & optimal site selection by using Information
Geographic System (GIS)**

(Case Study: inspection station of Mersad, Rayen)

Manager:

Zahra Afzali Goruh

Contributore:

Ali Salari Kholes

Obsrever:

DR. Mozafar Sadeghi

April 2018